

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

Kdo je komu
kaj dolžan?

Sobota, 10. avgusta 1963
Št. 31, leto XXI

V OKVIRU

Delovni kolektiv ljubljanskega gostinskega podjetja Setica, investitor nove samopostrežne restavracije Emona v Ljubljani, bo tožil izvajalca investicijskih del, gradbeno podjetje »Tehnika«, zaradi številnih pomanjkljivosti, ki jih je opaziti že po nekajtedenskem obratovanju samopostrežne restavracije in ki motijo poslovanje. Med drugim vodovodne in odvodne cevi niso dovolj izolirane, v kletnih prostorih pa se dviga temperatura do 28 stopinj Celzija, ker se tamkaj montirani agregati za hladilne naprave hladijo na zrak, ne na vodo.

Nedvomno bo sodišče razsodilo spor v prid tožnika. Teže pa bo razsoditi, ali naj stroške za rekonstrukcijo agregatov poravnava »Tehnika« ali »Elektromehanika«, ki jih je izdelala. Glavni projektant je predvidel agregate na vodo, strokovnjaki iz »Elektromehanike« pa so trdili da bi se obnesli tudi na zračno hlajenje. Pomislek, da utegneje preveč greti vinsko klet, so verjetno uspešno pobili, zakaj glavni projektant je nazadnje klonil...

Prepustimo sodnikom presojo, ali naj škodo poravnava »Tehnika« ali »Elektromehanika«, toda, ali jo bo trpel ves delovni kolektiv? Kako naj bi jo preprečil na primer vratar, kurir, ali, če hočete, računovodja? In kako naj bi jo preprečili samoupravni organi teh podjetij, kjer

ŠE ENKRAT: MATERIALNA ODGOVORNOST

večina nima takšnega znanja, da bi suvereno presojala uporabnost strojev in njihov vpliv na zračno temperaturo. Nestrokovno opravljeno naročilo pa vendarle utegne vse skupaj prizadeti, če materialna odgovornost za izvedbo ni precizirana.

In skoraj gotovo ni precizirana, sicer se glavni projektant ne bi zadovoljil samo z besednimi dokazi o primernosti agregatov na zrak.

Ta problem ni ravno redek pri nas. Je pa odveč.

Domala vsi delovni kolektivi se trudijo, da bi pravilno vrednotili individualno delo in prišli do pravih nagrajevalnih kriterijev. V skladu s tem ima na primer projektant idealne pogoje, da veliko bolje zasluži kot delavec. In to je prav, saj je njegovo delo mnogo bolj zahtevno in odgovorno. Nelogično pa je, če ni temu primerno zaostrena tudi materialna odgovornost za napake, ki jih napravi, in za škodo, ki jo povzroči z nestrokovno ali nevestno opravljenim delom. V tem primeru je delovni kolektiv uzakonił samo tisto, kar je strokovnjaku v prid, ni pa se zavaroval pred njegovo eventualno nestrokovnostjo.

Mar nismo do delavcev bolj rigorozni? Malokje so njihovi osebni dohodki odvisni zgolj od količine opravljenega dela in rentabilnosti podjetja, ampak vplivata nanje tudi individualna kakovost in varčnost. Stevilne dokaze že imamo, da takšen sistem delitve osebnih dohodkov izboljšuje kvaliteto proizvodnje in povečuje dohodek. Pri tistih članih delovnega kolektiva, ki imajo po svoji delovni funkciji večji vpliv na gospodarske uspehe, pa običajno tega ni.

Skoraj bi lahko v tem primeru govorili o zavestnem pretežiranju strokovnjakov in o zavestni diskriminaciji drugih delavcev, če sami plačujejo napake dobro plačanega strokovnjaka.

Zal, delovni kolektivi pri sprejemanju internih predpisov radi pozabljajo, da večji osebni dohodki oziroma možnosti za prejemanje večjih osebnih dohodkov, ki so pogojene z večjo delovno zahtevnostjo, narekujejo tudi večjo materialno odgovornost. M. K.

NADALJEVANJE RAZMIŠLJANJ O KADROVSKO SOCIALNIH SLUŽBAH

BREZ STROKOVNJAKOV SO SLUŽBE LE NA PAPIRJU

Potreba po strokovnjakih v proizvodnji ali v družbenih službah je več ali manj spoznana nujna. Kolikor bolj se spoprijemamo z njo, toliko bolje. Seveda v okviru potreb in finančnih možnosti.

Ena prvenstvenih nalog kadrovske socialne službe v delovnih organizacijah je prav gotovo pomoč tehnično proizvodnemu sektorju pri programiranju delavcev in njihovemu usposabljanju. Če delo te službe zašepa tu, ni upravičena njegova obstoja. Niso namreč tako redki primeri, da se pri rekonstrukcijah misli na vse: od nove opreme do spremenjenih tehnoloških postopkov; na delavce, ki bodo delali na novih strojih, v novih obratih in v novih pogojih, pa nihče ne misli. Redno se potem dogaja, da po rekonstrukciji proizvodnja ni zadovoljiva in da novi stroji ne dajejo tega, kar smo predvidevali.

Programiranje zaposlitev, uvajanje novih delavcev in njihovo usposabljanje pa je samo del dejavnosti kadrovske socialne službe. Pustimo ob strani rekonstrukcije in vzemimo podjetje, kjer se delavci ne preneva menjavajo (v gradbenih podjetjih na primer vsako leto dve tretjini delavcev, v kmetijstvu in gozdarstvu prav tako ali še več). V takih delovnih organizacijah bi se kadrovske socialne službe, če bi se ukvarjale samo z uvajanjem novih delavcev, prav gotovo ne lotevale problemov pri glavi, temveč pri repu. Nič namreč ne pomaga še tako podrobno načrtovanje potreb po strokovnjakih in tudi ne še tako vestno uvajanje novih delavcev, če pa tu zaradi neurejenih delovnih pogojev in razmer, v katerih živijo v prostem času, stoji »le z eno nogo v podjetju« in ga ob prvi priložnosti zapustijo. Produktivnost dela ni odvisna samo od materialnih proizvodnih sil in organizacije dela, pač pa je močno odvisna tudi od delovnih in življenjskih pogojev proizvajalcev.

KADROVSKO SOCIALNE SLUŽBE NISO SAME SEBI NAMEN

Torišče dela v kadrovske socialnih službah je torej med živimi ljudmi. V delovnih organizacijah, kjer je že prodrlo priprisanje, da je kompleksna skrb za delovnega človeka, za razvoj njegove osebnosti, skrb za njegov življenjski standard nepogrešljivi sestavni del ekonomike, so tudi kadrovske socialne službe našle svoje mesto. Tam pa, kjer si pred temi problemi zatiskajo oči, tudi kadrovske socialne službe, čeprav jih imajo, ne vedo kaj početi. Nesrečni problemi, ki v taki ali drugačni obliki obstajajo povsod (nekje bolj, drugje manj), pa vlečejo za seboj v skrajni konsekvenci vedno večjo fluktacijo.

Kadrovske socialne službe naj bi posredovale organom delavskega upravljanja probleme tako, da bi le-ti mogli voditi kompleksno in smotno politiko. Teoretično lepo rečeno, v praksi pa največkrat kadrovske socialne službe zaradi premajhne strokovnosti in svoje večših enostranske usmerjenosti k drobnim, sicer zelo aktu-

alnim problemom, brez poglobljenega obravnavanja človekoproizvajalca kot celote niso sposobne opozoriti organe delavskega upravljanja in jim dati na razpolago material, da bi lahko probleme v celoti obravnavali in pravilno odločali.

Kriviti za to le delavce v kadrovske socialnih službah, bi bilo napak. Predvsem bi se morali proizvajalci in organi upravljanja zavedati, da vsako strokovno delo zahteva človeka, ki je strokovno usposobljen.

IZMENJAN NASLOV NE DAJE VSEBINE DELU

Vsekakor je jasno, da v gradbeno stroko spada strokovnjak — gradbeni inženir ali tehnik, v zdravstveno-strokovno usposobljeni zdravstveni delavec itd. Vse bolj prodira v delovne organizacije spoznanje, da se z ekonomiko lahko najbolj strokovno ukvarja ekonomist. Mnenja o tem, kolikšna in kakšna strokovna usposobljenost je potrebna za ljudi, ki delajo oziroma naj bi delali v kadrovske socialnih službah, pa so zelo različna. Različna in megljena predvsem tam, kjer nimajo jasnih predstav, kaj naj

bi kadrovske socialne službe sploh delale.

Razpis, ki ga imam pred seboj: »Iščemo šefa kadrovske socialnega sektorja. Pogoji: dokončana srednja šola, praksa zaželena.« je potrdilo, da so v podjetjih (Zal jih je kar precej) delo kadrovske socialnih služb zložili le na splošno kadrovske zadeve, ki so jih reševali bivši »personalci«. Morda so v to službo vključili še HTV referenta, ki ga mora po uredbi imeti vsako večje podjetje, pritrčili na vrata tablico — »kadrovske socialni odsek« ali »služba« in s tem je zanje delo opravljeno. Torej so bivši »personalci« le menjali naslov, vsebina dela pa je ostala ista.

Ze ponovno smo zapisali, da ustanovitve službe ne pomeni konca, temveč začetek akcije. Nesporno pa je tudi, da je vsaka služba, ki nima strokovnjakov, brez haska. In prav tako je brez uspeha tudi kadrovske socialna služba, če nima sposobnih socialnih delavcev.

S tem pa ne mislimo reči, da je socialni delavec alfa in omega kadrovske socialne službe. Vprašanja, ki naj bi jih ob-

(Nadaljevanje na 2. strani)

KRAJŠI DELOVNI ČAS IN NJEGOVI VZPoredni PROBLEMI V »DRUGI IZDAJI«

KOLIKO DELAMO IN KAKO NAJ BI DELALI

Petletni razmak je minil med »prvo« in »drugo« izdajo razgovorov in ukrepov o skrajševanju delovnega časa. Toda videti je, da se nismo kljub tolikšnemu časovnemu obdobju naučili kaj prida. Sedaj, ko je ustavno najdaljši delovni čas največ 42 ur v tednu (37. člen ustave), ponekod komajda »iščejo kljuko«, da bi mu »odškrnili vrata«.

V »prvi izdaji« so vznikli razgovori in ukrepi o skrajševanju delovnega časa takoj po sprejetju zakona o delovnih razmerjih (v januarju l. 1958). Zvezni izvršni svet je lahko odtlej pooblastil gospodarske organizacije posameznih dejavnosti:

— da smejo uvesti 45-urni delovni teden.

Marsikje so res pričeli skrajševati delovni čas za tri ure tedensko, vendar ne na temelju ekonomskih ukrepov, temveč na osnovi administrativnih pisarniških rešitev. Podaljšali so dnevni delovni čas za — prosto soboto; skrajšali so odmor za nekaj minut ali celo za polovico, da so ob sobotah prej odhajali domov; ukinili so sobotno nočno izmeno; časovno so spremenili izmensko delo (v nekaterih naših tekstilnih podjetjih). Skratka poizkušali so najti za to privlačno obliko krajšega ali prostega delovnega dneva različne kompromise. Toda kompromisi so, kot je znano — vedno polovične rešitve!

Tokrat v »drugi izdaji« razgovorov in ukrepov takšne kompromisne, administrativne pisarniške rešitve ne bodo prav nič prispevale k cilju, da

— v krajšem delovnem času zagotovimo ne samo sedanjo, marveč tudi povečano raven proizvodnje in delovne storilnosti.

Organi upravljanja vsake delovne organizacije se bodo prej ali slej znašli pred nalogo, da bodo morali uresničiti ustavno načelo o 42-urnem delovnem tedniku. Vendar bo vsak njihov ukrep moral temeljiti najmanj na analizah in študijah:

— koliko je doslej delovni čas dejansko sploh produktivno izkoriščen;

— kje so vzroki, da je tako imenovano nadurno delo še občutna postavka v knjigovodski bilanci in kje so rešitve, da tega ne bo;

— kako so ter kako naj bi bile izkoriščene proizvodne kapacitete.

Zanimalo nas je, koliko od teh nujno potrebnih podatkov je zbranih, koliko in kje jih zbirajo. Za prvo skupino podatkov o izkoriščanju delovnega časa smo ugotovili:

STATISTIČNO POVPREČJE JE KONKRETNIH PODATKOV NI

Statistično gradivo o gibanju osebnih dohodkov, ki ga izdaja Zavod SR Slovenije za statistiko vsak mesec, vsebuje tudi podatke o izkoriščanju delovnega časa — v povprečju seveda.

Iz rubrike »Povprečno število ur na zaposlenega v rednem delovnem času je mogoče razbrati, da je obračunano najmanjše število ur v rednem delovnem času na posameznika v gospodarstvu v mesecu februarju letos, in sicer 167 ur in v industriji 172 ur. Največ ur v rednem delovnem času pa je obračunanih na posameznika tako v gospodarstvu kot v industriji v mesecu aprilu letos, in sicer 186 in 190.

To so povprečja. Toda nismo se zadovoljili s temi enostranskimi za tako imenovane makro analize sicer zanimivi podatki. Bolj nas je zanimalo, kako je v

pogojih delitve dohodka po delu delovni čas dejansko produktivno izkoriščen. In če ni izkoriščen v tem smislu, kje so vzroki, ali na primer v slabi organizaciji dela, zastoju zaradi pomanjkanja reprodukcijskega materiala, pogostemu menjavanju orodij zaradi maloserijske in individualne proizvodnje in podobno.

Zal, na ta vprašanja nismo dobili konkretnih odgovorov v nobeni od obiskanih delovnih organizacij, ne v mariborski Metalni in Mariborski livarni, ne v celjskem Emajlu in Tovarni tehtnic, pa tudi ne v Tomosu in Stilu v Kopru in ne v nekaterih drugih tovarnah.

Zaključek, ki ga je mogoče povzeti ob teh negativnih odgovorih je:

— Intenzivnost dela, podatki, koliko je delovni čas dejansko produktivno izkoriščen, kje so vzroki, da ni bolje izkoriščen, kakšne rešitve naj bi uveljavili, da bi bilo delo bolj rentabilno, so za dober del (lahko bi trdili za večino) delovnih organizacij še vedno — neznanca.

Nekaj nas je motilo ob prebiranju statističnega gradiva, ob negativnih odgovorih v delovnih organizacijah in primerjavi podatkov, da so bili v minulih petih mesecih kljub manjšemu številu delovnih ur, obračunanih na zaposlenega, vendar ne samo izpolnjeni, temveč celo preseženi plani v gospodarstvu in posameznih delovnih organizacijah. Ob tej primerjavi je vzniklo vprašanje, ali je bilo to doseženo z večjo produktivnostjo ali pa so na izpolnitve planovskih obveznosti vplivali še kakšni drugi činitelji. Recimo — tako imenovano nadurno delo.

(Nadaljevanje na 2. strani)

— Lasje se mi ježijo, če pomislim, da bi se lahko sosedni občini pripetilo kaj takega, ko bi morali sodelovati z njo!

Karikatura: MILAN MAVER

KOLIKO DELAMO IN KAKO NAJ BI DELALI

(Nadaljevanje s 1. strani)
**ZA NADURNO DELO TOLIKO
IZGOVOROV KOLIKOR
JE STROK**

Statistika prepričljivo pove, da je bilo v minulih petih mesecih obračunanih v vsem gospodarstvu več ko 17 milijonov nadur. Najmanj jih je bilo v celotnem gospodarstvu v februarju — nekaj nad 3 milijone, največ v maju — nekaj nad 4 milijone, najmanj v industriji v aprilu nekaj nad milijon in pol in največ v januarju nekaj nad milijon 800 tisoč nadur. Razmerja med obračunanimi delovnimi urami, opravljenimi v rednem delovnem času, in tistimi izven rednega delovnega časa (tako kot to obravnava statistika) pove, da so v industriji opravili v januarju 1.87 % nadur od celotnega časovnega sklada, v celotnem gospodarstvu v februarju 2.07 %, v industriji v maju 2.11 % in v celotnem gospodarstvu 1.78 % nadur v primerjavi s celotnim časovnim sklado.

To so statistična povprečja, izračunana na temelju podatkov iz delovnih organizacij. Toda, ali so ti podatki povsem realni, je vprašanje. Vzemimo recimo podatke iz gradbeništva. Vemo, da v januarju ni gradbena sezona, da opravljajo gradbinci notranja dela in to verjetno v rednem delovnem času. Toda statistika nam recimo za januar postreže s podatki, da je obračunanih v rednem delovnem času povprečno 109 ur na zaposlenega, torej — 70 nadur. In tako se vrste podatki za to še in nekatere druge stroke. Takšna razmerja opozarjajo, da najbrže v delovnih organizacijah (recimo v gradbeništvu) »pišejo« nadure posameznikom zato, da jim v »mrtvi« sezoni zagotovijo približno enake prejemke kot v juliju ali septembru. V aprilu letos, ko se je bila sezona za gradbena dela, so na primer gradbinci opravili povprečno na zaposlenega samo 33 nadur.

Kakorkoli ni podatkov o izkoriščanju rednega delovnega časa v posameznih delovnih organizacijah, so vendarle povsod na razpolago podatki o — tako imenovanem nadurnem delu. Imajo jih zato, ker morajo po zakonitih predpisih organi upravljanja v posameznih obdobjih določiti, koliko nadur in za katera dela smejo opraviti in obračunavati.

Povsod, kjerkoli smo povprašali, so našli »opravičljive« razloge za nadurno delo, ki je bilo v posameznih delovnih organizacijah daleko iznad statističnega povprečja. V tovarni železniških vozil »Boris Kidrič« vedo na primer povedati, da delajo že od aprila letos v turnusu, to je 12:12 ur. Tako delajo tudi že nekaj časa v Tomosu. Vzrok? Pomanjkanje reprodukcijskega materiala, zakasnele dobave kooperantov, pomanjkanje delavcev itd. V tovarni »Boris Kidrič« so imeli lani 4.1 % nadur v primerjavi s celotnim časovnim fondom, letos jih bo približno 7 %. Pravijo, da je to nujno, če hočejo pravočasno izpolniti naročila za tujino in se s tem izogniti milijonskim in milijonskim penalom. V mariborski »Metalni« se gibljejo nadure 7 do 8 % v primerjavi s celotnim časovnim fondom. Največ jih opravijo v računovodstvu, zato, ker morajo ob koncu meseca

pripravljati podatke za IBM obračun, dalje v zunanji montaži, v mehanskih obratih, kjer jim primanjkuje delavcev, v individualni proizvodnji, ker porabi predpriprava dela preveč časa in je potem potrebno »v proizvodnji v nekaj dneh« uresničiti naročilo itd. V celjskem Emajlu pripisujejo nadurno delo prometu in skladišču. Skratka, kolikor je strok, toliko je opravičil za nadurno delo.

Podatki o nadurnem delu so zbrani v delovnih organizacijah. Zaman pa smo povpraševali, če imajo izračune, kako produktivno je delo, opravljeno v nadurah, in kolikšni so izdatki za osebne dohodke. To so dejali skoraj povsod, bi bil res najbrže zanimiv podatek in — ga bodo pričeli iskati!

IZKORIŠČANJE KAPACITET UGANKA ZA STATISTIKO IN DELVNE ORGANIZACIJE

Napak bi ravnali, če bi pripisovali vse rešitve za večjo produktivnost in večjo raven proizvodnje samo intenzivnosti dela. In prav tako bi bilo napak, če bi bila rešitev za to samo v večjem izkoriščanju strojnih zmogljivosti in naprav. Ta dva činitelja sta neločljiva in oba hkrati nam lahko dasta ugoden ekonomski rezultat.

Zal, tako kot ni v delovnih organizacijah natančnih podat-

kov o izkoriščanju delovnega časa, jih ni tudi o izkoriščanju kapacitet. Najbrže teh podatkov ni zato, ker jih tudi statistika ne terja. Vsako leto izide statistični koledar in na približno 800 straneh je med drugim zapisano, koliko ovac in koz po kategorijah imamo. Toda v njem zaman iščemo vsaj približna statistična povprečja o izkoriščanju strojev. Nekolikanj zastareli podatki iz leta 1959 — objavljeni v Jugoslovanskem pregledu — sicer govore, da so bili elektromotorji v celotni industriji v obratovanju letno samo 1443 ur od razpoložljivih 3350 ur, kar pove, da so bili ti — torej tudi vsi drugi stroji in naprave, izkoriščani le 43 %!

V delovnih organizacijah so različni odgovori — boljše rešeno izgovori — zato, da ni teh podatkov. V celjskem Emajlu pravijo, da je sploh sporno vprašanje, kdaj so kapacitete polno izkoriščene. Tehniki upoštevajo na primer samo tehnične pokazatelje, ekonomisti pravijo, da je to enostransko in da je za njih zanimiv dohodek, ki ga daje bolj ali manj obremenjena proizvodna kapaciteta. V tovarni »Boris Kidrič« v Mariboru vedo povedati, da so pred leti že spremljali izkoriščanje strojev poleg so to službo opustili zaradi — zmanjšanja režijskega

kadra in jo prepustili obratovodstvom.

Skratka, izgovorov je toliko, kolikor je delovnih organizacij. Koliko pa so proizvodne zmogljivosti res izkoriščane, zakaj niso bolj, kaj bi veljalo ukreniti, da bi bile, je za sedaj le redkokje znano. Izjeme so Tovarna tehnic v Celju, Elektromontaža v Mariboru in Tomos v Kopru. V Tovarni tehnic so se odločili, da bodo pričeli v najkrajšem času zbirati te podatke, kajti sistem oblikovanja in delitve osebnih dohodkov naj bi bil odvisen za posameznika tudi od teh činiteljev. V Elektromontaži mislijo hkrati s podatki o obratovanju elektromotorjev od začetka do konca delovnega dne, dobiti podatke — vsaj grobe kot pravijo — tako o izkoriščanju kapacitet kot intenzivnosti dela. V Tomosu pa pravkar zbirajo te podatke, ki naj bi bili tudi izhodišče za studioznejše izdelavo plana za naslednje leto in perspektivnega sedemletnega plana.

Studijska proučevanja in analize »vzporednih problemov« ob skrajševanju delovnega časa, ob postopnem prehodu na 42-urni teden je, kot lahko doslej razberemo iz teh razgovorov, vse premalo. Takšna proučevanja in analize pa so nadvse potrebne, kajti le tako bo mogoče: — v krajšem času proizvesti več;

— in doseči več prostega časa za vse zaposlene.

A kaj bomo z njimi — s temi prostimi urami — to je tema, ki že posega izven področja delovne organizacije in terja odgovor tudi v komuni.

PETER DORNIK

BREZ STROKOVNJAKOV SO SLUŽBE LE NA PAPIRJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

ravnale te službe, so tako široka, da je treba pritegniti k delu strokovnjake z vseh področij, od ekonomistov, tehnikov pa do psihologov in zdravstvenih delavcev. Vseh teh ne more imeti kadrovska socialna služba (redka so večja podjetja, ki imajo službo s takimi strokovnjaki), vendar pa mora imeti socialni delavec sposobnost, da lahko ob posameznem vprašanju presodi, na katere strokovnjake se mora obrniti za pomoč.

ALI ZA KADROVSKO SOCIALNE STORITVE NIMAMO STROKOVNJAKOV?

Če pogledamo, kdo vse dela v kadrovske socialnih službah, bi res lahko rekli, da teh nimamo.

V ljubljanskem okraju dela na primer v 20 gospodarskih organizacijah, ki imajo kadrovske socialne službe organizirane kot poseben sektor ali vsaj poseben oddelek, 67 oseb z nedokončano ali končano osemletko, 131 oseb z nepopolno srednjo šolo, 168 ljudi s srednjo šolo in 118 oseb z višjo ali visoko izobrazbo. Vendar pa se ukvarjajo ljudje z višjo, visoko ali srednješolsko izobrazbo pretežno le z izobraževanjem in precej je med temi strokovnjakov, ki delajo le priložnostno.

Čeprav ni zbranih podatkov posebej o tem, kakšno izobrazbo imajo delavci v teh 20 gospodarskih organizacijah z 23 tisoč 746 delavci, ki so zaposleni polni delovni čas v kad-

rovsko socialnih službah (67.7 odstotkov od zgoraj navedenih jih je le priložnostnih), lahko sklepamo, da je strokovna usposobljenost tistih, ki so stalno zaposleni v KSS, zelo šibka ali celo nezadostna.

Po podatkih šol, ki usposablja kadre za kadrovske socialne službe, dela v gospodarskih organizacijah v Sloveniji 45 diplomantov in absolventov višjih šol za socialne delavce, razen tega pa še 18 izrednih slušateljev iz gospodarstva.

Torej strokovno usposobljenih delavcev ni in temu je kriva brezbriznost podjetij oziroma nejasnost med proizvajalci, kaj naj bi kadrovske socialne službe z dobrimi strokovnjaki za delovne organizacije pomenile. Zato takih delavcev tudi ne štipendirajo.

BREZ KALUPOV IN SHEM

Prav gotovo mora biti v delovnih organizacijah jasno vsem, ki vodijo gospodarsko politiko, da je kadrovska socialna politika važen del skupne gospodarske poslovne politike. Vendar pa, če smo zapisali, kaj in kje je torišče dela kadrovske socialnih služb in kdo naj dela v njih, se ni rečeno, da bo tako služba lahko imela sleherni delovna organizacija. Marsikje zanjo ne bo sredstev, ponekod pa tudi strokovno usposobljenih ljudi ne takoj. Se vedno je potem veliko bolje, če se kolektivni in samoupravni organi povežejo s kadrovske socialno službo sorodnega podjetja ali pa z občinskim socialnim centrom kot pa, da zau-

pajo to delo komurkoli, ki nima ne strokovnega znanja ne posluha za te probleme.

Organizacijske sheme za kadrovske socialno službo ni mogoče določiti vnaprej. Enostravno zato ne, ker je delovno področje različno, različni so problemi, različne so organizacijske sheme gospodarskih organizacij (in se stalno spreminjajo, kot to zahteva razvoj), pa tudi materialne možnosti so različne. Torej naj organizacijske oblike in programe dela KSS narekujejo potrebe in materialne zmogljivosti posamezne delovne organizacije.

LE KOORDINIRANO DELO BO USPEŠNO

Ker pa socialnih problemov v delovnih organizacijah ni mogoče oddvojiti od socialne politike krajevnih skupnosti kot štirih politično teritorialnih skupnosti proizvajalcev, bo povezava kadrovske socialnih služb v delovnih organizacijah s socialnimi službami v komuni vsak dan bolj nujna.

Službe na obeh področjih naj bi se razvijale skladno in druga drugo podpirale. Delo naj bi koordinirali občinski centri za socialno delo, ki naj bi zagotovili razvoj in razvijanje socialne politike v skladu z našim ekonomskim in družbenim razvojem. Zato pa bi tudi socialne službe morale najti primerno mesto v statutih in družbenih planih delovnih organizacij, komun in krajevnih skupnosti.

NENA LUZAR

»DELITEV PO DELU« V PRAKSI GOSTINSKEGA PODJETJA »BELOKRANJEC« LJUBLJANA

Dinar prav pride, čeprav ne veš, zakaj ga dobiš

V gostinskem podjetju »BELOKRANJEC« v Ljubljani so ob polletnem obračunu razdelili 430.600 din »dobička« med vseh 18 članov kolektiva, ki delajo v dveh obratih in v upravi. Upravnik podjetja, računovodkinja in blagajnik skupaj so dobili 160.000 dinarjev, štirje delavci obrata »Dolenjski hram« so prejeli 207 tisočakov, za enajst člani kolektiv obrata »Amerikanec« pa je ostalo skupno 63.000 dinarjev; od tega je dobil upravnik obrata 20.000 dinarjev.

Po pojasnilu predsednika delavskega sveta so se o delitvi teh sredstev pogovorili na kolektivnem sestanku. Upoštevali pa so obračun dohodka za vsak obrat posebej, medtem ko so se o interni delitvi znotraj obratov oziroma uprave »sporazumeli«. Njihov pravilnik o delitvi osebnih dohodkov (sprejet leta 1961) namreč še nima podrobnejših meril o delitvi poslovnega uspeha podjetja med posameznike — člane kolektiva.

Ta odgovor delno pojasnjuje »kriterije«, ki so jih upoštevali pri omenjeni delitvi ostanka čistega dohodka po polletnem obračunu. Hkrati pa opozarja na problem delitve osebnih dohodkov po dejansko opravljenem delu, ki je zlasti pereč v manjših delovnih organizacijah, še posebej pa v kolektivih, ki opravljajo najrazličnejše storitve. Zato je prav, če podrobneje opišemo »delitev po delu« v omenjenem podjetju.

Iz razgovora s predsednikom delavskega sveta in računovodkinjo podjetja sklepam o njunem prepričanju, da je bila delitev navzlic vsemu pravilna. Narobe je sicer, da še nimajo natančnejših meril (začeli so jih pripravljati), vendar niso pozabili na bistveno: upoštevali so uspeh vsakega obrata posebej. In če so štirje člani obrata »Dolenjski hram« v letošnjem prvem polletju ustvarili povprečno 21 krat več čistega dohodka na zaposlenega kot delavci obrata »Amerikanec«, je prav, da so temu primerno stimulirani. Obračun je ločen za vsak obrat posebej; merila za delo (to je postavke, op. pisca) tudi. Razen tega so že doslej bile postavke za obrat »Amerikanec« višje. Ob vsem tem pa je treba upoštevati tudi to, da se stroški uprave podjetja delijo v razmerju 50:50 med oba obrata, čeprav bife »Dolenjski hram« dosega nekako za polovico nižji promet kot gostišče »Amerikanec«.

Predsednik delavskega sveta je ob tem posebej opozoril, naj omenjene delitve ne bi presenjale enostransko. Zaradi nagrajevanja po prometu (upoštevali so zgolj promet, zanemarili pa so druge elemente oblikovanja dohodka) je namreč podjetje lani prišlo v položaj, ko je — glede na ustvarjeni dohodek — izplačevalo previsoke osebne dohodke. Zato so se v juniju sami odločili za 80 % osebne dohodke, ki so jih prejeli 11 mesecev; vse do letošnjega maja. Prav ob zaključnem računu za minulo leto pa so se vprašali, kaj naj storijo, da bi bila delitve dohodka spodbudnejša za slehernega člana kolektiva. Pa so vpeljali samostojen obračun za vsak obrat posebej, ker so pričakovali, da bo tako bolje. Hkrati so ukiniteli nagrajevanje po prometu in

sklenili, naj za letos še veljajo stare tako rekoč tarifne postavke: morebitni učinek pa bodo razdelili po uspehu obratov. Tako so tudi storili. In če izplačani »dobiček« razdelimo s šest ter za znesek prištejemo k povprečnim osebnim dohodkom vsakega posameznika v letošnjem prvem polletju, izplačilo dejansko ni tako veliko, kot se zdi v posameznih primerih. Razen tega pa je po besedah predsednika delavskega sveta »dobiček« imel še dvojno funkcijo: kolektiv obrata, ki ustvarja visok dohodek in ga je sam tudi razdelil (potem ko je prispeval polovico zneska za preplačane osebne dohodke po zaključnem računu in še znesek za »učinek« uprave), je s tem dobil priznanje za prizadevno delo. Posameznim delavcem iz obeh obratov pa so v izplačilo »dobička« vračunane tudi nadure, ki jih zavoljo pomanjkanja sredstev prej niso mogli plačati.

Ob vsem tem v podjetju dobro poznajo pogoje, ob katerih poslujeta njihova dva obrata. V obeh lokalnih prodajah približno enako količino alkoholnih pijač. V bifeju se izkupiček sicer oblikuje iz nižjih zneskov kot v restavraciji, kjer gostje naročajo več pijače in hrano, ki jo je treba pripraviti in z njo postreči. »Amerikanec« ima torej nujno višje stroške in ne more ustvarjati tolikšnega dohodka na zaposlenega kot delavci v bifeju »Dolenjski hram«. Toda »dobiček« delijo po ugotovljenem dohodku in delavci pri »Amerikanecu« se ne razburjajo, saj imajo višje osnovne postavke, torej višje stalni del osebnega dohodka...

Meril za interno delitev obračunane poslovnega uspeha nimajo, jih šele pripravljajo. Pa so se »dogovorili«. Po občutku in po obrazih. In je dobil na primer natekar pri »Amerikanecu« za šestmesečno delo dva tisočaka »dobička«, kolegica v »Dolenjskem hramu« pa dvajsetkrat toliko...

Stroške uprave podjetja so enakomerno razdelili med oba obrata, čeprav delavski svet o tem ni sklepal. Toda nihče se ne razburja, čeprav vedo, da ima uprava dosti več dela z »Amerikancem« in čeprav se slišijo očitki, da mora donosnejši obrat »preživljati« podjetje...

Nadure so ljudem morali izplačati, ker so delali. Zato so jih vključili v »dobiček«, saj je bila s tem zadeva najhitreje opravljena...

O izpopolnjevanju preživelega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov v vseh teh enajstih mesecih, ko so dobivali 80 % osebne dohodke niso razmišljali, ker bi bilo nesmiselno... Kaj pa bi jim to pomagalo, če pa ne bi imeli sredstev? Bodo pa zdaj, od naslednjega obračuna pripravili nova merila, kajti potrebujejo jih, da bi kolektiv dobil novega polteta...

Vse to in še marsikaj drugega vedo. Ampak nihče se zavoljo ničesar ne glas ne pritožuje in zato je dobro tako, kot je. In kolektiv je homogen, saj vseh 11 mesecev, ko so dobivali zmanjšane osebne dohodke, nihče ni poskušal zaposlitve drugod.

Potemtakem »delitev po delu« v tem podjetju sploh ni »problem«. Pa vendar: če so se sami zadovoljni in če imajo dokumentirane podatke za več let nazaj, pa je prav to dvoje opozorilo, kakšna ne bi smela biti dejanska »delitev po delu«.

»Higiensko skladišče« zelenjadarjev in vrtninarjev, ki skrbijo za ljubljanske potrošnike. Ali ne zaslužijo boljšega prostora?!

CENEN ODDIH

Dopustniki, ki ožgani od morskoga sonca spet vsklajajo svoj življenjski ritem s prozaičnim ritmom delovnega dne, hvalijo počitniško skupnost občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Center, ki jim je za razmeroma majhne denarje omogočila prijeten oddih ob Jadranu.

Vodice pri Šibeniku so se od lani s pomočjo počitniške skupnosti precej civilizirale. Deloma z lansko najemnino, deloma pa z letošnjimi, vnaprej plačanimi zakupi sob so si mnogi domačini omislili hidrofore, tako da se gostom ni treba več bati, da bi se gospodinji ali gospodarju zamerili, če bi si po kopanju preveč razsipno spirali morsko sol s tečko vodo. Seveda, hidrofori so tik pred nosom, skupni vodnjaki, iz katerih so še lani prinašali vodo, pa so le malo dlje. Na račun vnaprej plačanih zakupov se je precej povečalo tudi udobje najetih sob. Lastniki so namreč denar deloma uporabili za modernizacijo sobne opreme.

Občinski ljudski odbor v Šibeniku pa ne skrbi tako prizadevno za razvoj turizma kakor Vodičani. Resda iz zveznih sredstev gradi hotel z okoli 700 sedeži in 80 ležišči ter camping za okoli 300 avtomobilov, ni pa poskrbel za prhe in bifeje ob kopalščih, ki jih kopalci že zavoljo velike vročine pogrešajo. Na razvoj ožičnega turizma tudi ne vplivajo najbolj visoke davčve, ki jih morajo starodajci plačevati občinskemu ljudskemu odboru od oddanih prostorov.

Od najemnine za kuhinjo, jedilnico in sanitarije, ki jih uporablja počitniška skupnost, morajo lastniki odvajati občini 70 %, od sob pa bo pogresivni lestevici do 40 %. Zato so nekateri domačini raje oddali sobe samo za dva meseca, ker jim skorajda več ostane, če manj časa nudijo tujcem gostoljubje.

Toda te kratkovidne občini-

ske politike gostje ne občutijo. In to je vsaj zanje glavno. Počitniška skupnost je pa vendarle prizadeta, ker ji je šlo za to, da bi zakupila vsa ležišča za vso turistično sezono. Naval na njene domove je namreč letos zelo velik, čeprav je letoviške kapacitete povečala od 380 na 500 postelj.

Zanimivo pa je, da je bilo med prijavitelci skoraj toliko podjetij iz drugih krajev kakor iz središča Ljubljane. Med njimi Tovarna avtomobilov v Mariboru, Avtoprevoznitvo Slavnik iz Kopra in Avtoprevoznitvo Postojna, ELRA iz Škofje Loke itd.

Se zanimiveje je, zakaj?

Veliko delovnih kolektivov ni pravočasno planiralo rednih letnih dopustov niti določilo višino individualnega regresa za letovanje, čeprav je počitniška skupnost že lani v decembru poslala vsem okrožnic, naj ji sporočijo približno število članov, ki naj bi jim počitniška skupnost preskrbela udoben in cenen oddih. Od 380 sindikalnih podružnic v občini Ljubljana-Center, ki so prejele to okrožnico, jih je samo okoli 10 % odgovorilo. Majhen odziv je bil tudi na drugo okrožnico, ko bi morale sporočiti, koliko ležišč želijo in kje ter za koliko časa, čeprav je bil naveden zadnji rok za kolektivne in individualne prijave.

Razen tega pa so zbiralci prijav ponekod zelo malomarno opravili svojo nalogo. Zgodilo se je, da so hoteli člani kolektiva na dopust, pa so v svoje veliko začudenje zvedeli, da so njihove prijave obtičale v zbiralčevem predalu. Ker je počitniška skupnost že oddala vsa ležišča, so ostali na cedilu...

V Modni hiši je bilo tako pri krajsanih kar petdeset ljudi.

Iz takšnih in podobnih razlogov je morala počitniška skupnost Občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Center kasneje zavrniti okoli 500 prosilcev iz Ljubljane, ker je pač prijavi rok resno vzela in je nezasedena ležišča oddala prosilcem iz drugih krajev.

Na splošno pa gospodarske organizacije letos niso skoparile pri registriranju letnega oddiha. Skraj vsem svojim članom so plačale ležišča in jim tako za polovico zmanjšale stroške. Po štiri sto dinarjev pa vsakdo rad sam prispeva za prijeten in brezskrben letni počitek ob morju ali pa v Kranjski gori, edinem gorskem domu te počitniške skupnosti. Dnevni penzion se je namreč od lani podražil samo za 50 dinarjev... M.

Se malo in konec bo brezskrbnih dni...

KOLEKTIV ODPOVEDAL VODILNIM DELAVCEM

Organi upravljanja »Nade Dimič«, naše največje tovarne trikotaže, so sklenili, da zamenjajo del operativnega vodstva • Neproučene investicije in slabo poslovanje so pripeljali podjetje v težave

Na eni zadnjih sej je delavski svet tovarne trikotaže »Nade Dimič« iz Zagreba sprejel odpoved generalnega direktorja Jove Vuksana in sam odpovedal delovno razmerje namestniku direktorja Gavri Lončarju, direktorju proizvodnje Ljubu Vrankoviću in direktorju gospodarskega sektorja Anti Gradowsku.

Kaj je delavski svet tega velikega podjetja z 2200 delavci, ki razen tovarne v Zagrebu obsega tudi obrate v Buzetu, Medaku, Obrovcu in Zelini, primorale, do takega važnega in neobičajnega sklepa?

Ze zaključni račun za preteklo leto je vzmimiril kolektiv. Proizvodni plan je bil dosežen z 88 %, namesto planirane realizacije v višini 4 milijarde 900

milijonov, je bilo ustvarjeno samo 3,5 milijarde, to je 74 %, osebni dohodki so bili za 32 milijonov nad planom, v sklade podjetja pa ni bil odveden niti dinar.

Izgube novih obratov, izplačevanje nižjih osebnih dohodkov v matičnih obratih in splošno nezadovoljstvo v kolektivu so primorali organe delavskega upravljanja, da v začetku tega leta postavijo posebno komisijo, ki naj pregleda celotno poslovanje podjetja in še vsakega obrata posebej, analizira investicijsko politiko v nekaj zadnjih letih, prouči sistem delitve in ugotovi, kaj ovira dobre odnose v kolektivu. Alarmiran zaradi slabega zaključnega računa tovarne, je kasneje postavil posebno komisijo tudi občinski ljudski odbor občine Medveščak.

Da je bil alarm popolnoma upravičen, so potrdili tudi prvi letošnji poslovni rezultati. Na koncu polletja so po prvih podatkih takile: fakturirana realizacija je za 330 milijonov večja od plačane vrednosti, vrednost izdelkov v skladiščih se giblje okrog 800 milijonov, v surovinah in nedokončani proizvodnji je angažiranih okrog milijarde dinarjev, za sklade se ni izločilo ničesar in tudi za osebne dohodke ni zadosti sredstev.

INVESTIRANJE NAD MOŽNOSTMI

Delni odgovor, zakaj je prišlo podjetje v težave, je dala analiza o investiranju.

V relativno kratkem času je začela tovarna graditi tri nove obrate in pripojila četrtega, še nedokončanega v Obrovcu. Sredstva so bila angažirana na več straneh, toda niti en obrat ni bil dokončan. Komune, na območju katerih so se gradili obrati, niso zagotovile polovice dogovorjenih sredstev, tako da je konec lanskega leta podjetju primanjkovalo za dograditev obratov okrog pol milijarde dinarjev. Medtem ko so se investicije »trošile« na vse strani, bi bilo treba v matičnem podjetju rešiti številna ozka grla.

PO REORGANIZACIJI SE SLABŠE

V poročilu občinske komisije se bere:

— Proizvodni načrti se pogosto menjajo, prodajna služba

daje prekratke roke za proizvodnjo manjše serije »ekskluzivnih« dražjih izdelkov, ko pa proizvodnja začne delati, se nalogi stornirajo.

Niso razmejene pristojnosti, obrati so v direktni povezavi, večkrat pa se sploh ne ve, kateri obrat mora opraviti posamezno delovno fazo. Nekatere službe, na primer priprava dela, so samo na papirju.

Poseben problem so bili odnosi v novoustanovljenih obratih. Organi upravljanja obrata v Obrovcu so bili na primer okrnjeni v svojih pravicah, tako da sploh niso vedeli, kako posluje obrat. In čeprav ta obrat ni dosegel proizvodnega plana, so delavci prejemali polne dohodke.

ORGANI UPRAVLJANJA — ŠCIT

Vprašanje je, kako so organi upravljanja in družbeno-politični faktorji dovolili, da je prišlo podjetje v tako krizo?

— Zadnja leta ni vse »stimulalo« v odnosih med organi upravljanja in vodstvom podjetja. Veljal je »kult strokovnosti« in vodstvo podjetja je o proizvodnih vlaganjih in finančni politiki vedno pogosteje odločalo samo, medtem ko so organi upravljanja včasih služili samo kot ščit za posamezne poteze — pravi delavec Ante Lačmanovič.

— Organom upravljanja so uslužbenci dajali velikokrat nasprotujoče si podatke o isti zadevi. Večkrat so bili organi upravljanja prav prevarani. Kljub sklepu delavskega sveta, da se preneha z graditvijo obrata v Medaku, ker ni zagotovila občina Gospić dogovorjenih sredstev, se je nadaljevalo z gradnjo na podlagi ustnega zagotovila. Direktor je brez pristanka delovnega kolektiva sklenil pogodbo o postavitvi obratovne dvorane in tako neposredno zavezal podjetje — je dejal Pero Cukon, tajnik sindikalne podružnice.

— Po vztrajanju vodstva podjetja je samo 7 od 40 članov delavskega sveta izglasovalo namem kredita 300 milijonov dinarjev, čeprav smo temu že prej nasprotovali — izjavlja Ivan Ivanič.

— Iskali smo pomoč pri prejšnjemu komiteju Zveze komunistov Medveščak, toda ni

bilo razumevanja — pravi sekretarka tovarniškega komiteja ZK Mira Zubovič. Graditev obratov v pasivnih krajih so podpirali tako komitet kot naši strokovnjaki, toda na račun našega kolektiva.

— Z novo organizacijo ni bilo določeno — pravijo nadalje delavci »Nade Dimič« — kateri sektor mora delati elaborate za nove obrate. To je izkoristil Branko Suhina, šef gospodarsko-računskega sektorja, ki se je pojavil kot avtor nekaterih elaboratov in jih prodal svojemu podjetju. Bil je tudi iniciator nove organizacije podjetja, ki je kolektiv toliko stal.

— Ne glede na to, so nekateri napačno razumeli potrebo pomoči nerazvitim krajem ali pa gre za grandmanske ideje o velikem podjetju, naloga o ustanavljanju novih obratov je bila opravljena zelo površno in nepripravljeno, je rekel predsednik delavskega sveta Božo Hudina.

KONSTRUKTIVNI UKREPI — ČEPRAV MALO POZNO

Obe komisiji, ki sta pregledali stanje v podjetju, sta soglasni, da je za tako stanje odgovorno vodstvo podjetja. Brez krivde pa vsekakor niso niti organi upravljanja.

Organi upravljanja so se na podlagi analiz odločili za nekatere konstruktivne ukrepe. Premežali so s proizvodnjo slabo idočih izdelkov, izdelke, po katerih je povpraševanje, pa bodo proizvajali v treh izmenah. V vseh obratih, zlasti v konfekcijskem oddelku, ki bo razdeljen na tri zaokrožene tehnološko-proizvajalne enote, bo izvedena boljše organizacija dela. Vsi obrati bodo imeli samostojno obračunavanje, brž ko bo situacija dopuščala, pa bodo uvedli tudi nove oblike stimulativnejše delitve dohodka.

Nadalje je sklenjeno, da se nedokončani gradbeni objekti v Medaku konservirajo, da se obrat v Buzetu preusmeri na bolj rentabilne izdelke in da se obrata v Obrovcu in Zelini čimprej izpopolnita. Sklenjeno je tudi, da se v strokovne službe in na vodstvena mesta sprejmejo ustrezni strokovnjaki, ker ima podjetje sedaj samo sedem delavcev s fakultetno izobrazbo.

(PO BORBI)

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo izdaja CJP Ljudska pravica v Ljubljani. Listi je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor Glavni in odgovorni urednik

VINKO TRINKAUS

Nastov uredništva in uprave Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2 poštini predal 313-VI. telefon uredništva 33-722 in 36-672. uprave 33-722 in 37-501 Račun pri Narodni banki v Ljubljani št. NB 600-11/1-365 — Posamezne številke stane 20 din — Naročnina te. četrtletna 250, oolletna 500 in letna 1000 din — Rokopisov ne vračamo — Poština plačana v gotovini — Tisk in kilefeli CJP Ljudska pravica, Ljubljana

ZAPISEK O GOSPODARSKIH USPEHIH TOVARNE TEHTNIC V CELJU

Pozitivna spoznanja

Uspehi, ki jih je dosegel kolektiv Tovarne tehtnic v Celju v letošnjem prvem polletju, so tako presenetljivi, da je skoraj težko verjeti. Toda knjigovodsko so utemeljeni in polletna bilanca izkazuje:

— da so dosegli v prvem polletju letos v primerjati s prvim polletjem lani za 30 % večji fizični obseg proizvodnje;

— za svoje izdelke pa so iztržili za 69 % več kot lani v tem času.

Ta uspeh je toliko večji, ker so ga dosegli s 7 % manj zaposlenih kot lani v prvem polletju. Na večji iztržek je vplivala predvsem sprememba proizvodov. Izdelovali so zahtevnejše izdelke in zanje seveda več iztržili.

Ob sestavljanju plana za letošnje leto so računali, da bodo ustvarili milijardo do milijonov dinarjev bruto dohodka. Toda že v sedmih mesecih so ustvarili več ko 850 milijonov dinarjev bruto dohodka. Glede na sedanje povpraševanje po njihovih izdelkih računajo, da bo znašal letošnji bruto dohodek okoli milijardo sedemsto milijonov dinarjev. Razen tega

pa se mislijo z nekaterimi proizvodi uvrstiti med izvoznike na tržišča tujih valut.

Kaj je pravzaprav vplivalo na porast proizvodnje ob manjšem številu zaposlenih? Sodijo, da je na to predvsem vplival izpopolnjen sistem oblikovanja in delitve osebnega dohodka. Osebni dohodki delavcev, zaposlenih v proizvodnji, so bili že doslej odvisni od uspehov dela. Dobršen del članov kolektiva, ki so na primer zaposleni v pripravi dela, v konstrukcijskem oddelku, komercialni, splošni in finančni službi, je prejemal osebne dohodke neodvisno od gibanja proizvodnje in finančnih rezultatov podjetja.

V letošnjem prvem polletju pa so izpopolnili sistem delitve osebnega dohodka v tem smislu, da so osebni dohodki vodij ekonomskih enot, nadalje, tistih, ki so zaposleni v pripravi dela, komercialni, konstrukcijskem oddelku, splošni in finančni službi itd., odvisni od dosegene, oziroma realizirane proizvodnje na zaposlenega. Ta dopolnitev sistema delitve osebnega dohodka je bistveno vplivala na pripravo dela, pre-

skrbno z materialom itd. Vskladno, tisti, ki je zaposlen neposredno v proizvodnji, in tisti, ki mora skrbeti za reprodukcijski material, za prodajo, za konstruiranje novih izdelkov, si prizadeva čimbolje opraviti svoje delo. Ta navidezno majhna sprememba oziroma izpopolnitev sistema delitve osebnega dohodka, pravijo, je bistveno vplivala na proizvodne in finančne uspehe, dosežene v letošnjem prvem polletju.

Ze dosedanja izpopolnitev delitvenega sistema jim je prinesla obilico rezultatov. Toda s sistemom oblikovanja in delitve osebnega dohodka še niso zadovoljni. Nadaljnja izpopolnitev delitvenega sistema bo v tem, da bodo osebni dohodki prav vseh zaposlenih odvisni tudi od gibanja stroškov. Z ugotavljanjem in spremljanjem stroškov na obračunskih mestih v ekonomskih enotah — z mesečnimi obračuni — si obetajo še nadaljnjo rast proizvodnje, predvsem pa znižanje stroškov, kar bo vplivalo na večji dohodek in skladno s tem na porast osebnih dohodkov zaposlenih

P. D.

REPORTAŽA GROZE IN ČLOVEKOLJUBJA

PRED OSMIMI DNEVI JE S POSEBNIM VLAKOM PRISPELO V SLOVENIJO VEČ KOT 1000 EVAKUIRANCEV IZ SKOPJA. VEČINOMA OTROK IN MATER. PO ŠTIRIINDEVJETIH URAH UTRUDLJIVE VOŽNJE IN BEGA PRED GROZLJIVIMI SPOMINI SO NAŠLI ZASILNO, A VENDAR TOPLO ZAVETJE V MLADINSKIH DOMOVH IN NA SREDNJI ZDRAVSTVENI ŠOLI ZA GINEKOLOŠKO-PORODNIŠKO SMER. TU JE SKUPNO 59 OTROK IN 29 MATER TER DVE ŠTUDENTKI, KI STA PROSTOVOLJNO PREVZELI VLOGO VZGOJITELJIC. S HVALEŽNOSTJO IN SPOŠTOVANJEM GOVORILJO O LJUDEH, KI SO JIM ČLOVEKOLJUBNO PRISKOČILI NA POMOČ. KLJUB TEMU, DA JIH GOSTITELJI ODVRAČAJO OD MISLI NA DOM, SE VČASIH Z VSO SILOVITOSTJO OGLASI DOMOTOŽJE, HREPENENJE PO DOMU, KI GA NI VEČ, PO PRIJATELJIH IN SORODNIKI, KI SO DALEČ, MORDA TAKO DALEČ, DA JIM PO VRNITVI NE BO MOGOČE SEČI V ROKO...

Ginekološko porodniška klinika je pravzaprav pričakovala iz Skopja porodnice in otročnice. Vse tiste bolnice, kjer ni bilo nujno potrebno zdravniško nadzorstvo, je odpustila. Sveže preoblečene postelje pa so zaman čakale na makedonske gostje. Namesto porodnic in otročnic so tej kliniki dodelili 59 zdravih otrok, od katerih je samo eden star 27 dni, vsi druga pa po stopničkah tja do 13 let. Z materami vred so bili potrebni predvsem osvežujoče kopeli in obleke. In pijače, pijače...

Za na pot so dobili suho hrano, mesne konzerve, sir, piškote — nekatere evakuiranke iz skopskega predmestja si pred nesrečo niso mogle privoščiti takšnih dobrot — vso dolgo pot so jim dobri ljudje prinašalo čokolado, pecivo in bonbone, na pijačo so pa pozabljali. Kozarec vode ali skodelica čaja nimata cene, dokler ju zlahka dobiš. Zelnemu pa pomenita več kakor hrana.

Za ves teden nazaj so se poskušali napiti, kajti odkar se jim je zemlja zamajala pod nogami in jim sesula domove, so se redkokdaj odžejali. Preden so odšli vodovod še ni bil popravljen. Še... še, so prosili otroci, čeprav jim je v napatih trebuščkih že klokotalo. Oči so bile še vedno žejne. Za ves dolgi teden strahot.

Medtem so gostitelje mučile že druge skrbi. Varovanci so prinesli s seboj večinoma samo culice z živežem. V kaj naj jih oblečejo po kopeli? Lastne spalne srajce, halje in obleke, ki so jih kasneje dobili v dar od znanih in neznanih srečnejših domačinov, ko bile umazane, preznojene.

Poklicali so pediatrično kliniko na pomoč. V pol ure so dobili od tam sto otroških pidžam, matere pa so oblekli v spalne srajce babiških gojenk in v svoje bolniške halje.

Zdaj niso več v teh »uniformah«. Ze po dveh dneh jih je republiški štab za pomoč makedonskim ponesrečencem civilno oblekel od pete do glave. Vse je novo in niti tega ni opaziti, da ni delano po meri.

TIHE ŽRTVE

Stanujejo v Babiški šoli ali po novem v Srednji zdravstveni šoli za ginekološko-porodniško smer. Dežurna sestra, ki so ji zaupani organizacijski posli, že od njihovega prihoda ni bila doma. Čeprav ji je v pomoč sedemnajst gojenk iz te šole, ki so prekinile svoje počitnice zaradi skopskih gostov, ne more domov. Prve dni je veliko otrok zbolelo. Spremenjena klima in prehrana, morda tudi prehlad med potjo, vse to občutljivo otroško organizmu hitro škoduje. Dobili so temperaturo, drisko... Se zmeraj pa pride kaj takega, kar gojenke same ne morejo urediti, čeprav so požrtvovalne. Deset izmed njih pojde zdaj v Ginekološko-porodniško kliniko, zamenjale bodo tamošnje babice, ki se odpeljejo v Skopje.

Polagoma se mali brezdomci in njihove matere vživljajo v novo okolje, se prilagajajo drug drugemu in dnevnemu redu v novem zavetju. Eni hitreje, drugi počasneje, kajti nekateri so prišli iz skopskih četrti, kjer ni parketa ne z umetno maso obloženih tal.

Tudi pri spreminjanju življenjskih navad je potrebna rahločutna pomoč. Očividno ni brez-

plodna. Od dne do dne se ta devetdesetčlanska skupina ljudi, ki se niso med seboj poznali, čeprav so živeli v istem mestu, staplja v veliko družino, ki jo poleg skupne bolečine veže še medsebojna obzirnost v vsem, kar delajo.

»MAMA, POVEJ...«

Pravijo, da otroci ne vedo, kaj je trpljenje. Vse, kar je hudega, da hitro pozabijo. Tako se zdi tudi, če opazujete cicibane iz Skopja. Brezskupno se igrajo pred Babiško šolo, se smejejo in pripravajo med seboj, kakor je pač pri otrocih navada. In seveda sitnarijo, če jim mame pustijo.

Včasih pa nekje iz podzavesti vstane podoba mrtvega mesta, onemoglih krikov in solza in tedaj morda samo za nekaj hipov otrok ni otrok. Z očmi sodnika, ki hoče zvedeti resnico, ali odraslega človeka, ki ga muči dvom, vpraša: »Mama, povej, ali bo tudi tukaj potres?«

Samo neki triletni fantek nikdar tako ne sprašuje. Mesec dni pred nesrečo ga je mama zapustila. Z očetom je prišel v Ljubljano. Ker je otrok, ne ve, kaj je zamera. Slišal je, da mamo pogrešajo in vsak dan strahoma sprašuje: »So že našli mojo mamo?« Drugi otroci ga ne razumejo, kajti po naključju ni nobeden ostal brez staršev.

RANE PREVEČ BOLJO

Matere se med seboj ne pogovarjajo o nesreči. Vsaka bešeda o tem bi dregnila v rano, ki še krvavi... Može so živi in zdravi, prav tako otroci, toda veliko sorodnikov in prijateljev je tistega groznega jutra, ko je zemlja z zamolklim bobnenjem napovedala smrt in ruševine, tako nepričakovano in brez slovesa za zmeraj odšlo, da se v to ne morejo vživeti.

Pogovarjajo se o svojih možeh, ki čistijo in urejajo domače mesto, čakajo na pošto, predvsem pa govorijo o bodočnosti. Berejo časnike in se je ne bojijo. Vsak dan novi dokazi človeške solidarnosti, ki se je povzpela nad umetno zvarjene razprtije med narodi...

Včasih pa se zapro vase kakor školjke in negibno strmijo predse. Ciganka, ki je drugače vedra, je prejkala dan od jutra do večera. Nikomur ni povedala, zakaj in nihče je tudi ni vprašal. Solze prinašajo olajšanje. Včasih jočejo vse. Vsaka zase, tiho, kakor da bi se sramovale solz, ki razgaljujejo njihovo najskritejšo notranjost.

BELO — RDEČI ČEVELJČEK

Kljub daljavi, ki jih loči od domačega kraja, in kljub molku o nesreči, ki jih je zadela, ni mogoče uteči spominom.

Mlada žena je izgubila prijateljico. Njuna moza sta se mudila ob nesreči na mednarodnem tekmovanju stenodaktilografov v Pragi. Ko sta se vrnili, se je prijatelj znašel pred kupom ruševin, ki so pod seboj pokopale njegovo ženo in vse štiri otroke. Na pol blazen je z rokami grebel po kamenju, da bi našel vsaj majhen spomin nanje. In našel je belo-rdeč čeveljček svojega mlajšega sinčka, ki mu ga je spomladi prinesel iz Pariza. Kakor svetinjo ga je z drhtečimi rokami vtaknil v aktovko, se sesedel na pločnik in topo gledal v gomilo svojega doma in družine. »Vsaj še enkrat bi jih rad videl... kakršni so... enkrat samkrat,« je mrmral in stiskal k sebi aktovko z belo-rdečim otroškim čeveljčkom. Ko so reševalci dvignili veliko betonski ploščo, ki je nekoč sestavljala njegov dom, so našli ženo in dva otroke. O najmlajšem pa ni bilo sledu...

Kaj je polomljeno pohištvo v primeri s tem? Oba z možem sta še mlada, oba delata, otroka sta živa in zdrava, še nova hiša, v katero so se nameravali pravkar vseliti, se ni podrla, le za petnajst centimetrov jo je potres premaknil, prijateljice in njenih otrok pa ni več. In jih nikdar več ne bo.

Spet drugi se izluči iz spomina podoba tete, ki so jo po dveh dneh rešili izpod ruševin in je zmedeno spraševala, kdo je zmagal, ali Rusi ali Američani, prepričana, da jo je pokopala bomba. Sreča, da je rešena, pa je bila kmalu skaljena. Pod ruševinami so ostali hčerka, njen mož in vnukček.

Medicinski sestri se včasih ovlažijo oči, ko stiska svoja otroka k sebi. Joče od sreče, da ju še ima. Samo za las je manjkalo, pa bi bila obnju. Bobnenje zemlje jo je zbudilo, na pol v snu je planila iz sobe. Mož, ki je vzdiral težna vrata, ji je zakričal naj vzame otroka. Komaj je z njima skočila v predsobo, se je strop v spalnici udrl... V parku nedaleč vstran, ki je nenadoma oživel, ju je srečna objemala in ni je motilo, da so vsi v pidžamah, da jih ovija gost prah, ki se je dvignil iz poškodovanih hiš in da se je njihov dom sumljivo nagnil, kakor da bo zdaj zdaj legel na bok.

Spomini, spomini... Zakaj človeku ne ostanejo samo lepi spomini?

ZELJA PO DRUŽBI

Zdaj, ko so se v začasnem domu že znašle, se je začela oglašati v materah želja po družbi, po znancih, s katerimi so se pripeljale v Ljubljano, a so jih na kolodvorski postaji ločili in poslali v razne domove.

Rade bi zaživele kolikor je mogoče normalno, se med seboj obiskovale, kakor nekdanj, hodile po mestnih ulicah, kakor nekdanj, si ogledovale izložbe, izmenjavale novice od doma. Časa za vse to je pravzaprav več kakor doma. Gostitelji jim po petkrat na dan postrežejo s hrano, doma so pa morale same znesti vse s trga in še skuhati. Se pospravljati jim ni treba, razen osebnih stvari. In v kavarno ali slaščičarno tudi lahko stopijo, nobena ni brez denarja. In medtem bodo v Skopju zrasli novi domovi zanje kot živi dokazi človekoljubja in vzajemnosti človeštva in kot majhna uteha za prestano gorje.

V teh novih domovih bodo počasi bledeli trpki spomini na to doslej največjo tragedijo Makedonije.

MARIOLA KOBAL

KDO JE KOMU KAJ DOLŽAN?

Pogodbe so zasnovane na možnostih, ki jih nudijo dane razmere in upanju, da bodo uresničene. Seveda so tisti, ki sklepajo pogodbe, lahko v svojih upih razočarani, kolikor precenjujejo možnosti.

Tako je bilo tudi s pogodbo o združitvi tovarn konfekcije »Sava« v Zagorju in »Lisca« v Sevnici.

Možnost, da se v kratkem času uveljavi na trgu (ker se ji zdi prav zdaj nenadomestljivo ugoden trenutek), je pripravila konfekcijo »Lisca« do tega, da išče novih proizvodnih zmogljivosti z najmanjšim možnim vlaganjem. Zato pa je najbolj primerna integracija z likvidno sorodno tovarno, ki bi bila takoj pripravljena preusmeriti svojo proizvodnjo. Takšna tovarna pa je bila po oceni »Lisca« — »Sava« v Zagorju.

Možnosti, da bi brez večjih lastnih vlaganj dobili zelo donosno proizvodnjo izdelkov, ki so zelo iskani na trgu, »Sava« v Zagorju pravzaprav niti pričakovala ni. To je pomembno predvsem zaradi tega, ker je trg s srjanci — kar je bila proizvodnja »Sava« — prenasiten, kar pomeni, da takšne majhne tovarne ne morejo upati, da bi dalj časa vzdržale konkurenco.

Razumljivo je torej, zakaj je občina Zagorje — kljub pomislekom delovnega kolektiva — silila »Savo« v združitvi z »Lisco«. Seveda je občina mislila tudi na to, da s tem delovnim kolektivom, ki bo v bodoče ustvarjal lepe dohodke (zagotavlja mu jih proizvodnja najfinejšega ženskega perila), v prihodnosti ne bo imela nobenih skrbi, vsaj takšnih ne, kot je skrb zaradi nizkih osebnih dohodkov in pomanjkanja sredstev za nadaljnjo nujno razširjeno reprodukcijo.

Možnosti, da bo imela združitev dobre posledice za oba delovna kolektiva in obe komuni, je bilo torej dovolj. Ostalo je odprto le vprašanje, ali bodo vse te možnosti tudi uresničene tako, kot so predvideli. Izgledalo je, da ni nobenih ovir za to. Zato sta delavska sveta sklenila pogodbo o združitvi tovarn že decembra, da bi čimprej (takoj z začetkom novega poslovnega leta) začeli z delom v novih pogojih gospodarjenja. Sklenila sta, da bodo izvedli združitev brez predhodnega podrobnega pregleda stanja »Sava«, kajti vse dosedanje letne bilance, tudi zadnji občasni obračun poslovanja, so izkazovale aktivno in likvidno stanje te tovarne.

Velikemu pričakovanju dobrih rezultatov združitve pa je hitro sledilo razočaranje, zadrega in ogorčenje, kajti kmalu po združitvi je »Lisca« ugotovila, da »Sava« že pred lanskim tretjim tromesečjem ni bila — likvidna.

Našteli so za 39 milijonov dinarjev izgube in nič koliko netočnosti, neurejenosti in drobnih prekrškov!

»Kje so bile inšpekcije ...?«

»Lisca« je po združitvi temeljito pregledala gospodarsko in finančno poslovanje v obratu v Zagorju. Ugotovila je, da je v tovarni »Sava« zaradi previsokih in neplačanih dolgov primanjkovalo obratnih sredstev, kar je povzročilo težave pri plačevanju obveznosti do družbe in dobaviteljev, zaradi česar so se poslovni stroški še bolj povečali. Po veljavnih predpisih, stoji v zapisniku, gospodarska organizacija ni kreditno sposobna, če ne plačuje obveznosti do družbe in dobaviteljev v redu. S »Savo« je bilo tako, vendar nihče, niti občinski ljudski odbor niti Narodna banka niti komunalna banka niso ukrenili ničesar. Komunalna banka sploh ni vztrajala na plačilu anuitet; zaračunavala je le zamudne obresti. Narodna banka pri predložitvi periodičnega obračuna za tretje tromesečje ni zahtevalo nalogov za plačilo obveznosti do družbe, čeprav je znašalo samo obveznost za prometni davek 25 milijonov dinarjev. Občinski ljudski odbor pa je kar naprej dajal garancije.

Ce je bilo tako, se »Lisca« čuti po pravici prevarano. Razumljivo je njeno ogorčenje: Kje so bile inšpekcije, banke in organi oblasti, ko so vendar morali vedeti za nepravilno poslovanje v »Savi«. Po vsem videzu je bilo podjetje »Sava« godno za likvidacijo, ne pa za integracijo. S fiktivnimi bilancami in z umetnim večanjem vrednosti zaloga je »Sava« spravila vse v zmoto.

In to zmoto je plačala »Lisca« z več ko 100 milijoni dinarjev lastnih sredstev, ki jih je vložila v priključeni obrat v Zagorju, pa ne za povečanje proizvodnje, kot je nameravala, marveč za nepredvidene dolge. Tako je ostalo odprto vprašanje novih strojev, na katerih bi lahko zaposlili še skoraj 100 delavk.

Za pomoč so zaprosili občino Zagorje, ki je pred združitvijo obljubljala vso moralno in materialno podporo, ki bi bila morda potrebna obratu v Zagorju, toda minili so meseci in »Lisca« od občine še sploh ni dobila odgovora. Iz tega obrata pa dežujejo poročila o nedisciplini, o prenizki storilnosti itd.

Kaj sedaj? »Lisca« je v dilemi — ali naj odstopi od pogodbe o združitvi ali kaj? Nerodnost je v tem, da je vse

svoje načrte gradila za letos že tudi na zmogljivostih tega obrata, ki jih je, kot kaže tudi precenila.

Tako je »Lisca« izgubila iluzijo o gospodarski uporabnosti zaupanja, s katerim je pripravila marsikatero možnost tako hitrega razvoja, s kakršnim je računala, ko se je odločila za združitev.

Občina »ni vedela«

Zakaj naj bi bila ravno občina kriva za težave tega delovnega kolektiva? odklanja obdolžitve »Lisca« občina Zagorje. Bilance te tovarne niso izkazovale izgube? Kako pa naj vemo za izgubo, če pa je iz bilance ni mogoče razbrati? Kako naj v takem primeru sploh ukrepamo, ko pa po zakonu o ustanavljanju in prenehanju podjetij ne sme občina ničesar storiti vse dotlej, dokler bilanca podjetja ne izkazuje izgube! Služba družbenega knjigovodstva je tista, ki analizira bilance podjetij. Ona mora ugotoviti, ali so bilance odraz dejanskega gospodarjenja

ali ne. Če bi ta služba ugotovila nelikvidnost te tovarne in nas na to opozorila, bi vsekakor storili vse, kar je v takšnem primeru naša dolžnost.

In kaj sicer pravijo predstavniki občine Zagorje? Verjeli so predstavnikom te tovarne, da se borijo samo s trenutnimi težavami.

Verjetno so tudi menili, da se bodo z združitvijo rešili odgovornosti za to delovno organizacijo A za čudo, povrnilo so se še večje skrbi in težave.

Garancije — na kakšni osnovi?

— Po naši evidenci, pravijo v službi družbenega knjigovodstva v Zagorju, je »Sava« v redu plačevala družbene obveznosti.

Možno je, da ima ta služba tako evidenco, ki se ujema z evidenco podjetja. Tega nisem preverjal, vem pa, da se to čisto dogaja. Bolj me je zanimalo vprašanje, kako je ta služba ocenila zaloge izdelkov »Sava«, ki so znašale okrog dve tretjini letne proizvodnje te tovarne. Pojasnili so mi, da so oce-

njevali te zaloge po uporabnosti in ne po njihovi tržni vrednosti. Na osnovi takšne ocene torej niso mogli ugotoviti izgub, čeprav je bila večina izdelkov modno neekurentnih. Kljub temu pa:

— Ze samo iz naših mesečnih informacij o poslovanju podjetij je občinski ljudski odbor izvedel — vedno znova — za nenehno nenormalno večanje zaloga v »Savi«, kar je očiten znak slabega gospodarjenja. Kljub temu pa je občina izdajala oziroma podaljševala garancije za kredite, ki v primerjavi z obsegom poslovanja te tovarne niso bili majhni. Zakaj je tako ravnala?!

Ali je občina ravnala tako res samo zato, ker je povsem zaupala direktorju podjetja?

Verjetno, saj ga je razrešila dolžnosti sredi leta, ne da bi mu bilo treba dati račun o delu, pravijo. Povrh tega je občina imenovala za vršilca dolžnosti direktorja tovariša, ki je imel ob odhodu iz podjetja vsega tri mesece delovne dobe. Od tega je bil dva meseca — v. d. direktor!

»Če bi bila fuzija bolj proučena,« menijo nadalje v družbenem knjigovodstvu, »predvsem pa boljše pripravljena — tako da bi zaloge prodali pred

združitvijo — bi nemara lahko govorili o manjši izgubi ali pa izgube sploh ne bi bilo!«

Vsekakor pravilna zapažanja, na žalost z zamudo, kajti po toči zvoniti je prepozno.

»Če 'Lisca' ni dobro ocenila ...«

V komunalni banki in nemara zato najbolj objektivni. Ta banka je namreč prevzela posle prej samostojne komunalne v Zagorju tik pred začetkom razgovorov o združitvi obeh tovarn. O podrobnostih te zadeve je torej malo poučena, meni pa, da so morali prav vsi — razen morda neposrednih proizvajalcev — vsaj približno vedeti za razmere v »Savi«.

»Če pa »Lisca« ni dovolj dobro ocenila položaja, je tega sama kriva,« menijo v komunalni banki, za katero je glavno, da ima za kredite pravilno izdana poročila. Občina Zagorje pa jih je v redu in pravočasno podaljševala, torej...

Kategoričen ali-ali

Po vsem tem je seveda vprašanje, kdo je kriv oziroma, kdo je komu kaj dolžan. »Lisca« se je na (njeno) srečo pravočasno zavarovala — s klavuslo v pogodbi o združitvi, ki govori o tem, da bo vso nepredvideno izgubo plačeval obrat Zagorje.

Vsekakor mora kriti izgubo predvsem delovni kolektiv, ki jo je povzročil s svojim slabim gospodarjenjem! Toda tistih, ki so imeli glavno besedo pri gospodarjenju v »Savi«, ni več v podjetju. Zaposlili so se drugod, nekateri celo na boljšem mestu. Izgubo, ki jo bo plačeval nekaj let obrat Zagorje, bodo torej zanje plačali proizvajalci, ki si ne morejo pomagati.

Zakaj je delavski svet dopustil, da so se vsi ti soodgovorni ljudje izognili plačevanju svojih dolgov? Zakaj delavski svet ni zahteval prepričljivih dokazov za dobro gospodarjenje, ko pa je bilo znano, da so zaloge velike in da so vedno bolj naraščale? Zakaj ni delavski svet zahteval čistih računov pri združevanju?

Nemara lahko odgovorimo na to z besedami obratovodje obrata »Lisca« v Zagorju. Ta pravi, da je bil delovni kolektiv proti združitvi predvsem zato, ker je mislil, da dobro gospodarji in zato, ker ni vedel, kaj mu združitev prinaša. Načelnik za gospodarstvo občine Zagorje pa ga je postavil pred odločitev: »Ali se združite ali pa vam prekinemo garancije!«

Tega kategoričnega ali — ali se je torej delavski svet ustrašil in sklenil tako, kot je, ne da bi proučil vse pogoje združitve po gospodarjenju svoje tovarne.

Okrnjeni kolektiv obrata Zagorje bo torej plačal izgubo celotnega kolektiva podjetja »Sava«.

Tako je ta okrnjeni delovni kolektiv izgubil upanje, da se bo vse skupaj dobro končalo, ker je napravil možnosti gospodarjenja, ki so mu bile dane že tudi v »Savi«.

VIKTOR ŠIREC

KJE SMO PRAVZAPRAV?

Jubilejni festival v Pulju je večina spremljevalcev domačega filma že pred letošnjo prireditvijo označevala za pomembno prekretnico v razvoju domačega filma. Dogodki, ki so se odvijali v areni in pomožnih dvoranah okoli starega amfiteatra, so res pokazali, da je deseta manifestacija jugoslovskega filma mejnik v razvoju naše kinematografije, vendar pa na način, ki ga ni nihče predvideval.

Deseti filmski festival je predvsem pokazal, da so osnovni problemi domače kinematografije še vedno — kriteriji, določena profesionalnost, ki bi znala točno odmeriti mesto vsakemu filmskemu rezultatu, brez najrazličnejših apriorističnih odklanjanj in priznavanj. Ta problem izhaja že iz odločitev selekcijske komisije, ki se je s svojim izborom najboljših dvanajstih filmov zavzela za konvencionalno proizvodnjo, se pravi proizvodnjo takih filmov, ki v ničemer ne tvegajo, ki ničesar ne iščejo, ki se celo zadovoljujejo zgolj s tem, da neko literarno fabulo izrazijo z vizualno potjo. Seveda, ta trditve ne velja za vse filme v areni, kajti slaba polovica jih je vendarle dosegla višjo stopnjo, stopnjo resničnega ustvarjalnega poleta («Iz oči v oči», «Samorastniki», «Radopolje», «Tistega lepega dne», «Nevesinjska puška»), enako stopnja pa so dosegli — z enakimi pridržki — najmanj trije filmi v informativni sekciji, Petrovičevi «Dnevi», Hladnikov «Peščeni grad» in Tanhoferjev «Dvojni obroč», njihov »greh« in razlog za to, da so se znašli v kvalitetno nižjem razredu, pa je v tem, da so — drugačni. Drugače povedano, kriterij selekcijske komisije podpira šablono in konformizem tako slabih filmov kot so »Maček pod čelado«, »Moški, včeraj, danes in...«, »Clovek in zver« in »Dve noči v enem dnevu«. Spričo tega se nam zdi pobuda, ki jo je izkristaliziral letošnji Pulj, prav zaradi omenjenega nesmisla, da bi pravilnik festivala spremenili tako, da bi v konkurenci za nagrade sodelovali vsi filmi, za areno pa bi izbrali program kvalitetno najboljših. Seveda, tudi na ta način se ne bi mogli izogniti nesporazumom okoli kvalitete posameznega filma, vsekakor pa bi vzpostavili določeno ravnotežje s tem, da bi omogočili konkuriranje za najvišja priznanja tudi tistim ustvarjalcem, ki so ustvarili visoko kvaliteten rezultat v filmih, ki jih je selekcijska komisija izločila iz arene (takih primerov je bilo letos precej: Milena Dravič v »Peščem gradu«, snemalac Aleksandar Petković v »Dnevih« itd.). Kolikor bo ta pobuda naletela na dober odziv, bo to prvi odraz mejnega kamna letošnje prireditve na robu Istre.

Prvič v zgodovini festivala lahko govorimo o popolni skladnosti in ocenjevanju vrednosti posameznih filmov s strani treh nadvse pomembnih faktorjev: žirije, kritike in publike. Vsi trije so oddali svoje glasove (vsaj večino) filma »Iz oči v oči« in »Samorastniki«. Letošnji fenomen je dragocen z več plati, kajti odločno daje nezaupnico vsem tistim, ki umetno delijo proizvodnjo na komercialne (in slabe) filme ter nekomercialne (in umetniške). Če skušamo nekoliko globlje prodrati v fenomen in poiskati razloge za takšno odločitev občinstva, navzlic temu, da je imelo tudi letos več akcijskih filmov («Nevesinjska puška», »Mož s fotografije« in komediji («Moški včeraj, danes in...»), bomo zlahka ugotovili, da oba najboljša filma letošnjega festivala vsebujeta tiste elemente, ki so na eni strani osnova sleherne umetnosti — angažma v družbi in času, ne oziraje se na to, da je eden segel neposredno v današnji trenutek, drugi pa v daljno preteklost — na drugi strani pa zanesljivo sredstvo, da naletijo na dober sprejem tudi pri občinstvu. Kolikor je ta trditve resnična, potem je res tudi, da komercialnosti ni mogoče iskati v najrazličnejših trivialnostih, marveč zgolj v angažiranem odnosu do posameznika, družbe in časa. Takšna orientacija pa bi verjetno pomenila tudi začetek boljših časov jugoslovskega filma. Kolikor sta zmagovala letošnjega festivala začetek tega obdobja, potem je jubilejni festival najdragocenejši mejnik v zgodovini domače kinematografije, ne da bi bil za to kakorkoli zaslužen.

Nikakega dvoma ni, festival je zašel v krizo, ki je posledica številnih momentov, od organizacijskih problemov kinematografije v celoti, do določenih nesoglasij v odnosih med nekaterimi funkcionarji v kinematografiji in novinarji (oziroma odrekavanju družbeno politične zrelosti filmskim novinarjem in kritikom). Če k temu pridenemo še apriorističen dvom, kot posledico številnih razgovorov in sklepov na dosedanjih festivalih, ki pa niso bili realizirani; dobimo vsaj grobo skico razlogov za ravnodušnost in nedelavnost festivala (pravzaprav festivalskih gostov, kajti festival kot institucija je svojo osnovno nalogo opravil). Spričo tega, da nacionalni filmski festival spremlja redno okoli sto novinarjev in najmanj toliko filmskih delavcev in ostalih predstavnikov kinematografije, je skoraj nerazumljivo, da festival ne more pomeniti mesta, na katerem bi razčistili vse pereče probleme, o katerih se razpravlja po kuloarjih, na javnih tri-

bunah in v tisku pa se govori o manj pomembnih, drugorazrednih zadevah.

Ali po vsem tem dvom v to, da bi lahko v Pulju dosegli kakšen sporazum, ni upravičen? (Vzemimo samo primer z letošnjega festivala: razprave za okroglo mizo, ki je bila predzadnji dan(!) se ni udeležil noben predstavnik vodilnega telesa v kinematografiji, marveč samo neuradne osebnosti — novinarji in filmski delavci). Mar po vsem tem ni razumljivo, da se Pulj mora spremeniti v počitniško srečanje jugoslovske filmske dejavnosti? In mar ni jasno, da takšne razmere ne zagotavljajo uspešnega razvoja festivala, marveč mu počasi, a zanesljivo ali kopljejo grob, ali pa ga spreminjajo v provincialno mondeno festivalsko srečanje in mesto, kjer imajo največ dela filmski trgovci (izvozniki in domači distributerji, ki sklepajo pogodbe s kinematografi)?

Kot vsako leto bi lahko tudi letos očitali žiriji posamezne odločitve. Toda, omejimo se na eno samo ugotovitev. Nagrad je preveč. Če hoče festival uspešno živeti, mora prekiniti z dosedanjim prakso podeljevanja nagrad po sistemu »volk sit in koza cela«. To sicer postavlja žirijo pred težavnejšo nalogo, toda samo na ta način se bo vrednost nagrad dvignila. T. T.

Na rob jeseniškega knjižničarstva

»OHLAPNOST« V PLANIRANJU SREDSTEV IN DELA

Prek 15.000 prebivalcev je na Jesenicah in od tega jih je kar 6700 vpisanih v kartoteki Ljudske ali Pionirske knjižnice. Vendar pa je od te številke kar tri četrtine »mrtvih« bralcev, pač takih, ki so si pred leti izposodili eno ali dve knjigi in potlej z izposojanjem prenehali. Tako ostane knjižnici na Jesenicah komaj nekaj manj kot 2000 rednih bralcev. Na prvem mestu je mladina, daleč za njo delavci, potlej slede uslužbenci...

Jeseniška knjižnica danes stoji na razpotju. Novi način financiranja (v občini so ustanovili sklad za kulturo) ji zagotavlja lepo bodočnost le v primeru, če si bo uspela povečati število bralcev. Vendar kako, se vprašujejo v knjižnici? Lani so si delavci izposodili v knjižnici 2200 knjig, od te številke posamezniki tudi po petdesetkrat. Nekaj sto delavcev jih obišče v letu. Še manj uslužbenci... Saj ne vedo, kako naj jih pritegnejo, ko pa kažejo tako malo zanimanja za knjigo oziroma tolikšno nekritičnost do literature, pravijo v knjižnici. Samo podatek: lani so v jeseniški železarni anketirali večje število delavcev in uslužbencev in rezultati ankete so pokazali, da zaposleni, če že sploh kaj bere, segajo največ po literaturi, ki ni zahtevna (pravljice, kriminalke), strokovno in politično literaturo prebira le peščica, od anketiranih menda le eden. Mojster v Železarni je napisal, da »trenutno bere Kardela« in to je bil tudi edini, ki je v zadnjih treh mesecih prebral neko politično ali strokovno knjigo.

Po vseh zbranih podatkih je organizator ankete zapisal: nivo jeseniškega bralca je na višini štirinajstletnega otroka.

»To je naša osnovna težava in prav zaradi tega večkrat pridemo v konflikte,« pripoveduje upravnik jeseniške Ljudske knjižnice, »ker nas nekateri klubje težavam, v katerih delamo, primerjajo z knjižnicami v Kranju, Kopru ali Ljubljani, čeprav je nivo našega bralca nižji kot pa onega iz naštetih centrov. Pa tu so še finančne težave...«

Ne naštevamo problemov kar tako v trenutni situaciji verjetno ni potrebno. Zakaj sicer, če pa je onih, ki si žele branja tako malo, da bi se delo lahko nemoteno odvijalo, če bi bila knjižnica odprta le dvakrat ali trikrat v tednu. Po vsem tem verjetno tudi ni kaj dosti opravičljiv pomislek vodje knjižnice s svojimi obtožbami in potlej poiščimo odgovor nanje.

»V naši knjižnici imamo urejene prostore za delo in dovolj številnih strokovni kader,« pripoveduje upravnik Ljudske knjižnice. »Nekateri so vse doslej menili, da ga imamo celo preveč in zato smo v zadnjem času odpustili tri strokovne sodelavce. Zdaj imamo štiri, poleg tega pa še snažilko in administratorko. Sama menim, da to ne bi bilo potrebno, ker imamo knjižnico in pionirski oddelek odprta ves dan, da lahko v knjižnico pridejo ljudje ob vsakem času.

Eden monumentalnih prizorov iz filma »Samorastniki«

Uspoštovati pa je treba, da vodi jeseniška knjižnica še samostojno knjižnico v Koroški Beli s svojim kadrom, da je bila imenovana za matično in po določitvah ustanovnega akta vodi neposredno skrb še za 9 krajevnih, oziroma vaških knjižnic društev Svoboda in pa še dve močnejši krajevni knjižnici v Kranjski gori in Žirovnici. Vprašanje je po mojem mnenju le izposoja knjig, ki bi bila lahko večja glede na število uslužbencev. Toda izposoja je odvisna od cele vrste drugih objektivnih pogojev, med njimi tudi nekaj onih, ki sem jih že naštel.

Ustavimo se najprej ob teh trditvah. Da je knjižnica odprta vsak dan, to knjižnice, češ, da ni bilo treba strokovnega kadra odpustiti, kajti postavila se vprašanje — kaj delajo tisti strokovni sodelavci, ki so še ostali v knjižnici, če pa je izposojalstva komaj nekaj večja kot v kaki vaški knjižnici (Leta: 1960 — 43.457 knjig; 1961 — 42.543 knjig; 1962 — 43.043. Morda organizirajo razgovore o knjigi, predavanja, razstave ter tako propagirajo knjigo? Kaj takega ne delajo. Imeli so menda le dva literarna večera, pa to že pred časom. Nekaj se je trudila Svoboda in pripravljala klubske večere pod naslovom — Novosti na knjižnem trgu, so pa večeri zaradi nezanimanja propadli. Morda ta strokovni kader pomaga strokovno urejati knjižnice na terenu? Po besedah predsednika jeseniške Svobode, je ta pomoč le občasna, malenkostna. Kaj potlej delajo ti strokovni sodelavci? Vendar pa se pri tem vprašanju v knjižnici ne zmedejo. Prepričani so namreč, da morajo imeti na vsakih 5000 knjig, ki leže na policah, že eno strokovno moč. Koliko bo teh 5000 knjig, ki leže na policah — izposojenih — to je seveda drugo vprašanje.

Strokovnega kadra po vsem tem v jeseniški knjižnici ni premalo. Lahko bi mu le očitali preveliko enostranost dela, se pravi, da so se vse preveč posvetili le izposojanju knjig, niso pa ob tem vodili računa, kako pridobivati nove bralce.

»Knjižnica ima urejen svoboden dostop do knjige in ločen oddelek za mladino. Ima dokaj dobro urejene kataloge, razvijala pa je tudi že nekatere druge dejavnosti v okviru knjižnice, ki pa so v zadnjem času odpadle, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.« Tako vsaj pravijo v knjižnici.

Kakšne so bile te druge dejavnosti? Kolikor je moč izvedeti, sta bili ti dve drugi dejavnosti le: likovni krožek in tečaj angleškega jezika za mladino, ki pa sta kaj kmalu propadla. Mladine je bilo sicer veliko, posebno za prvi tečaj in je res vprašanje, če ni bilo moč dobiti tistih nekaj tisočakov za plačilo pedagoga, kajti za delo z mladino bi si ne smeli privoščiti polovičarstva, tako da bi si morda pomagali z nestro-

kovnjakom. Pa mi upravnik knjižnice še pove, da ni bil edini problem pri tem le denar, marveč tudi prostor.

Dva problema. Neresljiva, kot vse kaže. Ali pa je kriva neiznajdljivost. Bržkone bo držalo slednje.

»Najbolj neurejeno v našem zavodu je financiranje. Nejasnost odnosov med ustanoviteljem in knjižnico vodi do tega, da knjižnica že nekaj let nazaj pripravlja zelo ohlapne proračune, saj lahko z gotovostjo računa, da ji bo ob vsakem proračunu črtana najmanj četrtina. Tako delo podpira tudi naš knjižničarski svet (ki je vse doslej reševal le bolj finančne probleme in se dije ni spuščal), ker vidi v tem edini izhod, da pride knjižnica do prepotrebni sredstev. Morda bo zdaj boljše, ko je ustanovljen sklad za kulturo. Morda, kajti to ni gotovo. Pogoji, ki jih zaenkrat stavlja upravni odbor tega sklada, so nesprejemljivi ne samo za naš zavod, marveč tudi za ostale kulturne institucije v občini. Lani smo v občini za kulturo porabili 54 milijonov dinarjev, letos jih imamo na voljo le 24.«

Ohlapno pripravljene proračuni in črtanje le-tega. Vendar zakaj črtanje? Če občina ne doseže družbenega plana, potlej je treba razumeti, da tu knjižnica ne more dobiti vseh predvidenih sredstev. In tu je še restrikcija.

Ob tej priliki bi bilo treba problem navezati na začetek. Kaj pa iskanje skritih rezerv znotraj kolektiva? Zakaj je bilo treba imeti sedmero zaposlenih strokovnih delavcev poleg snažilke in administratorke, če pa delo teče nemoteno naprej tudi zdaj, ko so trije strokovni sodelavci odšli? Kaj ne bi bilo boljše, da bi sredstva, ki so šla vse doslej za osebne dohodke teh treh sodelavcev (od katerih sta bila dva zaposlena honorarno), raje uporabili za nakup novega knjižnega fonda. Končno pa sedem milijonov tudi niso majhna sredstva, toliko je knjižnica dobila za svoje delo lani. Letos naj bi dobila milijon manj...

»Vendar,« ugovarja upravnik knjižnice, »saj v tem primeru nam ostane za nakup novih knjig prav toliko kot lani. Milijon in pol. Toda lani nas je bilo sedem strokovnih knjižničarjev, letos smo ostali le štirje... No, res je, da je lani še Železarna prispevala neka sredstva, ki jih letos bržkone ne bo mogla, ker je v rekonstrukciji.«

Ne vem, če je vedno merilo za neko delo le število zaposlenih, kajti zgodilo se je že, da je en strokovno dober knjižničar opravil svoje delo boljše kot njegovi trije predhodniki. Ni važno število zaposlenih — važno je koliko vsak izmed njih lahko in more napraviti. In prav pri tem zadnjem bi pogodbeni odnos med skladom in knjižnico prav tako lahko napravil korenite spremembe.

»Tudi sami smo tako mislili,« pravi upravnik knjižnice. »Upali smo, da se

bo stanje spremenilo, ko bomo prešli na pogodben odnos. Pa to prepričanje plahni iz dneva v dan. Pripravili smo predloge, koliko naj bi nam regresirali posamezno izposojeno knjigo, tako leposlovno, za katero smo menili, da naj bi dobili 150 din, za politično, poljudnoznanstveno itd. naj bi nam dal skla 450 dinarjev regresa na vsako izposojeno knjigo.«

»Teh predlogov pa ne moremo upoštevati,« pravi predsednik Sveta za kulturo in prosveto na Jesenicah, tov. Franc Zvan. »Naši predlogi so nekoliko nižji in sicer 70—100 za leposlovno izposojeno knjigo in 100—200 za politično itd.«

»Teh pogojev pa naš zavod ne more sprejeti,« pravijo v knjižnici.

Občutek imam, da v knjižnici smatrajo pogodben odnos s skladom le kot spremembo zase, ne vidijo pa v tem dogovoru tudi drugačne medsebojne odnose med ustanoviteljem in kulturno institucijo, ne vidijo sprememb, do katerih bi postopoma lahko prišli v smeri samoupravljanja. Podpis pogodbe s skladom ni podpis »smrtne obsodbe«, nepravilnosti se lahko sproti popravilno, stvari postopoma izboljšujejo. V skladu z izkušnjami, obojestranskimi, v skladu z rezultati dela kulturne institucije, n. pr. knjižnice.

Tovariš Vižintin, upravnik Delavske knjižnice v Ljubljani, je s tem v zvezi dejal:

»Svet za kulturo in prosveto na Jesenicah je vse premalo delal na tem, da bi sredstva dajal knjižnici po pogodbi. Znesek se je tako ustvaril v globalu in UO zavoda bi lahko z njim samostojno razpolagal. V to sili dosedanja način financiranja, ki je bil slab. Tako je na primer knjižnica med letom lahko zahtevala dodatna sredstva in v kolikor jih ni dobila, je pač menila, da občina zanjo, in za njen obstoj nima razumevanja. Pri pogodbenem odnosu vsjo to odpade, ker bi bil interes samo knjižnice, da s sredstvi smotrnejše razpolaga. Knjižnici naj bi se tako v bodoče dajala sredstva na izposojeno knjigo, za delo kot matične knjižnice, za seminarje in pomoč drugim knjižnicam, pač za vsa tista dela, ki jih bo knjižnica opravljala in nudila poleg svoje dejavnosti — izposojanje knjig. S tem kolektivno prevzame odgovornost za delo nase in ni več skrb občine, ali bo dovolj sredstev še za eno delovno moč ali ne, če bo izposojevalnina knjig narasla ali upadla itd. Tudi kolektiv knjižnice bi se tega zavedal in bi tako bržkone gledal, da bi izposodil čim več knjig, seveda, ker bi le za to delo dobil večja sredstva.«

Res, najbolje bi bilo, da bi tudi na Jesenicah knjižnica prišla na pogodben odnos s skladom za kulturo. Toda kako preiti do tega? Kako uskladiti želje in možnosti? Tega na Jesenicah še ne vemo. Pot pa bo kljub temu treba najti, da ne bo poleg ohlapnih proračunov še vnaprej preohlapen program dela same knjižnice.

JANEZ GOVE

Hans Hellmut Kirst:

TOVARIŠI

26

Hirsch pa se je branil: »Vem, skupaj oditi, skupaj loviti, skupaj viseti... Tudi ni čisto brez mika, če si predstavljam tega ali onega izmed nas v kaznjenjski obleki.«

Zdaj so se odprla vrata in Bennicken mlajši je obstal pred njimi v svojem voziškem obleku, ki mu je bilo nekoliko preveliko, ker mu ga je bržkone prepustil njegov oče. Malomarno je otipaval čepico.

»No — kaj bo dobrega?«

»Kaj pijete, junior?« je vprašal Hirsch. »Nič,« se je takoj oglašil Bennicken starejši. »Je v službi.«

»Dragi moj mladi prijatelj...« Gisenius se je približal mladeniču z ustrezljivim nasmeškom. »Se še spominjate, kaj vam je naročil gospod Schulz predvčerajšnjim zvečer? Opazovali bi naj nekega vašega vozača v avtobusu?«

»Tudi sem! Bil je precej smešna prikazen, tisti človek. Povsem odsoten. Sedel je in samo buljil skozi okno.«

»Kakšen je bil? Koliko star? Je imel na sebi kaj posebnega?«

»Ah, moški, kakršnih je na tisoče, tako, morda okrog štiridesetih. Velike, skoraj bi rekel, volovske oči. In na obrazu brazgotine kot od kakšnega starega pretopa. Sibka ramena, poleg tega krive noge...«

»Tudi jaz bi ga ne mogel opisati drugače,« je pristavil Kerze.

Hirsch se je naslonil v svojem stolu. »Opis se lahko nanaša najmanj na tisoč ljudi.«

»Pa kovček je imel!«

»S kakršnimkoli hotelskim nalepkom?« je vprašal Gisenius.

»Ne... samo dve črki. Sploh se jih ni dalo spregledati, Dvakrat M.«

»Michael Meiners!« je zatulil Schulz v tesnobni mir.

»In kje je izstopil?« je poizvedel Kerze. »Tega bi natančno ne mogel povedati. Na končni postaji je vsekakor izginil, s svojim kovčkom...«

»Je pač spuhel,« je dejal Hirsch. »To je pri duhovih bajah običaj.«

»Dobro,« se je obrnil Gisenius k mladenemu Bennickenu. »Bilo bi vse, hvala vam. Lahko greste.«

»Tri petdeset za informacije!«

»Lahko jih vzameš z dnevnega izkupička,« je odločil Bennicken starejši. »Pojdil!«

Vrata so se s treskom zaprla.

»Vse si moramo ponovno natančno obnoviti,« je končno Gisenius pretrgal tišino. »Torej, Schulz in Kerze sta videla moža, ki smo ga vsi zelo dobro poznali... Eden izmed njiju bi se bil morebiti utegnil zmotiti, toda oboje? In zraven tega še kovček s črkama M M... Bennicken, še vedno vztraja, da je bil Meiners takrat na robu gozda mrtev kot kamen?«

Bennicken je s težo spustil na mizo roko. »Seveda je bil mrtev! Če jo skupiš tako, kot jo je on tamkaj, ne ostaneš živ.«

»Pa še tudi jaz sem ga videl mrtvega!« je zadonel Frammlerjev glas. »In na trupla se razumem bolj kot kdorkoli drug.«

Gisenius je vzvaval glavo. »Kdaj si se pozneje vrnil na rob gozda?«

»Ko so Rusi odšli! Kaj mislite, da bi mirno spal vse do danes, če bi se ne bil prepričal na svoje lastne oči, da je možakar mrtev?«

»Si sploh še našel pot?«

»Seveda sem jo našel, tisto nerodno pot! Videl sem celo luknjo v pesku, z vejami jekl prekrite kotanje...«

»Bile so borove veje,« se je vmešal Schulz.

nenadoma je razprostrl roki kot klovn, če izpoveduje ljubezen.

Eva se je morala smejeti. »Nehajte že! Raje vstopite.«

Zahvalil se je in vstopil v predsobo. Z zanimanjem se je oziral na vse strani. »V resnici sem razočaran,« je dejal. »Namreč, stanovanje starega vojščaka sem si predstavljal čisto drugače. Ne z obešalnikom in okrasno omarico — temveč natrpano s heroičnimi spominki. Pogrešam jekleno čelado in zastavo polka. Imate vsaj primerno posodo in vojaško kuhinjo — ali kuhate na kakem modernem električnem štedilniku?«

»Gospod Gisenius, to lahko takoj sami ugotovite. V kuhinji me čaka namreč delo.«

»Če smem prositi, nikar GOSPOD GISENIUS, Me preveč spominja mojega starega. Recite mi kar preprosto Klaus.«

»Torej lepo, Klaus.«

Eva ga je peljala v kuhinjo. »Pripraviti pač moram večerjo.«

»Dajte vendar vašemu bratu, čisto preprosto, konzervno govedino in pol hleba komisija — pa se lahko pogovarjava še pol ure.«

»Raje mi pomagajte.«

V roko mu je stisnila kuhinjsko kunjco.

»Tule, krožniki čakajo, da jih pobrišem.«

Evi se je zdelo, medtem ko je splakovala glavo solate, da se ni lotil dela kar nič nerodno.

»Klaus, s čim se pravzaprav ukvarjate?« je vprašala. »Mislim, kadar ne motite drugih ljudi pri njihovem poslu.«

»Posvetil sem se pravici.« Režal se je, toda njegove oči so obdržale svoj hladen, vprašujoč sij. »Stud. jusa. Dobivam globoke poglede v človeško življenje. Spoznavam umazane tatove, pohotne pedagoške, pohlevne morilce in visoko ugledne iz-

»Klaus je želel vrniti svoj obisk v Giseniusovi hiši,« je hitro razložila Eva.

»Klaus?« je razkačeno vprašal Schulz. »Tako mi je ime,« je pojasnil mladenič.

»In zakaj bi me obiskali?«

»Popolnoma iz znanstvenih razlogov, gospod Schulz.« Klaus Gisenius je vstal.

»Le pogledal bi bil rad, če stoji v vaši kuhinji vojaška kuhinja.«

Schulz se mu je tesno približal.

»Poslušaj mladenič moj, tvoje oče je moj stari tovariš. Toda to še dolgo ne pomeni, da se tako prijateljstvo prenese na otroke in otroke otrok. Ali na sestre. Razumel? In zdaj, izgini po najkrajši poti!«

»No, lepo.«

Klaus Gisenius se je počasi pomikal proti vhodnim vratom. »Na svidenje, gospod Schulz — in če bi me morda kdaj potrebovali, se mirno obrnite name. Nisem maščevalen! In na svidenje, Eva! Spet boste slišali o meni — pa čeprav bi vas čuvalo toliko starih vojščakov.«

»Zunaj čaka gospod višji vladni svetnik Bartosch.« Polna pričakovanja je sekretarka obstala pred masivno pisalno mizo.

Bila je starejša, kot podlasica urna in kot miš siva gospodična. V pisarni tovarne STABILATOR je pomenila pridnost več kot pa make-up.

Kerze je skočil pokonci in odprl vrata na hodnik. Z razprostrtimi rokami se je približeval Bartoschu. »Kakšno veselje, da vas vidim pri nas, gospod višji vladni svetnik!«

»Tudi jaz sem resnično vesel,« je zagotovil Bartosch. Drug drugemu sta stisnila roke — prisrčno, polna razumevanja, pripravljena na sporazum. Bartosch je razkril svoje zobe. V nasprotju z rahlo zaokroženim obrazom in deklško mehkiimi ustni-

Tovariši

28

siljevalce — vse časti vredne, zaslužne članice preostale nemške družbe.«

»Saj so še drugi!«

»Naravno. Na primer taki, ki se ne pustijo zalotiti.«

»In v katero vrsto spadam jaz? Ali moj brat?«

Klaus jo je ogledoval od glave do pete: Svetla pričeska s konjskim repom. Modre oči. Pod predpasnikom okrogla ramena. Dolge, vitke, rjave noge...

»Vidite,« je pričel, »prav to bi rad ugotovil. Vaš brat dela presenetljivo spodoben vtis, spoštovanja vreden in pošten...«

»Saj tudi J E takšen.«

»In kako dolgo še?« Takšen človek naravnost izživja svojo okolico. Sicer pa počnete to tudi vi, Eva. Vsaj kar se mene tiče. Imate že stalnega prijatelja?«

Evin prisrčen obraz je pordel. »Pogovorite se vendar o tem enkrat z mojim bratom... če se vam zdi nujno, da spoznate poleg njegovih odličnih karakternih lastnosti še njegove mišice.«

»Tako, tako. Stari vojščak nima nobenega razumevanja?«

»Kdo nima nobenega razumevanja?« se je zaslislal glas iz predsobe. »Kdo — če smem vprašati?«

Eva se je tako hitro obrnila, da je izpustila iz rok sito, v katerem je splakovala solato. Pred kuhinjskimi vrati je stal širokopleč, z rdečo, jezno naprej molečo glavo — njen brat.

»Karl! Ti si že?«

Karl Schulz ji ni odgovoril. Z očmi je poblisnil proti mlademu možu, ki je sedel zdaj na stol z iztegnjenimi nogami in s kunjco v rokah, ki jo je še pravkar uporabljal pri brisanju krožnikov...

»Kaj pa VI iščete tukaj?«

Tovariši

29

camí je imel krepko čeljust človeka dejanj.

»Dragi moj gospod Bartosch, stopite bliže. Sedite, vendar.«

Kerze je vodil gosta v klubski kot z globokimi naslonjači in mizo, na kateri je ležal pribor za kajenje. »Torej — s čim sem si zaslužil čast?«

»Pred slabo uro sem se zaupno pogovarjal z gospodom ministrom... Pripravljen bi bil, dragi moj gospod Kerze, da bi sam prevzel podelitev odlikovanja...«

»Naredil ste me velikega dolžnika, dragi gospod Bartosch! Čudovito, kako se zavzamete za mojo stvar. Želim si, da bi se lahko pokazal hvaležnega...«

Bartosch se je smehljaj. »Dragi moj gospod Kerze... Res ne vem, če vas smem nadlegovati s svojimi najbolj osebnimi željami...«

»Nadlegovati! Mirno me nadlegujte.«

»Potem pa — z vašim izrecnim dovoljenjem.«

Bartosch je vstal. S svojim skrivnostnim pripravljanjem je nudil prijetno podobo.

»Prosil bi vas rad za roko vaše hčere.«

Zdaj se je dvignil tudi Kerze. Nehote se je moral smehljati. Fant, ki je stal pred njim, je imel bodočnost. Človek mu je to razbral in bil je — kar bi vendar lahko videl slepeč! — cel mož. Kerze je slovesno sklenil, da odslej ni več vzroka za dvom.

»Ne odklanjam.«

»Naj to pomeni, da obstajajo kakršnikoli pomisleki?«

»Samo takšni, povsem očetovske narave. Vaša ponudba, dragi gospod Bartosch seveda ni prišla povsem nepričakovano. Končno imam oči v glavi. Tudi s svojo hčerko sem že govoril...«

Izdelki kombinata »SVIT« Kamnik

Tovariši

27

»Zaradi mene borove veje, nisem botanik. Moje znanje je čisto drugje. Vendar, takrat sem videl Meinersa tudi jaz — skrivenčenega, raztrganega, z vdrtim prsnim košem in z glavo, ki je bila le še kepa kaše...«

»Tako, da ga morda sploh nisi mogel povsem spoznati?« se je rogala Hirsch.

Frammler je v zadregi obmolknil in zdaj je postala tišina strašljiva.

Končno je zagrmel v molku mehak Giseniusov glas:

»Nekaj je jasno: Če je tujec resnično Mihael Meiners, moramo čimprej nekaj ukreniti.«

Ob istem času, ko je skušal nekdanji podoficer Karl Schulz s svojimi stari tovariši razvozlati uganko o mrtvem in ponovno živem Michaelu Meinersu, je na njegovem domu pozvonilo na stanovanjska vrata.

Sestra Eva jih je odprla.

Poznala je mladeniča, ki je stal pred njo, in vendar ga ni poznala. Naletela je nanj in tramvaju, nekoč se ji je približal, ko si je ogledovala neko izložbo, in enkrat drugič je celo dve uri sedel za njo v kinu. Natanko je tudi vedela, kdo je ta vztrajni oboževalec: Klaus Gisenius, sin advokata Giseniusa in zraven tega trn v peti bratu Karlu.

Zdaj se mu je nasmehnila. »Če želite govoriti z mojim bratom — ga ni.«

»Vi ste pa Eva — zadostuje mi. Prosim, ne poskusite zaloputniti vrat. Nogo bi postavil!«

Pri tem sploh ni bil videti tako nasilen. Imel je kratke, preprosto poščitkane temne lase, svetle, razumne oči in očividno je ugajal sam sebi v vlogi šaljivca, zakaj

Tovariši

30

se končavali na tilniku v debelem, dolgem vozu. Taka je stala pred svojim direktorjem — ideal hotelske sekretarke.

Hirsch je vedel, da je Gisela pravi zaklad.

»Gisela me lahko popolnoma nadomesti,« je imel navado reči. »To vem jaz in ve tudi sama.« Toda Gisela Wandel tega »vem« še nikoli ni izbrala.

Direktorjeva soba hotela »Tri krone« je bila videti nekoliko drugače kot tista v podjetju STABILATOR: manjša, bolj staromodna, skromnejša. Toda vendarle je imela nek osebni poudarek.

»Neka dama čaka spodaj v jedilnici,« je stvarno povedala Gisela Wandel.

»Dama? Nobene dame ne pričakujem!«

»No,« je dejala Gisela Wandel, tokrat za spoznanje manj stvarno: »Morebiti naj bi bila to damo kar pospremila v vaše privatne prostore.«

Hirsch je pogledal iznad svoje pisalne mize. »V jedilnici torej sedi — če se ne motim, gospodična Kerze?«

»Večinoma se ne motite!«

Hirsch je začudeno zmajal z glavo. »Če vas tako gledam pred seboj, gospodična Wandel, potem se vprašujem vedno znova: Kaj pravzaprav pričakujete od mene? Vi pričakujete vendar nekaj določnega, slutim to! Toda kaj? Morda vam ne ugaja načip, kako izbrabljam svoj prosti čas?«

»Sploh nimam namena kritizirati vaše- ga privatnega življenja.«

»Ni slabo!« Hirsch je naravnost pogledal svojo sekretarko: »Gospodična Wandel, skušajva si že vendar enkrat razjasniti najin položaj. Vi trdite, da vam je moje privatno življenje povsem deveta briga. Sliši se dobro! Toda kako je pravzaprav bilo pred kratkim z mojim prijateljem Karlom Schulzem?«

Na dnevnem redu: statuti

● **ZELEZARNA STORE:**

Osnutek v razpravi

Te dni je bila v železarni Store razširjena seja sindikalnega aktiva, ki so se je udeležili tudi predstavniki organov samoupravljanja, Zveze komunistov, uprave podjetja in mladinske organizacije. Udeleženci so razpravljali o osnutku statuta. Osnutek statuta obsega štiri poglavja. V razpravi so navzoči ugotovili, da je le-ta izdelan po priporočilih Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in na osnovi dosedanjih izkušenj poslovanja in upravljanja. Predlagali so, naj hkrati, ko bo razpravljalo o njem ves kolektiv, še posebej temeljito razpravljajo razne strokovne komisije oziroma skupine, dalje družbeno politične organizacije in delavski svet enot kakor tudi ostali organi samoupravljanja v podjetju. Pri dopolnjevanju osnutka statuta naj bi posvetili več pozornosti konkretni decentralizaciji strokovnih služb v podjetju; bolj jasno kot doslej naj bodo določeni odnosi in vloga ekonomskih enot ter odnosi komun—podjetje in upoštevanje perspektivno programiranje ter modernizacija železarne. Predlagali so tudi ustanovitev stalne komisije, ki bo vsklajala spore in odnose med ekonomskimi in ostalimi enotami.

J. M.

● **SGP GRADIŠČE:**

Statut naj odpravi prejšnje pomanjkljivosti

Delavski svet Splošnega gradbenega podjetja Gradišče iz Cerknice se je zadnji čas lotil priprav za izdelavo statuta. Zlasti je opozoril, da le-ta ne sme vsebovati napak, ki so bile opazne v pravnih in pravilnikih o delitvi osebnih dohodkov. Poizkusili bodo tudi natančneje določiti pojem odgovornosti vseh zaposlenih, zaradi česar je doslej včasih prišlo do nesporazumov.

-mad-

● **»METALFLEX« MOST NA SOČI:**

Statut sprejet

Delavski svet podjetja »Metalflex« Most na Soči je na zadnji seji razpravljal in sklepal o svojem statutu. V tem podjetju so pričeli s pripravami za izdelavo osnutka statuta že pred meseci. Potlej ko so zbrali gradivo iz dosedanje notranje zakonodaje in ko so se odločili, kaj vse naj bi vseboval statut, so izdelali osnutek. O osnutku so razpravljale vse družbene politične organizacije in delovni kolektivi. Pri dokončni sestavi osnutka je komisija upoštevala različne pripombe.

M

● **NOVA GORICA:**

Vsak četrtek nasveti

Na področju Nove gorice še niso kaj prida napredovali z izdelavo statuta delovnih organizacij. Doslej imajo izdelan osnutek statuta šele v dveh delovnih organizacijah in sicer v Cementarni in Tovarni pohištva. Predsem v manjših delovnih organizacijah ter v zdravstvu in šolstvu zaostajajo in ponekod še niso niti imenovali komisij. Občinski sindikalni svet si prizadeva, da bi delo hitreje potekalo. Zato je nasvetoval tudi snovanje stalne strokovne službe. Ta strokovna služba deluje vsak četrtek in svetuje predstavnikom delovnih organizacij, kako naj se lotijo izdelave osnutka statuta, na kaj naj bodo predsem pozorni.

J

● **KOPER:**

Tri strokovne komisije osnovane pri gospodarski zbornici

Na pobudo Okrajnega sindikalnega sveta Koper je ustanovil odbor za organizacijsko pravna vprašanja gospodarske zbornice za koprski okraj tri strokovne sektorske komisije, ki naj bi nudile pravno tehnično pomoč gospodarskim organizacijam pri izdelavi statuta. Te komisije bodo nudile pomoč delovnim organizacijam tako na gorškem področju kot tudi na postojnsko-sežanskem in ilirsko-bistriškem ter na področju obalnih občin. Zbornica meni, naj bi sodelovali pri pravno tehnični pomoči pravniki, ekonomisti in računovodje, ki so sicer vključeni v svojih družtvih.

● **RIBNICA:**

»Ne čakajte na recepte!«

Na pobudo občinskega sindikalnega sveta je bilo tu posvetovanje o izdelavi statuta delovnih organizacij. To je že drugi posvet. Toda tudi tokrat je bilo iz razprave mogoče razbrati, da je v kolektivih še precej nejasnosti o tem, kaj vse naj bi vseboval statut. Večina udeležencev se je po plodni razpravi zedinila z mnenjem, da ne kaže čakati na »recepte«, temveč se dela čimprej lotiti.

T

Na agromelloriziranem zemljišču 150 ha, ki ga je preteklo leto arondiral Agrokombinat — ekonomska enota Mengeš, so te dni poželi že prvo žito. Letos se sejali v glavnem ječmen in oves. Pridelek je bil kljub temu, da so zemljišče obdelali šele preteklo leto, zelo dober, saj so poželi povprečno 2600 kg žita na hektar

● **VINOGRADNIŠKO-ZIVINOREJSKI KOMBINAT LJUTOMER:**

Svojevrsten rekord

Vinogradniško - živinorejski kombinat v Ljutomeru bi lahko sklenil letos več pogodb z inozemskimi kupci vin, vendar pa tega ne more storiti, ker mu je lanske elementarna nezgoda znatno zmanjšala vinski pridelek. Toča je namreč opustošila okoli 200 ha vinogradov. Na približno 70 ha vinogradov je pogнал le vsak tretji trs.

Na kombinatu je zato izredno prizadevanje, da bi čimbolj omilili in naposled tudi odstranili posledice lanske vremenske nezgode. Največja rešitev je v obnovi povsem opustošenih vinogradov. Pri tem so letos dosegli celo svojevrsten rekord: v enem samem mesecu so obnovili 65 hektarov vinogradov in jih zasadili s 70.000 cepljenkami.

Kombinat gradi pri Ljutomeru večjo vinsko klet, v kateri bodo lahko s sodobnimi stroji in napravami predelovali grozdje in šolali domača vina, razen tega pa iz sadja izdelovali tudi sokove.

● **»MURA« MURSKA SOBOTA:**

Potrebne so ustanove za otroško varstvo

V tej tovarni so v zadnjih dveh letih namestili mnogo novih delavk, ki so prišle pretežno s podeželja. Te delavke je bilo potrebno poprej usposobiti za sodoben proces proizvodnje. Tako je že šlo skozi Center za izobraževanje nad 600 delavk, vendar pa ugotavljajo, da znanje, ki so si ga pridobile, še vedno ne zadošča. Tako so mlade delavke s svojo storilnostjo znatno zaostajale za starejšimi vrstnicami, posledica tega pa je bila, da so nekatere zapustile podjetje in se preselile drugam. Zato se v podjetju zadnji čas odločno nagibljejo k novim rešitvam, predvsem k dodatnemu izobraževanju, ki naj bi zajelo vse mlade proizvajalke.

Zene-proizvajalke v tej tovarni pa so sprožile še vrsto drugih predlogov, ki jih bo potrebno uresničiti v doglednem času. Okoli 400 delavk ima otroke, ki so potrebni rednega varstva, vendar pa obiskujejo otroški vrtec samo otroci 24 žena. Krajevne skupnosti v Bakovcih, Krogu in na Tišini, kjer prebiva večina delavk te tovarne, bodo morale čimprej odpreti ustanove za otroško varstvo, ki bi poslovale ves dan. Podjetje je pripravljeno za nemoteno funkcioniranje teh ustanov prispevati tudi ustrezna sredstva.

● **POMURJE:**

Kaj je s poklicnim profilom kmetijskega strojnika

Kmetijska mehanizacija predstavlja dandanašnji pomembno in vsega upoštevanja vredno družbeno vrednost. V Pomurju gre v težke milijarde.

S to mehanizacijo upravlja jo traktoristi. Toda dosedanjí pojem — traktorist — ne ustreza več sedanjim pogojem in zahtevam kmetijske proizvodnje. Zelo daleč smo še od tistega, kar si pravzaprav želimo: kmetijskega strojnika, ki ne bi povsem obvladal samo traktor, marveč tudi funkcionalnost okoli 40 priključkov, osnove agrotehnike, znanje o zemlji itd.

Tak profil kmetijskega strojnika pa je v prvi vrsti pogojen s pridobivanjem solidnejšega strokovnega znanja. Enomesečni ali dvomesečni tečajji za poklicno usposabljanje traktorista so za to vsekakor odlično pre-malo. Če je bil to pred leti še izhod glede na večje potrebe po traktoristih, to dandanašnji, v času družbene in gospodarske konsolidacije našega kmetijstva, ne more biti več pravilo. Našemu kmetijstvu so vsekakor potrebni kmetijski strojniki, ki si bodo v daljši učni dobi (dve ali tri leta) pridobili solidno strokovno znanje.

Za tako usmeritev govorijo tudi sedanje izkušnje!

V ljutomerski občini je še vedno precej traktoristov brez dokončane osnovne šolske izobrazbe. V vsej občini nimajo niti enega tako vsestransko usposobljenega kmetijskega strojnika. Tudi v ostalih pomurskih občinah ni mnogo boljše, čeprav je to izrazito kmetijsko področje. V ljutomerski občini na primer tudi ugotavljajo, da je dnevno povprečno do pet traktorjev izločenih iz proizvodnega procesa, ker so potrebni popravila. V mehanični delavnici ljutomerskega »Tehnostrojca« imajo letno okoli 70 milijonov prometa od popravila traktorjev in drugih kmetijskih strojev. In še več: okoli 60 odstotkov okvar na kmetijskih strojih nastaja zaradi nesolidnega znanja traktoristov, 20 odstotkov zaradi karambolov itd.

Škoda, ki tako nastaja za kmetijstvo in družbo je na dlaní. To vse opravičuje tudi večje investicije za kadre, ki imajo največ opravka s kmetijsko mehanizacijo. Kdo bo uresničil to neodložljivo nalogo?

-sl-

● **SLOVENSKE KONJICE:**

Pomoč — s povečanjem proizvodnje in strokovnjaki

Medtem ko je bila nabiralna akcija za pomoč ponesrečencem v Skopju na območju konjiške občine v prvih dneh usmerjena večidel le na denarno pomoč delovnih kolektivov, pa je v zadnjih dneh dobila še nekatere druge oblike. Nekatera industrijska podjetja bodo namreč pomagala prizadetim s povečano proizvodnjo izdelkov ali pa s tem, da bodo v poškodovane skopske tovarne poslala svoj strokovni kader, ki bo poskrbel za popravilo strojev in normalizacijo proizvodnega procesa. To obliko pomoči bodo nudila predvsem podjetja: usnjarski kombinat KONUS, tovarna usnjarskih in čevljarjskih strojev KOSTROJ v Slovenskih Konjicah in LIP Slovenske Konjice.

Tovarni KONUS in KOSTROJ bosta pri obnovi skopske industrije pomagali predvsem s svojim strokovnim kadrom v skopski tovarni usnja. Usnjarsko združenje prav sedaj proučuje potrebe te tovarne, da bi lahko pričela čimprej nemoteno poslovati.

Lesno industrijsko podjetje v Slovenskih Konjicah je v okviru poslovnega združenja sprejelo obveznost, da bo v prihodnjih mesecih izdelalo mesečno po 500 vrat več kot v dosedANJI proizvodnji. Te bo dobavljalo podjetjem, ki bodo izdelovala montažne hišice za začasno nastanitev prebivalcev Skopja. Razen tega bo to pod-

● **RAKEK:**

Preusmeritev v kartonažno proizvodnjo

Obrat TISA na Rakeku je doslej proizvajal lesne izdelke za široko potrošnjo. S svojimi izdelki se je uspešno uveljavil na tržišču, toda v bodoče perspektive niso več tako ugodne spričo vedno bolj avtomatizirane proizvodnje v drugih večjih tovarnah lesnih izdelkov na Nor-tranškem in drugod. Zato se je kolektiv TISE, na pobudo poslovnega združenja LES iz Ljubljane, odločil preusmeriti proizvodnjo. Poslej bodo proizvajali kartonažne izdelke, za kar imajo zelo ugodne pogoje. Zaposlenih bo blizu 80 delavcev, ki bodo ustvarili okoli 600 milijonov dinarjev bruto produkta kar bo enkrat več kot doslej. Računajo, da bodo z novo proizvodnjo pričeli čez pol leta.

-if-

● **CERKNICA:**

Specializacija proizvodnje

Družbeni plan cerkniške občine predvideva vnaprej precej večjo proizvodnjo. Razveseljive pa so še druge težnje.

Zadnji čas je vedno bolj čutili v kolektivih cerkniške občine težnjo po specializaciji. Kovinoplastika se vedno bolj uveljavlja na tržišču z izdelki iz plastičnih mas. Z nakupom dveh avtomatičnih brizgalnih strojev za predelavo plastičnih mas se bo proizvodnja v obratu Plastika povečala za več kot tretjino.

Elektrožaga iz Nove vasi na Blokah ima med svojimi izdelki vedno več armiranih plošč iz izolita, ki so iskan gradbeni material. Tudi kolektiva Tovarne lesnih izdelkov Jelka iz Beguni in Kovinoservisa z Rakeka se nameravata specializirati in sedaj iščeta najugodnejše smeri za svojo proizvodnjo.

-if-

Varčevanje

na nepravem mestu lahko več škodi, kakor koristi

Pa vendar zaradi zanemarjanja razsvetljave neodgovorno zapravljamo na tisoče delavcem vid, eno najdragocenejših dobrin.

ELKO svetilko za vsak namen in za vsak prostor

Koristite brezplačne usluge: nasvete, ponudbe in projekte naših strokovnjakov za razsvetljavo. Sporočite nam svoje želje in težave. Skupno bomo laže hitro rešili vsak problem razsvetljave.

ELEKTROKOVINA MARIBOR

Prodajni servis

Ljubljana — Cigaletova ulica

ZADNJE MODNE NOVOSTI ZA POMLAD IN POLETJE SI OGLEDJTE V MODNI HIŠI

Oslovsk senca

Ni se še zgodilo, da bi kako nometno moštvo pred ali po tekmi zahtevalo, da nasprotniki izločijo igralca, ki ga je ma-
mon privabil k njim. Ivoš je za prehod iz Vojvodine v tuzlansko Svobodo potegnil tri milijone. Mesarić poldrugi milijon, Brkljarić — prav tako član Vojvodine — 3 milijone za prehod v Karlovac in tam so tudi nometno igrali, dokler jih niso popadle nove muhe. Se in se bi lahko naštevali primere skorumpiranega preclanjanja nogometašev, kjer podkupnina ni bila povsod enaka, podkupnina pa je le bila, z vsemi oznakami amoralnosti...

Pri vsem tem pa se začude-
no sprašuješ, zakaj je v drugih sportih, kjer podkupovanje ni tako razvito, stalen boj za »lastništvo« nad igralci.

Plavalec evropskega formata Verovšek je letos spomladi tekmoval za Ljubljano in dosegel odlične rezultate. Bil je po vseh športnih določilih članjen in registriran v klubu, katerega je zastopal na tem vzajemnem tekmovalju, vendar so Celjani dvignili oblake prahu, češ da je Verovšek celjski in ne ljubljanski plavalec.

Pri Stamejčičevi, balkanski zmagovalki v mnogoboju, se je spor med kluboma, ki sta si jo lastila, tako zaostri, da je po tistem znanem reku o prepiru med dvema zmagal tretji — Zagrebška Mladost. V finalu zveznega ekipnega prvenstva ženskega atletike, ki je bil v Celju, Stamejčičeva ni smela nastopiti. Atletska zveza Slovenije ji ni priznala točk, ki jih je v republiškem ekipnem finalu dobila kot članica Olimpije. Za Kladivarja ni smela tekmovali, ker prestopne formalnosti še niso bile urejene, za Olimpijo pa prav tako ne bi smela, ker je bila že včlanjena pri Kladivarju.

Eno je namreč članstvo in drugo registracija. Lahko si že član drugega kluba, da če registracija še ni urejena, to članstvo na tekmovaljih nič ne pomeni. Verjetno določila o članstvu in registraciji niso najboljša, namesto da bi klubi dosegli korekturo, pa se jih poslužuje v medsebojnih bojih za »lastništvo« nad igralci in s tem spopadi včasih pokvarijo lepe športne prireditve.

Mislim, da sme pošten športnik sam s seboj razpolagati oziroma sam odločati, čigav je. To pa dokáže s članstvom. Vse drugo je le prazen boj za oslovsko senco.

Turistična »atrakcija«

Vročina je nevzdržna. Ze nekaj let ne pomnimo podobne. Nekateri se s takšnim vremenom kar ne morejo spriznati, drugi se ga spet veselijo...

Posebno ljubitelji vode, kopanja, plavanja ter podvodni lovci, ki se lahko ure in ure potapljajo kot ponirki in uživajo v svetu tišine med živahnimi fratri inšalpani.

Pravzaprav res ne vem natančno, zakaj ima prav ta mlada športna panoga — ki ji danes pravimo podvodni ribolov — vedno več pristašev, vse več privržencev. Sicer pa, to niti ni tako pomembno. Dejstvo je, da je povpraševanje po opremi za potapljanje pod morsko gladino vse večje in da imajo društva za podvodni lov iz dneva v dan več članov.

Ze vsto let nazaj prirejamo v tej športni panogi tudi najrazličnejša tekmovanja: od republiških, zveznih in meddržavnih prav tja do svetovnih šampionatov! Imamo pač čudovito morje in zavidično število odličnih lovcev.

Tudi slovenski predstavniki so se na nekaterih od teh tekmovanj že prav dobro izkazali. In... prav verjetno je, da bi na omenjenih tekmovanjih dosegli naši tekmovalci še lepše uspehe, če bi imeli kdaj pa kdaj kakšne izbirne tekme, svoje interno tekmovanje.

Vse je že kazalo, da bo krstni šampionat slovenskih lovcev letos avgusta, nekje v vodah Poreča. Končno, smo dejali. Vendar — prezgodaj! Predvideni organizator — društvo iz Pirana — ki je po precej burnih in žolčnih preprih odzvelo pripravo za tekmovanje ljubljanskemu društvu za podvodne raziskave, je prav v poslednjem hipu odpovedalo. Pa čeprav so komajda utihnile lepe besede tamkajšnjih odbornikov, kakšno turistično atrakcijo bodo napravili iz tekmovanja v podvodnem lovu, kakšno reklamo za turizem in ne vem kaj še vse...

Tako. Odpoved je tu in z njo vred dolgi nosovi podvodnih lovcev. Spet bo moralo društvo določiti konec avgusta kar »na oko« slovenske zastopnike za državno prvenstvo, kajti nihče ne ve natančno, pri čem pravzaprav smo.

Sicer pa, tako je bilo vse doslej in zakaj bi delali iz tega prav danes nepotrebni »halo«...?

Studenti prvega letnika VSTK na rovinjskem »Delfinu« pri plavalnem pouku

POVZETEK IZ RAZGOVORA S PROF. ŠTURMOM O' PROBLEMATIKI VZGOJE STROKOVNIH KADROV IN PLOVANJU NA VSTK

Skupni vzgojni center najboljša rešitev

Istočasno, ko se je precejšnje število naših telesovzgojnih organizacij trudilo z izobraževanjem mladih novih učnih moči, z vzgojo prednikov, instruktorev in trenerjev, smo obiskali prof. Jožeta Sturma, direktorja Visoke šole za telesno kulturo iz Ljubljane, v borovem gozdičku mesta Rovinja, kjer je razprostrla svoje šotore Visoka šola, ter ga poprosili, da nam odgovori na nekatera vprašanja v zvezi z novim centrom za vzgojo kadrov in nadaljnjo usodo plavalnega pouka na VSTK.

Zano je, da je potreba po strokovnih kadrih za delo na telesnokulturnem področju še vedno zelo velika. Tega se dobro zavedamo in zato skušamo problem omiliti s številnimi tečaji in seminarji v poletnih mesecih. Vendar, ali se vam ne zdi, da vlada na tem področju neka nenačrtost, če pomislimo, kje vse prirejamo danes tečaje, pa čeprav gre za skoraj isto vsebino dela, za povsem enake cilje?

Vsi centri za vzgojo kadrov, če jih tako sploh lahko imenujemo, v katerih izobražujemo vadiatelje, instruktore in trenerje za delo na najrazličnejših področjih telesnokulturne dejavnosti zaenkrat še vedno pomenijo nekakšno improvizacijo, oziroma izhod v sili. Tako prirejajo danes posamezne strokovne zveze svoje tečaje v Seči, Partizan Slovenije v Mozirju, ljubljanska okrajna zveza za telesno kulturo ima svoj tabor v Rovinju in prav tako so tu postavili svoje šotore še Svet za šolstvo, Srednja fizikalna šola iz Maribora in Visoka šola za telesno kulturo iz Ljubljane. Vsak zase. Torej, šest ločenih taborov, šest improviziranih vzgojnih centrov.

Ze dlje časa se precej govori o enotnem skupnem vzgojnem centru v pravem pomenu besede. Je zamisel izvedljiva?

Vsekakor. Izkazalo se je namreč, da so dosežanja prizadevanja na vzgojnem področju še vedno nezadovoljiva in rezultati še vse preveč nekvalitetni. Z nekakšnim skupnim vzgojnim centrom bi dosegli potrebno koncentracijo predavateljskega kadra, skupna in enotna merila, ter primerno selekcijo pri izbiri tečajnikov, ki je bila doslej pogosto povsem nenačrtana. S koncentracijo predavateljev na enem samem mestu bi bila zagotovljena tako kvaliteta predavanja kot praktičen pouk, kar pa je v današnjih pogojih neizvedljivo. Dobri strokovnjakov namreč ni toliko, da bi lahko istočasno delali na šestih ali celo večih različnih mestih, ki so oddaljena drugo od drugega tudi po nekaj sto kilometrov.

Se nekaj bi rad poudaril. Naloga bodočega skupnega vzgojnega centra bo, da bo posvečal več pozornosti izpopolnjevanju že strokovno šolanim ljudem. Znano je namreč, da se bivši tečajniki po opravlje-

nih izpitih enostavno ne zanimajo več za nove strokovne dosežke, skratka, da ne spremljajo več razvoja, ker jih sistem v to pač ne sili.

In še eno vprašanje, ki pa je vezano na vaše dolgotrajne rovinjske plavalne tečaje. Na jesen bo namreč, kot mi je znano, otvoritev novih prostorov za vašo Visoko šolo, ki je doslej gostovala na Taboru. Nova šola bo imela tudi svoj plavalni bazen. Ali to pomeni, da je to vaš zadnji plavalni tečaj na morju?

Drži, da bomo pričeli z letošnjim študijskim letom tudi z rednim tedenskim plavalnim poukom, kar je bilo doslej povsem nemogoče. To pa še ne pomeni, da v poletnih mesecih ne bomo imeli več tečajev. V glavnem se bodo naši študentje sicer lahko priučili osnovnih veščin plavanja, metodičnih in tehničnih elementov v teku študija na šoli sami. Ker pa je program preobsežen, da bi ga bilo moč izpeljati med letom, bomo imeli plavalne tečaje še naprej. Sicer pa, nekaterih elementov, kot so skoki v vodo, plavanje pod vodo, reševanje iz vode in podobno — se študenti v bazenu tako ali tako ne bi mogli priučiti. Poseben poudarek pa bo v prihodnjih letih na naših tečajih na najrazličnejših aktivnostih v naravi, orientiranju, čolnarjenju itd. Torej, tečaji ostanejo, le delo bo nekoliko preusmerjeno.

A. U.

Četverboj v Krškem

Kmalu po letnih športnih igrah elektrogozpodarskih kolektivov Slovenije je podjetje Elektro Krško organiziralo že tradicionalni troboj med Termoelektrarno Brestanica, podjetjem Elektro Zabok (Hrvatska) in Elektro Krško. Tem pa so se letos pridružili še tekmovalci termoelektrarne Jetrovac iz Hrvatske.

Prvi troboj je bil leta 1960. v Krškem, naslednji leta 1961 v Zaboku, tretji lani v Brestanici, letošnji četverboj pa spet v Krškem. Udeležba je bila zadovoljiva, saj je iz vseh štirih kolektivov nastopilo 120 tekmovalcev, ki so se pomerili v namiznem tenisu, kegljanju, streljanju in šahu.

Razpoloženje vseh udeležencev je bilo zelo dobro, še posebej pa so se ugodno počutili gostje iz Hrvatske, ki so izrazili željo, da bi se tradicija srečanj vseh štirih kolektivov nadaljevala še v prihodnje pod geslom »Bratstvo in enotnost« na športnem in tudi strokovnem področju. S seboj so tekmovalci prinesli darila — športniki iz Zaboka kompletno garnituro oblačil za odbojko, oni iz Jetrovca pa spominski pokal in športne značke.

Tekmovanje je otvoril predsednik sindikalne podružnice Elektro Krško, vse navzoče pa je pozdravil direktor podjetja. Tekme so bile ves dan, zvečer pa je bila podelitev nagrad in tovariški večer.

V posameznih panogah so bili doseženi naslednji rezultati: STRELJANJE — Brestanica 400 kroge, Zabok 369, Krško 356, Jetrovac 314; SAH — Krško 11,5 točk, Brestanica 7,5, Jetrovac 3,5, Zabok 1,5; KEGLJANJE — Jetrovac 398 kegljev, Brestanica 341, Krško 334, Zabok 304;

NAMIZNI TENIS — Brestanica, Krško, Zabok, Jetrovac. V celoti so imeli največ uspeha športniki iz Brestanice, ki so prejeli lepe pokale in diplome, vse gostujoče ekipe pa so dobile spominske plakete. T. B.

Direktor podjetja Elektro Krško predaja nagrado za zmago v namiznem tenisu predstavniku ekipe TE Brestanica tovarišu Novaku

Živahna kopalna sezona v Zasavju

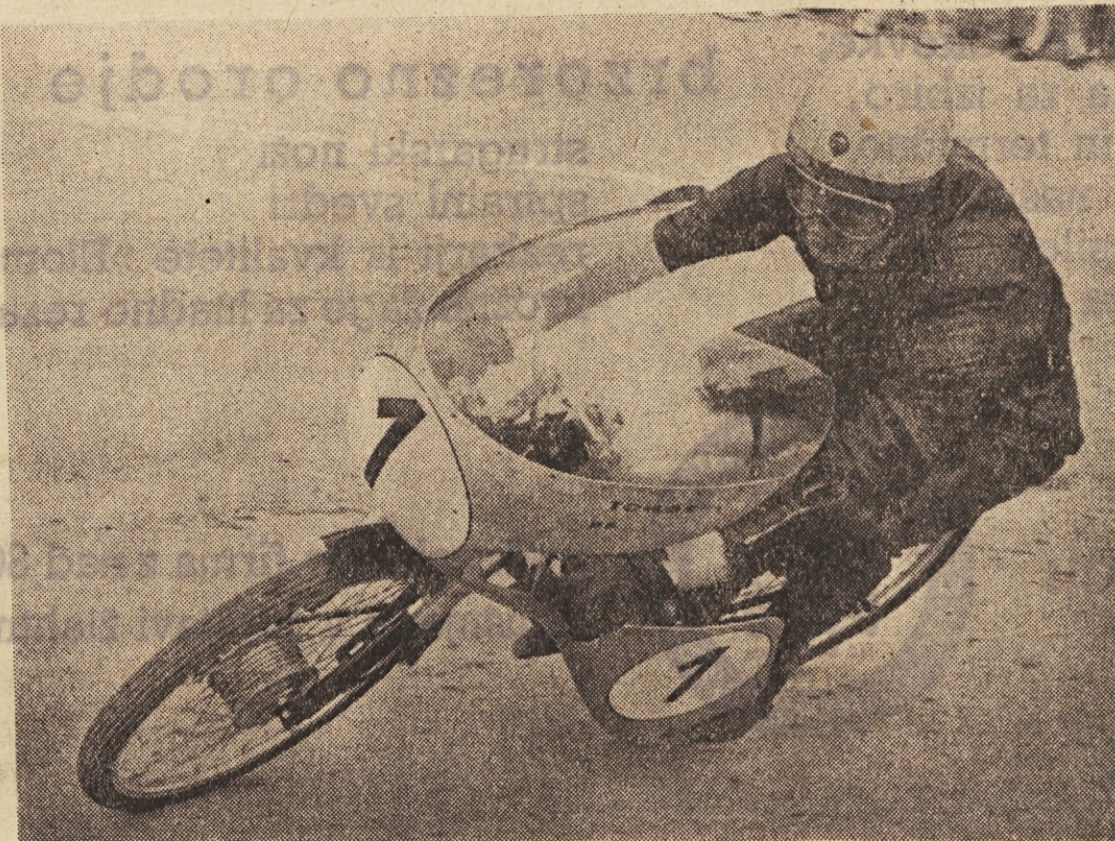
Pravo poletno vreme že nekaj časa privablja številne kopalce v oba plavalna bazena, ki ju premore Zasavje, in sicer na kopalnišču v Trbovljah in v »Medijske toplice« na Izlake.

Kopalni živ-zav se začne že zgodaj zjutraj, pri čemer prednjači v dopoldanskih urah predvsem mladina, ki ima zdaj počitnice in priložnost, da se naužije kar v domačem kraju sonca, vode in zraka. V prihodnjih letih bodo prišli na svoj račun tudi Hraščičani, ki menijo že v kratkem začeti z gradnjo prepotrebne plavalnega bazena za to industrijsko območje Zasavja. Opoldne in popoldne se mladim pridružijo tudi starejši. Teh je več v Trbovljah, ker imajo svoje kopalnice, Zagorjani pa morajo izlake. Pred leti so sicer tudi v Zagorju ob Savi začeli graditi plavalni bazen in sicer v neposredni bližini stadiona SD »Proletarec«, da bi tako osredotočili na enem mestu vse objekte za športno in rekreativno udejstvovanje, vendar je zmanjkalo denarja za gradnjo in zdaj že nekaj let bazen »počiva« na pol dograjen. Poznavalci razmer pravijo, da je škoda, ki nastaja v času počivanja, vedno večja.

V Trbovljah deluje v okviru SD »Rudar« prizadevna plavalna sekcija. Tako imajo Trbovelčani možnost videti vrsto kvalitnih plavalnih prireditev. Vendar pa tako v Trbovljah kot na Izlakah ni poskrbljeno, da bi se lahko vsi tisti, ki še niso seznanjeni s plavalno abecedo, naučili te prepotrebne veščine. Ranljivo je torej, da tako neorganizirano kopanje, pa če je še tako množično, ne nudi vse koristi. V Trbovljah in na Izlakah pogrešajo obiskovalci preprosta igrišča za nekatere športne panoge, ki bi služila za razvedrilo in rekreacijo, ko človek ni v vodi. Na Izlakah so sicer v načrtu ureditev igrišč, vendar je treba z deli še počakati, da bodo znane urbanistične zasnove za to področje.

Na Izlakah se je v zadnjem času v precejšnji meri razvil izletniški turizem, zlasti se ob sobotah in nedeljah, ko je parkirniski prostor, ki so ga pred kratkim uredili, poln avtomobilov najrazličnejših registracijskih tablic. Podobno kot parkirni prostor je ob sobotah in nedeljah zaseden prostor ob plavalnem bazenu ter sam bazen. Zadnje čase je opaziti na Izlakah tudi več članov slovenskih delovnih kolektivov, ki pridejo v to znano turistično področje na izlete.

Najbolj vročekrvni Zasavčani pa so čakali, da se je Sava toliko ogrela, da je v njej mogoče kopanje. Ze nekaj tednov je opaziti v Litlji in v Zagorju ob Savi precej kopalcev. Le-ti pravijo, da je kopanje v Savi najcenejše, saj ni treba plačati vstopnine, seveda pa ne omenjajo, da je kopanje v Savi tudi precej nevarno.

Prizor iz škofjeloških avtomoto dirk. Na sliki naš šampion na mopedu Janko Stefe

SILO

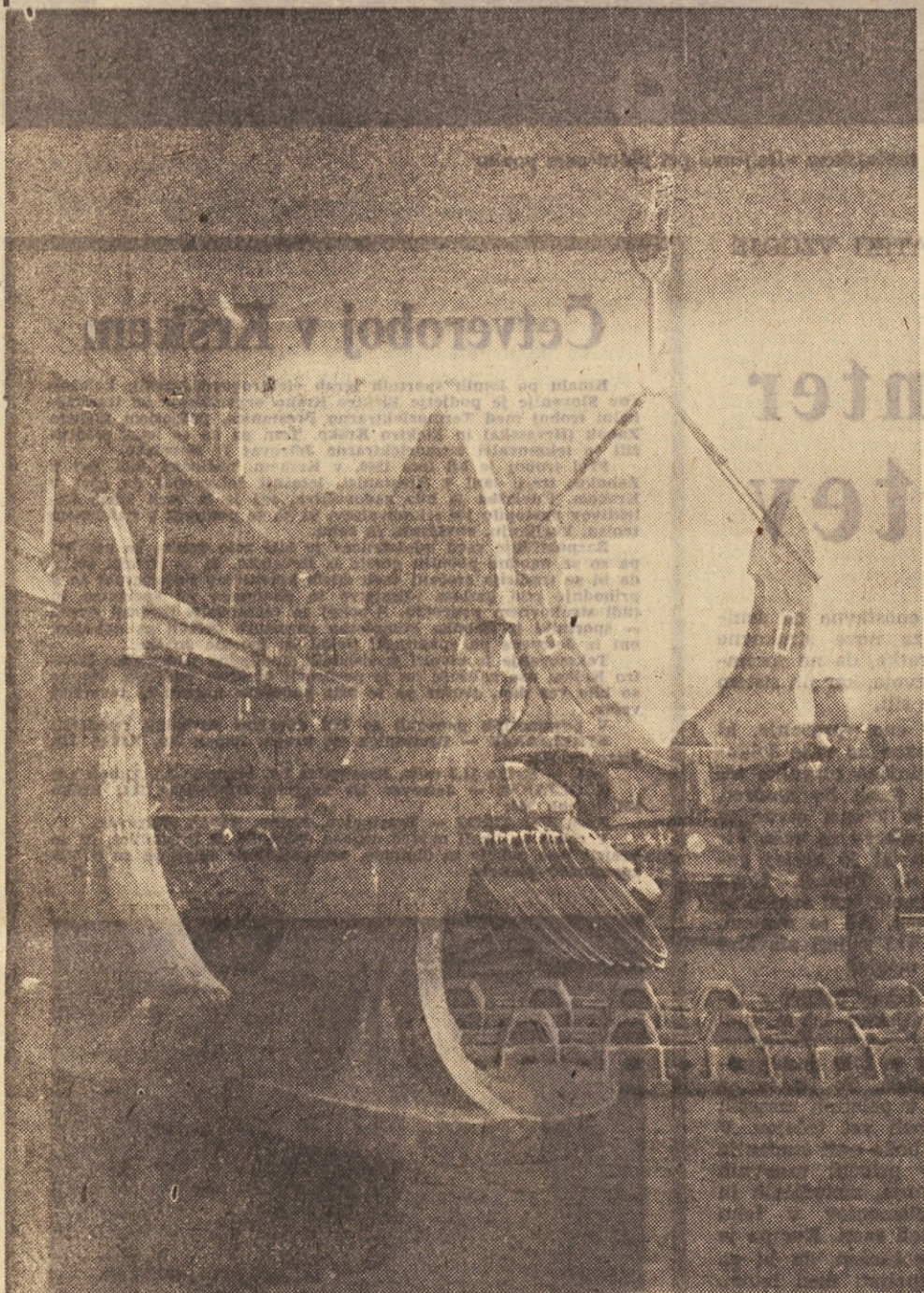
PLEMENITA

JEKLA

OGLJIKOVA, LEGIRANA

IN VISOKO LEGIRANA

VALJANA KOVANA LITA

pnevmatsko orodje

- vrtalna kladiva
- podporne noge
- odkopna kladiva
- kladiva za zakovičenje in sekanje
- ročni brusilni stroji
- nabijači peska

industrijski noži

- kolesni stavki
- vzmeti
- grelna žica
- valji za hladno valjanje
- kovin
- valji za valjanje brezšivnih
- cevi

brzorezno orodje

- strugarski noži
- spiralni svedri
- rezkarji iz kvalitete »Elomax«
- krožne žage za hladno rezanje kovin

Usluge:

- termična obdelava:
 - kaljenje, poboljšanje, cementiranje
- mehanska obdelava:
 - groba in fina za ulitke in odkovke;
 - informacije in navodila za izbiro,
 - obdelavo, predelavo in termično
 - obdelavo ter uporabo naših jekel;
 - strokovni tečaji za brusilce
 - industrijskih nožev in za kalilce

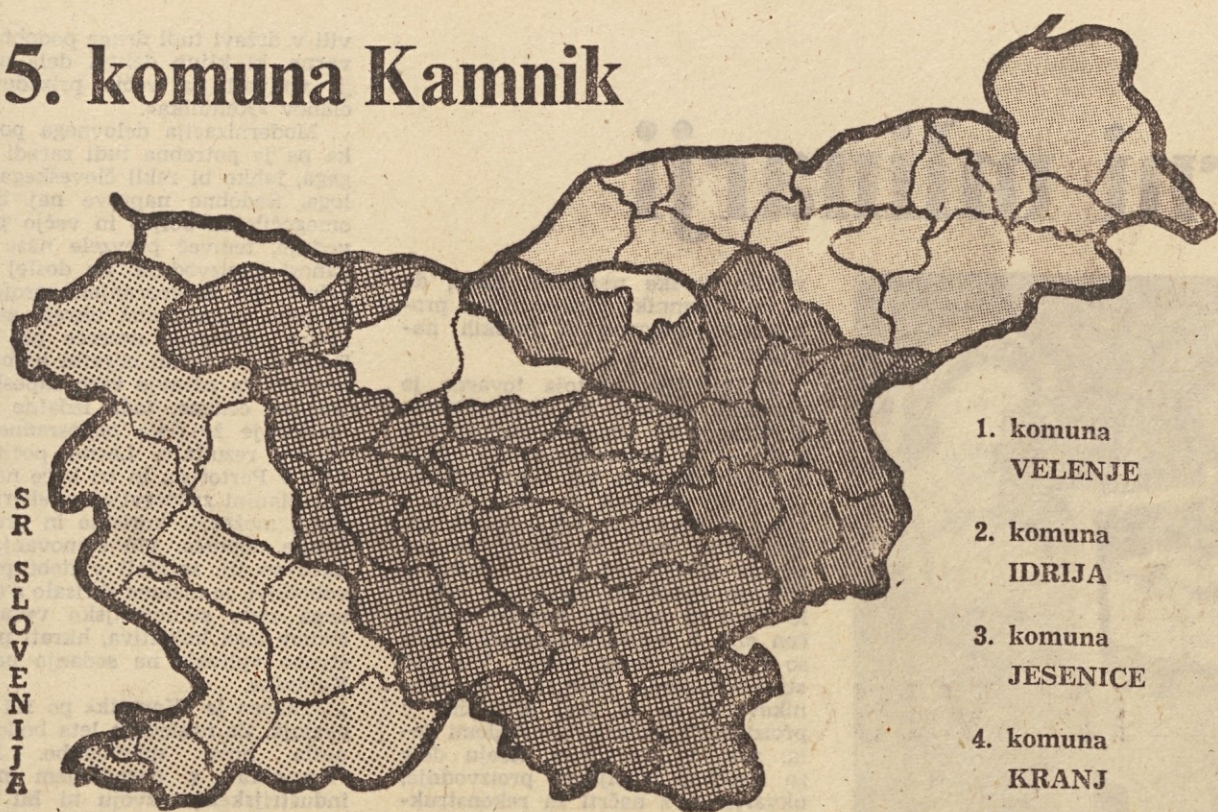
Za prvo kvaliteto jamči:

znak oziroma firma z nad 300-letnimi
izkušnjami v izdelavi žlahtnih jekel

Oslowska
scnca

5. komuna Kamnik

S
R
S
L
O
V
E
N
I
J
A

1. komuna VELENJE
2. komuna IDRIJA
3. komuna JESENICE
4. komuna KRANJ

KAMNIK

MESTO IN KOMUNA OB VZNOŽJU ALP

Ali naj začnemo z opisom občine Kamnik in njenega središča s številkami? Sodimo, da dejstvo, da kamniška občina obsega 289 kvadratnih kilometrov in šteje nekaj čez 20.000 prebivalcev (ob štetju leta 1961 točno 19.897) še zdaleč ne more ustvariti prave predstave o njej, njeni pomembnosti in pomenu njenega središča v minulosti in sedanjosti. Saj so po starodavnem Kamniku poimenovane tudi Kamniške Alpe, ta en sam sklop naravnih krasot, v osrčje katerih sega kamniška komuna; tudi plodno raven ob Bistrici navadno imenujejo po Kamniku.

Prav ta raven ob vznožju Alp, preko katere vodijo poti po vzdolžnih dolinah na vse strani, je bila od nekdaj prometno pomembna, pa ni čudno, če je imel sam Kamnik do zgraditve železnice tudi vodilno vlogo.

Območje, na katerem je danes mesto, pa je bilo naseljeno zelo zgodaj: najdba mamuta v strugi Nevljice pri Nevljah da slutiti o nastanitvi v kamni dobi...

V 13. stoletju je bil Kamnik najimenojše kraj na vsem Kranjskem.

Ko so Kamnik pozneje prekosili drugi kraji, se je ta kraj vedno ponašal s svojo živahnostjo. Ostal je trgovsko središče bogate okolice, predvsem pa središče dobro razvite obrati — fužinarske, kovaške, usnjarske. Lepa gozdna okolica in druge prednosti so oblikovale Kamnik že pred prvo svetovno vojno v letovišče in klimatsko zdravilišče (tudi kopalnišče), ki je privabljalo številne goste tako, da se je Kamnik po tem lahko meril celo z Bledom!

V tej avstrijski dobi je na mestu nekdanje fužine nastala tudi smodnišnica. Med obema vojnama pa soteska med Tunjšikimi Dobravami in strmim Starim gradom, ki je svoj čas obvladoval poti v Tunjško dolino in v dolino Črne, zaradi raznih vzrokov — morda tudi smodnišnice, ni bila privlačna za industrijo. Nekaj industrije je bilo južno od mesta, na Perovem in v Duplici. Tudi turističnega slovesa si Kamnik ni ohranil.

Tak je Kamnik dočkal drugo svetovno vojno, ki pa je — čeprav

maloštevilen — proletariat ni dočkal nepripravljen. Med prvimi, ki so sledili klicu partije na oborožen upor, so bili tudi kamniški delavci.

Povojne naloge — obnova razdejanje dežele, prvi petletni plan — so terjali od kamniških delavcev, zaposlenih v razmeroma majhnih in večidel zastarelih tovarnah, posebne napore, toda bili so jim kos. Arhivi delovnih in političnih organizacij hranijo dolge sezname udarnikov, številna priznanja za delovna prizadevanja in delovne uspehe. In ko so ti delavci z uvedbo delavskega upravljanja prevzeli tovarne v svoje roke, so vedeli, kaj pomenijo nove pravice. Se enkrat so pokazali svojo zrelost: prične se novo obdobje Kamnika in njegove okolice, nenehen porast proizvodnje, proizvodnih zmogljivosti in s tem tudi zaposlenih; porast narodnega dohodka.

Zdaj odločajo v Kamniku o sedemletnem planu razvoja komune, ki bo zagotovil še hitrejši napredek gospodarstva. Posebej poudarjamo še hitrejši, kajti tudi v zadnjih letih je bil razvoj na vseh področjih nagel in v stalnem porastu. O tem se bomo znova prepračili, ko bomo spregovorili o vsaki delovni organizaciji posebej. Prav pa je, da poudarimo nekaj dejstev, ki jih lahko izluščimo s primerjavo stanja v letu 1958 (čemu bi segali dlje nazaj!) s stanjem v letu 1962: celotni dohodek občine je v teh letih porasel za 73,3 odstotka, torej povprečno letno za 18,4 odstotka. Narodni dohodek se je v tem obdobju povečal za 78% ali povprečno za

19,5% letno. V absolutnih številkah to pomeni, da je celotni dohodek občine znašal leta 1959 skoraj 10 milijard dinarjev, v letu 1962 pa več kot 17 milijard in 340 milijonov dinarjev.

Razumljivo je, da je večidel družbenega bruto proizvoda ustvaril družbeni sektor gospodarstva — več kot 15 milijard in 271 milijonov dinarjev (v letu 1962) ali 409.000 dinarjev na enega prebivalca, ki jih je leta 1962 bilo 20.250. Leta 1958 pa je odpadlo na enega občana le 213.000 dinarjev.

Napredek je več kot na dlani, zlasti če vemo, da je znašal narodni dohodek na prebivalca SR Slovenije v 1962. letu 346.000 dinarjev. To pa pomeni, da so v Kamniku precej nad povprečjem! Ni odveč zapisati, da bo družbeni bruto proizvod v 1963. letu spet za 11,1 odstotka višji, narodni dohodek pa za 11,2 odstotka. Kljub nekoliko povečanemu številu občanov bo narodni dohodek na prebivalca za 9 odstotkov večji kot lani. (446.000 dinarjev na enega občana v 1963. letu.)

To je prav gotovo uspeh kamniškega gospodarstva. Upoštevati moramo, da so starejša podjetja imela tako stare stroje kot so sama (nekatera kar 80-odstotno izrabljena), zaradi česar so morali vlagati veliko sredstev za gospodarske investicije. Na primer v letu 1962 2.024 milijarde dinarjev! To je skoraj za polovico več kot 1958. leta. V letu 1963 bodo v kamniški občini investirali 3 milijarde 910 milijonov dinarjev (ali 19,6% več kot leto prej). Večidel, 2 milijardi 799 milijonov, so namenili za osnovna sredstva družbenega sektorja gospodarstva, saj so se lotili radikalne rekonstrukcije industrije.

Kamniška industrija — gre za kovinsko, usnjarsko, tekstilno, lesno, živilsko — skupaj z gostinstvom, trgovino, kmetijstvom in javnimi službami, daje skladne možnosti za zaposlitev tako moških kot žensk. Od 1958. do 1962. leta se je v občini povečalo število zaposlenih za 1074, vseh zaposlenih je bilo v tem letu 6780, od tega pa le nekaj manj kot polovico žensk. Tekoča rekonstrukcija pomeni modernizacijo proizvodnje in ni usmerjena v odpiranje delovnih mest. Kljub temu se bo letos povečalo število zaposlenih, vstevši negospodarske dejavnosti, za 3,8 odstotka.

Produktivnost nenehno raste. Z nadaljnjim uvajanjem sodobnejših proizvodnih postopkov, z izboljšanjem organizacije dela, boljšim izkoriščanjem proizvodnih zmogljivosti, poslovnim sodelovanjem in s prizadevanjem: zadostiti zahtevam

tržišča (prezreti ne smemo tudi drugih činiteljev: izpopolnitev sistema delitve osebnih dohodkov, pospešeno izobraževanje kadrov za potrebe delovnih mest, prihod novih kadrov z visokih šol), bodo lahko tudi letos uresničili plan nadaljnega porasta produktivnosti. V letošnjem letu naj bi se v družbenem sektorju gospodarstva zboljšala produktivnost dela za 7,2% v primerjavi z letom 1962. To pa pomeni novo povečanje narodnega dohodka, konec koncev pa tudi nov porast osebnih dohodkov delavcev v gospodarstvu. V 1958. letu so bili povprečni čisti osebni dohodki delavcev, zaposlenih v gospodarstvu, 15.200 dinarjev. 1962. leta pa 30.300 dinarjev. Čeprav so ti dohodki porasli hitreje, kot so sicer predvidevali po planu, so zaradi porasta življenjskih stroškov ostali v mejah plana. V 1963. letu se bodo osebni dohodki spet povečali za 7% (po družbenem planu občine).

V minulih letih so v podjetjih kamniške občine predvsem razčiščevali svoje proizvodne programe, se kadrovsko pripravili na proizvodne naloge (v večini podjetij so formirali razvojne oddelke) in se, kot rečeno, lotili rekonstrukcije. Lahko pa zapišemo, da so pri tem v nekaterih podjetjih prednjačili (Svilanit, Svit, Stol, UTOK, ETA), drugod zaostajali, toda sedaj streme, da bi nadoknadili zamujeno. Tovarne pač morajo biti nenehno v rekonstrukciji, saj rekonstrukcija ne pomeni samo gradnje novih hal, temveč predvsem nenehno modernizacijo proizvodnih postopkov in skrbno spremljanje tržišča.

V kamniški občini so tudi poskrbeli za porast kmetijstva. Jasno je, da naravni pogoji omogočajo le ponekod strojno obdelavo. O močni proizvodni organizaciji na tem območju — o kamniški kmetijski zadruzi — bomo spregovorili posebej. Važno pa je poudariti, da skrbje tudi za porast proizvodnje na zasebnih kmetijah, da imajo kmetje interes za kooperacijo, preko katere jim ne pomagajo samo s semenom in umetnimi gnojili, temveč, kjer je to mogoče, tudi s strojno obdelavo. S pogodbami tudi usmerjajo zasebne kmetovalce v specializirano proizvodnjo. — Tudi gozdarstvo je v tej občini zelo pomembno.

Kamnik je izhodišče za ture in za smučanje v Kamniških planinah. Dobrišen del občine je turistično nadvse privlačen, samo mesto, zaradi smotrne razmeritve industrije, je še vedno privlačen turistični kraj.

Z zgraditvijo novega hotela ob znanem gostišču Planinka sredi Kamnika bo mesto pridobilo prepotrebne tujske sobe. Sočasno ure-

jajo druga gostišča, saj skoraj ni naselja v občini — od Kamnika do Kamniške Bistrice, ki ne bi imelo pogojev za razvoj turizma. Toda doslej gostinstvo in turizem ustvarjata le 1,2% narodnega dohodka občine. Ze letos bo njun delež za spoznanje večji, pričakovati pa je, da bosta doživela nagel vzpon prav v naslednjih letih. Oktobra 1963 bo dograjena težko pričakovana žičnica na Veliko planino; hkrati gradite tam tudi druge turistične obrate (hotel na Veliki planini). Na vrsti je tudi ureditev ceste Stahoviča — Kamniška Bistrica. Nič manj pa niso potrebne ureditve tudi druge ceste v občini (na primer Menge — Moste), v dolini Črne, proti Motniku itd.).

Nič manj pomembne niso naloge pri modernizaciji trgovskega omrežja, prav tako pa tudi uspehi, ki so jih na tem področju dosegli. Kamniška trgovina je močna, toda potrebuje še več sodobnih poslovalnic. Nova samopostrežna trgovina domače »Kočne« na Zapricah bo skupaj s samopostrežno trgovino ljubljanske »Prehrane« na Trgu talcev izpopolnila občutno vrzel.

Tako gospodarsko močna komuna zna tudi poskrbeti za druge potrebe svojih občanov. Bodisi v zdravstvu — le to bo v Kamniku končno dobilo ustrezne prostore za zdravstveni dom v sedanjem domu invalidne mladine, za katerega publika gradi novo poslopje — ali v šolstvu (nove šole, letos bo odprta velika osemletka v Kamniku), so na Kamniškem veliko storili. Skrb podjetij in občine je bila posvečena tudi stanovanjskemu vprašanju. V nekaterih podjetjih se že lahko pohvalijo, da bodo stanovanjsko stisko odpravili. Vsak prehodni potnik bo v Kamniku občudoval nova naselja: na Zapricah ali na Grabnu. V letu 1963 bodo v mestu in na ostalem občinskem območju sezidali iz družbenih sredstev kar 136 stanovanj, iz zasebnih pa V letošnjem letu bo občina dobila tudi dokončni urbanistični program, ki bo zagotovil smotrno gradnjo oz. vsestransko načrtnost na tem področju.

Morali bi še pisati o gradnji kanalizacije, vodovoda, urejevanju mestnih ulic, parkov in opisati vse druge oblike dejavnosti občine (na področju kulture in prosvete, socialnega skrbstva, socialnega zavarovanja in telesne kulture), da bi dobili popolno sliko kamniške občine. Toda bralec bo lahko že po tem presodil, da gre kamniška občina po ravni poti napredka. Potrdilo tega pa bo dobil, če bo z nami obiskal najvažnejša kamniška podjetja.

Panorama Kamnika z novo bencinsko črpalko na cesti Ljubljana — Kamnik in pogledom na Stari grad, tovarno Svilanit, Eto, tovarno usnja Utok...

Pravijo jim črni mlinarji

Po bruto produktu je podjetje »Kamnik« še vedno na prvem mestu v kamniški občini, čeprav so mu zdaj nekatera druga podjetja že tik za petami. Letos bodo v podjetju »Kamnik« ustvarili približno za 2,6 milijarde izdelkov. Morda v prihodnjih letih ta številka ne bo tudi za druga kamniška podjetja nedosegljiva, toda — ali ne bo tudi »Kamnik« rasel in se razvijal?

Podjetje »Kamnik« — Kamničani ga še danes imenujejo »smodnišnica«, kot so mu pred vojno rekli »barutana«, še prej pa »praharna« — sodi med najstarejše tovarne na Slovenskem, ali vsaj obrate, ki so se po proizvodnem postopku in številu zaposlenih bistveno razlikovali od tedanjih obrtnih delavnic. Leta 1962 je podjetje »Kamnik« praznovalo 110-letnico obstoja. Tradicija, ki ne pomeni samo seštevka spominov na številne razburljivo, pogosto tudi tragične dogodke za generacije »črnih mlinarjev«, zaposlenih za dolgim »Kitajskim zidom«, temveč je vplivala na mesto in njegove prebivalce, na njihov značaj in navade.

Ali je vmes slučaj ali ne, toda pred več kot enajstimi desetletji je avstrijski državni erar preuredil stare Andreolijske fužine v tovarno smodnika. Sem so namreč pripeljali v lombardski Mantovi zaplenjene stroje iz tamkajšnje tovarne smodnika. Seveda so nov obrat postavili s premislekom: za avstrijsko monarhijo je imel Kamnik dokaj ugoden zemljepisni položaj — na prihodu z Dunaja proti Trstu oziroma Lombardiji, ugodno klimo (dovolj vlažno ozračje; v vročih in suhih krajih pač ne bi kazalo postavljati take tovarne), relativno redko naseljeno območje, poleg pa še uporabne zgradbe... Morda bi vse to našli tudi 100 kilometrov vzhodno ali zahodno, vendar je bil izbran Kamnik.

Sprva so v »praharni« delali samo vojaki; tu so odslužili svoj vojaški rok. Leta 1870 pa so se v tovarni zaposlili prvi domačini, Kamničani in okoličani. Uvajali so jih v delo češki obrtniki (od tod v Kamniku precej čeških priimkov), ki so tu služili svoj vojaški rok, nekateri pa so potem, ko so sletli vojaško suktno, ostali še naprej v »praharni«.

Delo v smodnišnici ni toliko težko kot nevarno. Nепreviđnost enega je lahko usodna za vse. Ne samo za delavce, tudi za njihove družine v bližnjem mestu. Da, danes, v novem družbenem redu, ko je delo svobodno in z njim ustvarjamo za sebe, je razumljiva skrb organov delavskega samoupravljanja za varnost pri delu, skratka, skrb za delovnega človeka, toda lahko zapišemo: od slehernega člana kolektiva podjetja »Kamnik« se lahko učimo, kaj pomeni spoštovati varnostne predpise. Tudi ta značilnost je tesno povezana s tradicijo, je globoko vkoreninjena. Še danes vam bodo v »Kamniku« omenili dogodke pred petdesetimi leti, ko je vzorno solidaren kolektiv dosegel premestitev oholega upravnika, ki je kadil na območju tovarne! Pa povejmo še, da to območje obsega 50 ha, po katerem so, glede na varnost, razmeščeni posamezni oddelki. In vendar so se dogajale nesreče, ki so terjale marsikatero žrtev...

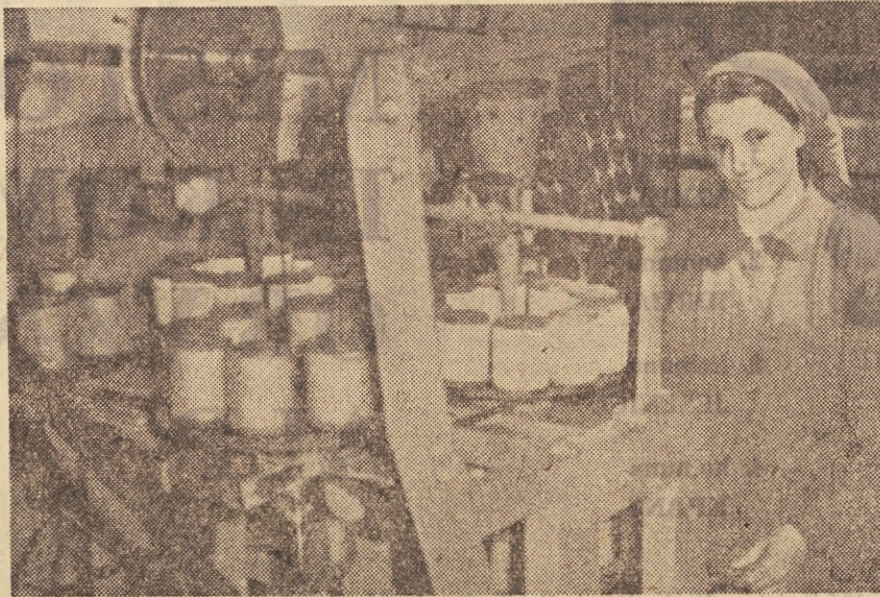
Vsako leto obstoja podjetja daje snov za poseben zapisnik. Najmanj to. Bila so leta, o katerih bi marsikateri črni mlinar lahko pripovedoval ure in ure: boj za boljše delovne pogoje, boj za delo (proti odpuščanju delavcev) — pred prvo in pred drugo svetovno vojno. Solidarnost in neposredno sodelovanje v narodnoosvobodilni borbi, novi elan pri delu po osvoboditvi.

Na začetku smo povedali, koliko danes ustvarjajo črni mlinarji iz Kamnika. Pripravljajo se na to, da bodo proizvajali še več in — da bodo svojim sedanjim proizvodom pridružili še druge.

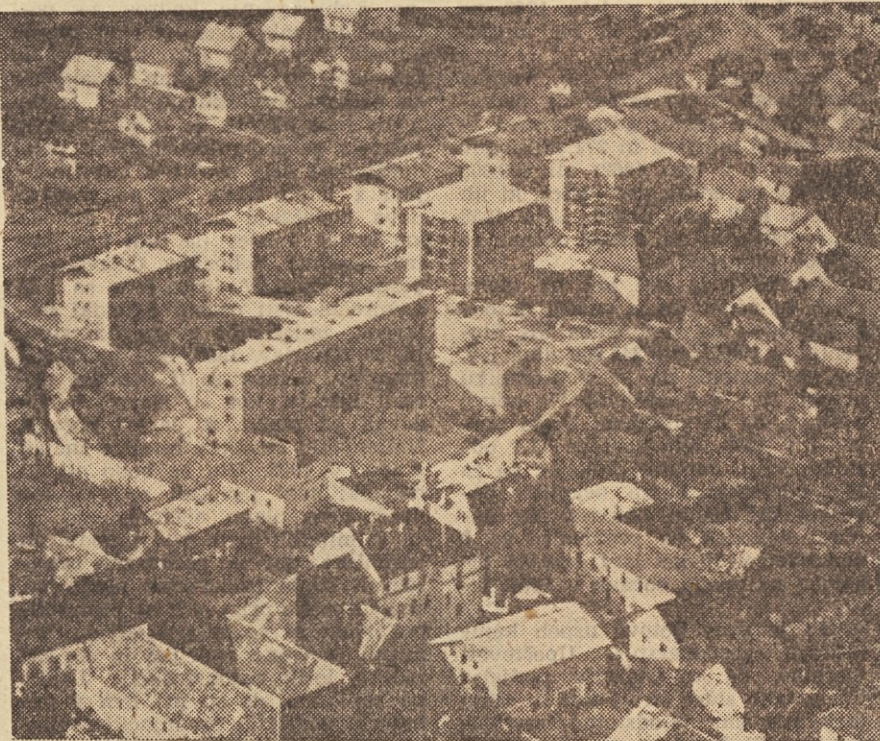
Po osvoboditvi je bilo treba obnoviti ceste, železnice, tovarne, mesta. Potem smo se lotili novih gradenj, zrastle so nove tovarne in elektrarne, rudniki so iz dneva v dan povečevali proizvodnjo. Potrebnovali smo več rude, več gradbenega materiala, jasno, v rudnikih in kamnolomih pa vse več proizvodov »Kamnika«.

»Kamnik« danes krije 40 odstotkov potreb po gospodarskem razstrelivu — v SFRJ ga porabijo približno 16.000 ton — razen tega oskrbuje celotno potrošnjo z vžigalno vrstico in s črnim smodnikom. Tudi tega uporabljajo v gospodarstvu, predvsem v kamnolomih, za pridobivanje večjih blokov. Ta smodnik uporabljajo tudi pri izdelavi lovske municije in v lastnem obratu za vžigalne vrvice.

Iz tega je razvidno, kaj proizvajajo v »Kamniku«. Gre za štiri osnovne proizvode: razstrelivo, vžigalno vrstico, smodnik in piroteh-

Motiv iz podjetja Kamnik: delavka pri izdelavi vžigalne vrvice

Stanovanjsko naselje podjetja Kamnik na Grabnu

nične izdelke. Primerno je, da kar tu povemo, koliko proizvajajo teh izdelkov glede na letošnji plan. Letošnji polletni plan v proizvodnji razstreliva so izvršili s 113% (glede na isto razdobje 1962. leta je indeks 129), v proizvodnji vžigalne vrvice s 102% (indeks prvo polletje 1963: prvo polletje 1962 — 128), v proizvodnji smodnika prav tako s 102% (indeks 92), v proizvodnji pirotehničnih izdelkov s 116% (indeks 147). Skupno so polletni plan presegli za 10 odstotkov oziroma izdelali za 25% več izdelkov kot v istem obdobju lani. Glede na to, da je ostalo število zaposlenih isto kot prejšnje leto, ugotavljamo hkrati za 10 odstotkov višjo produktivnost.

Zal nam prostor ne dopušča, da bi opisali še proizvodnjo smodnika, postopek in delo v mešalnici, sejalnici, zrnilnici in sušilnici ali pa, na primer, delo pri patroniranju ali morda izdelovanje vžigalne vrvice. Spet bi se morali vrniti v leto 1921, ko je tovarna začela izdelovati rudarski eksploziv na bazi

amonijevega nitrata — dinamona, ki se je leto pozneje v čast mesta, v katerem so ga proizvedli, preimenoval v »kamniktit«. Morda bi morali naštet še druge vrste rudarskega eksploziva; povedati, da so leta 1930 pričeli izdelovati metan-kamniktit, eksploziv, ki ga je moč uporabljati v rudnikih, v katerem se pojavlja metan in nevaren premogov prah. »Kamnik« je še danes edini proizvajalec tega eksploziva. Tudi ne moremo mimo dejstva, da je »Kamnik« edini proizvajalec eksploziva, ki ga uporabljajo pri geoloških in seizmoloških raziskavah. Ni pravega spektakla, če v vedri noči (»beneški« ali »blejski«) ali na večer pred praznikom ne priredijo ognjemeta. In kako bi tedaj brez pirotehničnih izdelkov »Kamnika«! Tudi ekipa, ki oskrbi za pirotehnične efekte v filmih, ki jih snemajo pri nas, nam bi lahko veliko povedala. Tu je še pirotehnična galanterija, ki je vsekakor najmanjši del »Kamnikove« proizvodnje, pomembnejša pa je proiz-

vodnja lovske municije. Kaže, da se bo »Kamnik« uveljavil kot proizvajalec kakovostnih lovskih nabojev.

Dolga doba obstoja tovarne je ustvarila delovno tradicijo. Starejši delavci so izkušeni, mlajši jim slede — in proizvodnja teče. Toda ni ostalo pri tem. Vse večje potrebe po novih izdelkih so torej terjale višjo proizvodnjo, večjo storilnost. Vprašanje, kako to doseči, je zadevalo slehernega člana kolektiva. Iskanje notranjih rezerv ni ostalo le fraza na papirju, temveč uresničen cilj. Z boljše organizacijo dela so napravili drugi korak. Vse več strokovnjakov, inženirjev in tehnikov, ki so se prej praktično v proizvodnji seznanili s problemi dela, zdaj v razvojnem biroju dela za nenehne izboljšave proizvodnje, ukvarja se z načrti za rekonstrukcijo, ki je sicer že v teku, misli na uvajanje nove proizvodnje v okviru panoge, v katero sodijo. Upoštevati moramo, da smo po vojni raz-

vili v državi tudi druge podobne tovarne, ki kljub delitvi dela morajo vplivati na večjo prizadevnost članov »Kamnika«.

Modernizacija delovnega postopka pa je potrebna tudi zaradi drugega, lahko bi rekli človeškega razloga. Sodobne naprave naj bi ne omogočile le boljše in večjo proizvodnjo, temveč prevzele nase tveganost proizvodnje. Ze doslej so s primernim zavarovanjem strojev in drugimi varnostnimi ukrepi za polovico zmanjšali nesreče pri delu. Zdravniki v lastni obratni ambulanti skrbi za zdravje vseh zaposlenih. Uvedba cenene, toda izdatne tople malice je že dala neposredne pozitivne rezultate. Lastni počitniški dom v Portorožu in tri koče na Veliki planini zagotavljajo slehernemu članu možnosti koristne in prijetne izrabe dopusta. 170 stanovanj, kolikor so jih sezidali v dobi po osvoboditvi, je malone zbrisalo z dnevnega reda stanovanjsko vprašanje članov tega kolektiva, hkrati pa bistveno vplivalo na sedanjo podobo Kamnika.

Takšen je »Kamnik« po 111 letih obstoja. Ze naslednja leta bodo prinesla nove spremembe. Delež »Kamnika« v dosedanjem našem industrijskem razvoju ni bil majhen, toda tudi sedanji in prihodnji napor »črnih mlinarjev« bodo imeli isti cilj: blaginja naše skupnosti in blaginja delovnega človeka.

RUDNIK BELIH RUDARJEV IZ ČRNE

V vznožju širokega kraškega platoja Velike planine, danes že bolj kot po pašnikih znamenite po smučarskih terenih in turizmu sploh, je vrezana globoko v kristalne skrilavce — razmeroma tuj element na tem območju — dolina Črne. Tu že več kot 100 let obstaja rudnik kaolina. Odkrili so ga menda že dobro stoletje prej. Zanimivo je, da so kamniški posestniki najprej poskušali izdelovati iz te gilne gospodarsko keramiko, a so se kmalu prepričali, da kaolin za to ni primeren.

Seveda rudnik zato ni ostal pozabljen ali celo neizkoriščen. Razvile so se industrijske panoge, ki so v svojim proizvodnem postopku potrebovale kaolin. Še prej, pred več kot 120 leti, so ga nekatere take delavnice uvažale iz Italije, potem pa so pričele uporabljati kaolin iz Črne. Danes lahko prvi začetek proizvodnje kaolina določimo v čas, ko so v Večah pri Ljubljani pričeli izdelovati papir na stroju (prej so na Slovenskem v številnih mlinih za papir izdelovali le-tega ročno). Prvi strojno izdelan papir je prišel iz vevške papirnice 24. junija 1843. leta (prav letos praznujejo vavški papirničarji 120-letnico svoje tovarne). Tedaj so pričeli uporabljati v tej papirnici kaolin iz Črne. Še danes jugoslovanske papirnice porabijo 70 odstotkov proizvodnje rudnika kaolina. Uporabljajo ga kot polnilo k papirni masi, v novejši dobi pa tudi za premaz papirja. Vendar — kaolina primanjkuje.

Ko opisujemo gospodarstvo kamniške občine, lahko torej prav po zaslugi belih rudarjev iz Črne govorimo tudi o rudarstvu. Čeprav je v rudniku (skupaj z zaposlenimi v obratu proizvodnje kalcita v Stavovci, ki je bil lani priključen rudniku kaolina) zaposlenih le 275 ljudi, je vendar vrednost njihove proizvodnje (družbeni bruto proizvod) v letu 1962 znašala 476.821.000 dinarjev, po družbenem planu občine pa naj bi se v 1963. letu povečal na

515.100.000 dinarjev. Vse večje potrebe po kaolinu terjajo vse večjo proizvodnjo. Leta 1945, kar sicer ni odločilno merilo, so v Črni proizvedli 1100 ton plavljenega kaolina, v letu 1951 že 9000 ton, v 1962. letu pa že 18.500 ton! Kaolina pa še na domačem trgu vedno primanjkuje, zato ga moramo uvažati. V takem primeru bi bilo seveda nesmotrno, če bi kaolin izvažali, čeprav je na zunanjem trgu veliko povpraševanje po njem. Zato rudnik z vsako tono kaolina, proizvedeno več, ustvari skupnosti 25 dolarjev deviznih prihrankov. Ker imajo, kot rečeno, papirnice interes za dvig proizvodnje, bodo v prihodnosti investirali v modernizacijo rudnika tudi združena sredstva te industrije. Več kot 210 milijonov dinarjev pa je lani in letos investiral že rudnik sam: nova pridobitev je rekonstruirana separacija, ki bo omogočila boljši izkoristek rude. Tudi v obratu kalcita bodo lahko povečali proizvodnjo z novo napravo za mletje kalcita.

Ker so odkrili precejšnje rezerve kaolina, ga bodo lahko še dolgo vrsto let izkopavali. Gre za nova ležišča, toda tudi tista, ki jih sedaj izkoriščajo, bodo lahko še dolgo izkoriščali, le treba bo poglobiti rove. Beli rudarji se bodo spuščali še v globlje rove. Zato nov izvzjalni stroj ni le želja, temveč nujna potreba.

V jamah so doslej preuredili zračenje, delavce opremili z novimi zaščitnimi maskami, rudarji iz leta v leto upravljajo s sodobnejšimi stroji. Nenehno izobraževanje rudarjev (v jami dela več kot polovica visokovalificiranih delavcev), trije inženirji in pet tehnikov pa je tisti subjektivni činitelj, ki dejansko zagotavlja smotno organizirano in varno delo. Ne nazadnje pa tudi — prav zaradi tega — večjo produktivnost. V zadnjih letih se je storilnost, ugotovljena po jamskem učinku na dnino ali po pridobivanju plavljenega kaolina na dnino, podvojila. Pravijo, da še to ni njihova zadnja beseda.

Motiv iz rudnika kaolina — glavni vpadni jašek

»TITAN« RES TITANSKI

Pogled na tovarno Titan

Iz družbenega plana občine Kamnik za leto 1963: »Titan« postopno rekonstruirati svoje obrate. Lani so v ta namen investirali 65 milijonov dinarjev, v letu 1963 pa bodo v okviru tako imenovanega »malega programa« vložili v rekonstrukcijo 792 milijonov dinarjev, kar je sicer le sedmina vrednosti investicijskih vlaganj v okviru perspektivnega programa, ki predvideva znatno povečanje proizvodnje. Z letošnjimi investicijami bodo znatno izboljšali svoj že precej izrabljen strojni park in odpravili ozka grla v livarni. Povečanje proizvodnje tempranih ulitkov, fittingov in drugih izdelkov bo omogočilo, da bodo v 1963. letu izpolnili planske naloge in povečali družbeni bruto proizvod za 9,1 odstotka. Število zaposlenih bodo povečali za 5,7 odstotka. To, nova organizacija dela, ki jo uvajajo in prej omenjena vlaganja sredstev za nakup novih strojev, bodo zagotovila tudi tako — glede na količino in kakovost — proizvodnjo, da bodo lahko v 1963. letu izvozili za 46% več izdelkov kot v 1962. letu. Ker bodo hkrati popolnoma osvojili nekaj drugih izdelkov, ki smo jih doslej uvažali, delovno s tem zmanjšali uvoz. V okviru negospodarskih investicij namerava »Titan« letos vložiti 40 milijonov dinarjev za gradnjo stanovanj.

Tako torej v kamniški občini pričakujejo, da bodo v 1963. letu v »Titanu« ustvarili družbeno bruto proizvod v vrednosti 2 milijardi 430 milijonov dinarjev (nasproti 2 milijardami 226 milijonov dinarjev v 1962. letu). V »Titanu« je zaposlenih skoraj 1000 delavcev in delavk. Ze dejstvo, da tovarna daje kruh takemu številu delavcev, pove dovolj. Toda hkrati prav to — ob upoštevanju vseh vlaganj, o katerih zveemo iz družbenega plana, in pa spričo dejstva, da je »Titan« po osvoboditvi spremenil svojo zunanjo podobo, da ima nove, velike, po sodobnih zahtevah tehnološkega procesa in higijene ter varnosti dela zgrajene objekte, razen tega pa še pozitivno tradicijo proizvodnje in prodaje izdelkov — nalaga kolektivu »Titana« velike dolžnosti. Nani računata ožja in širša družbena skupnost. In »Titan«, ki prav v tem času postaja vse bolj »titanski«, bo znal izpolniti pričakovanja.

Tudi »Titan« sodi med tista kamniška podjetja, ki se ponašajo z dolgoletno tradicijo. Dobro leto je v glasilo tega kolektiva izhajala kratka zgodovina tovarne, v kateri je popisano domala vse, kaj se je od 1862. leta dogajalo na parceli 718, na kateri je današnji »Titan«. Omenjenega leta je stal tam — kdo ve od kdaj — star mlin na vodo, v katerem sta dva podjetnika brezuspešno poskušala organizirati »kemično proizvodnjo« (mlela sta zemeljske barve). To pa še ne pomeni pričetek »Titana«, lahko pa rečemo, da so njegovi temelji položeni 1895. leta, ko je bila na parceli 718 ustanovljena majhna obrtna delavnica kovinske stroke, od katere je menda do danes ostal v spomin le še bronasti zvon, ki je za več generacij delavcev tega podjetja oznanjal začetek in konec dela. V novi kovinarski delavnici so pričeli izdelovati ključavnice, torej proizvod, po katerem se danes poznamo »Titan«. Tovarna je menjavala lastnike, celo širila svoj obseg, toda maja 1912 — takrat je tovarno upravljala neka dunajska delniška družba, ki je nepričakovano bankrotirala — so v njej prenehali z delom. Okrog 50 delavcev je ostalo na cesti. Med njimi je bil tudi mladi ključavničar Josip Broz, ki je delal v tej tovarni več mesecev. Tovariš Tito se spominja tistih dni; po vojni je obiskal »Titan« in primerjal obrate s tistimi, v katerih je svoj čas sam delal...

Začetek prve svetovne vojne je obudil k novemu življenju tudi tovarno v Kamniku, toda po nekaj mesecih je pogorela. Tudi po končani prvi svetovni vojni je tovarna menjavala lastnike. Leta 1922, ko je bila last delniške družbe »Kranjske tvornice željeza i barvarske robe Titan d. d. u Zagrebu«, je tovarna, menda po naključju, dobila svoje ime. Posebno je tovarna uspevala v letih od 1933 do 1939, ko je dobila prve stroje za izdelavo fittingov (spojnih delov za cevovode), pričela izdelovati pohištvene ključavnice (v 215 različnih velikostih), pohištvene okovje, predvsem pa tehtnice za trgovino in gospodinjstvo. Razen tega še mesoreznice z elektromotorjem, elektromlinčke za kavo itd., poleg več sto ton gradbenega okovja, obdelanih in neobdelanih ulitkov. Takrat je bilo v tovarni 418 zaposlenih.

Med drugo svetovno vojno si je okupator prilastil tovarno. Na tiste krvave dni spominja sedanjo generacijo zaposlenih spomenik borcem NOB. Skoraj 10 odstotkov tedanjih »Titanovih« delavcev je padlo v borbi ali kot talci za svobodo, za boljše življenje.

V svobodni domovini se prične za tovarno novo obdobje.

Sedanost podjetja, kot smo povedali na začetku, je usmerjena v prihodnost. V nadaljnjo rast proizvodnje, v novo afirmacijo na domačem in tujem trgu.

»Titan« izvaža v 18 različnih držav svoje izdelke (največ fittingov, mesoreznic vseh dimenzij pa tudi nekatere pohištvene ključavnice). Na domačem trgu »Titan« dolgo ni imel resnega konkurenta. Trg pa ne zahteva vselej le več, pač pa predvsem boljše, lepše in večjo izbiro. Ali je temu »Titan« kos? To je vprašanje, ki so si ga v »Titanu« pravočasno zastavili in skušali najti v vsakem od oddelkov pozitivnih odgovor. Orodjarno so opremili z nekaterimi novimi stroji, v stiskalnici so povečali produktivnost z novo avtomatsko stiskalnico, v montaži kuhinjskih potrebščin so z novo napravo za elektrostatično lakiranje za polovico zmanjšali porabo laka, v livarni popravili čistilne stroje, še prej elevatorske peči za tempranje, pripravili za obratovanje vse tri rotacijske peči itd. Izraba vseh notranjih rezerv je geslo, ki tudi med rekonstrukcijo ni šlo v pozabo. Proučili so delovna mesta in delovne metode. To jim je pokazalo pot k pravilni delitvi dela in k uvedbi dejanske industrijske proizvodnje, pri kateri vsak delavec dobro ve, kaj je njegova dolžnost, delo pa mu olajša (in hkrati povečuje storilnost) dobra predprilava in sodobno organiziran notranji transport. Močna tehnološka služba skrbi za nenehno izboljšavo organizacije delovnih postopkov. Služba za osvajanje novih proizvodov je bolj previdna in hkrati bolj ekspanzivna: novi izdelek mora biti tedaj na trgu, ko je po njem vpraševanje in mora biti tak, kot ga trg zahteva. Tudi po obliki, ne samo po funkciji zastareli izdelki, ostanejo v skladišču.

To so reči, o katerih so razpravljali na vsakem zasedanju organov delavskega upravljanja, stvari, ki jim vodstvo podjetja povesča vsakodnevno skrb. Vendar to ni bilo dovolj. Potrebne so bile take tehnične izboljšave, ki terjajo več denarnih sredstev, nakup nujno potrebnih novih strojev in naprav. Potrebno je bilo tovarno korenito rekonstruirati.

Pozneje pride na vrsto gradnja nove livarne; »mali investicijski program«, ki ga letos izvajajo, bo omogočil izdelovanje večje količine ulitkov za izvoz. Mehaniziranje livarne (in sicer prevoza peska, prilave peska, ulivanja in izpraznjevanja kalupov) bo omogočilo povečanje proizvodnje za okoli 1300 ton litine. Delno bodo rekonstruirali tudi obdelavo fittingov.

Morda bralca utruja naštevaje nalog, ki so si jih zastavili in se jih že lotili v »Titanu«. Toda to je perspektiva »Titana«, pot k uspehom, za katere imamo vsi interes.

Seveda bi morali posvetiti posebno poglavja vsaki izmed ekonomskih enot (le-te so: EE livarne, ključavnice, fittingov, široke potrošnje, priprave proizvodnje, vzdrževalnih obratov), delu njihovih svetov, centralnega delavskega sveta, organizaciji higiensko-tehnične varnosti pri delu, ki je dosegla, da v

»Titanu« skoraj ni več nesreč pri delu, obratni imbulanti, menzi in dobrim posledicam uvedbe toplega obroka, zidanju stanovanj za člane kolektiva, opisati bi morali, kako preživijo svoj letni oddih v enem najlepših počitniških domov ob Jadranu (v Simonovem zalivu pri Izoli) ali v svojih zavetiščih na Veliki planini, še in še opisovati delovna prizadevanja, krepitev socialističnih odnosov in pomen »Titana« za razvoj občine, vendar sordimo, da bo bralec že po povečanem pravilno sodil o tem kolektivu. In tudi zaradi tega segal s tradicionalnim zaupanjem po izdelkih, ki jih je izdelal kolektiv »Titana«!

Proizvajalci najkvalitetnejšega usnja iz UTOK pravijo:

Ko bi le imeli dovolj surovin

Da primanjkuje svinjskih kož je že dolgo znano. Ne samo kož znane domače pasme, iz katerih je usnje kot poslikano z ornamentami — kako radi segajo tuji kupci po tem usnju ali po galanterijskih izdelkih, izdelanih iz njega! — temveč sploh. Pa kljub temu svinjske kože, namesto, da bi jih odirali, raje predelujejo v... Raje ne pišimo o tem. Ne vem, če so se kamniški usnjariji potolažili s tem dejstvom, vsekakor so v svojem planu znova predvideli po-

daljnje Japonske, Nemčije, Avstrije, Francije, Danske, Grčije, toda kaj, ko uvožene kože niso tako kvalitetne, da o deviznih izdatkih, za kože in prevoz, sploh ne govorimo...

Napak bi razumel, kdor bi mislil, da tožimo. Tako je pač na stvari. Kamniška usnjarna je danes ena najmoderneje urejenih v državi in lahko bi dala od sebe še več. A dala je veliko. Namesto besed naj govorijo številke. Pozorno si oglejte naslednjo tabelo:

Proizvodnja tehtnic v tovarni Titan

manjkanje surovin. Predvsem domačih. In kakšno škodo s tem trpijo, oni in družba, je razvidno iz dejstva, da so v 1962. letu izvozili za 508.000 dolarjev svojih izdelkov neposredno, vsaj za 300.000 dolarjev pa posredno, predelanih kož v znane izdelke domačjske tovarne kovčkov in usnjene galanterije, ki je največja tovrstna tovarna in državi in ostalih tovrstnih tovarn. In tako kot po TOKOVIH torbica — tudi drugih izdelkov — rade segajo Jugoslovanke in kot jih cenimo pri nas, slovijo v tujini. Lep kovček, torbica ali rokavice pa lahko izdelajo le iz kakovostnega usnja. Tega pa izdeluje tovarna usnja iz Kamnika, toda žal vse premalo. Praznih rok ostane marsikateri domač in tuji kupec. Ker primanjkuje kož. Seveda si morajo pomagati. Uvažajo jih, celo iz

Leto	Količinska proizvodnja (v m ²)	Celotni dohodek (v 000)	Inve. St. sticije za (v 000) posl.
1952	226.061	379.701	2.232 177
1953	265.614	589.057	23.718 192
1954	302.069	799.271	56.909 208
1955	319.379	803.540	143.777 220
1956	372.255	833.167	15.662 230
1957	424.792	805.325	15.883 267
1958	438.641	853.698	57.423 279
1959	495.742	1.040.053	8.232 296
1960	569.289	1.286.262	38.004 320
1961	591.877	1.134.498	36.420 330
1962	846.120	1327.395	23.514 334

Iz tabele je razvidno nenehno povečevanje proizvodnje in rast celotnega dohodka, vsakoletna investicijska vlaganja z močnejšimi skoki v posameznih letih, ustaljenost delovne sile v zadnjih letih. Enaka ugotovitev velja za 1963. leto.

Tudi letos bodo investirali okrog 60 milijonov dinarjev, predvsem za

nakup novih najmodernejših strojev.

Sodobna tovarna mora biti v nenehni rekonstrukciji. Rekonstrukcija ni le dozidavanje ali gradnja novih hal, temveč stalno spreminjanje oziroma izpopolnjevanje tehnološkega procesa, nadomeščanje zastarelih strojev z najnovejšimi, ki proizvajajo več in bolje. Proizvajati bolje in še bolje — to pa je deviza kolektiva UTOK-a. Delitev osebnih dohodkov, delovni pogoji, službe za družbeni standard (obratna menza, gradnja stanovanj, počitniško naselje) in pa vsakoletno vlaganje (lastnih sredstev ali sredstev kratkoročnih kreditov) v novo mehanizacijo, skratka vse, je podrejeno temu cilju.

Nikakor pa ne moremo in ne smemo pozabiti, da opisano zrcali današnje stanje. Tovarna, ki jo je po vojni podedoval maloštevilni kolektiv, še zdaleč ni bila takšna. Tako jo opisujejo člani kolektiva: »Tovarna je bila zastarela, prostori, ki so bili že sami po sebi nehygienični in tehnično že prej niso ustežali, so bili po vojni, ko je bilo potrebno razširiti proizvodnjo, razen tega pa so še uvedli kromno strojenje, v največji meri nezadostni. Tehnološki postopek pri lužilnih jamah, ki so bile na odprtem(!) prostoru, je bil neprimeren ter je zaviral proizvodni proces in ustvarjal najtežje delovne pogoje.« Zato je delovna organizacija, takoj ko je bilo mogoče — beri: ko je imela na razpolago dovolj predvsem lastnih sredstev — pričela graditi nove objekte, ki danes služijo svojemu namenu, in ki so tudi na zunaj spremenili videz tovarne in kamniške Sutine (nekdanjega predmestja) sploh. Vsa večja znesek investicij, ki se periodično pojavlja v tabeli, pomeni mejnik v povojni zgodovini podjetja: 1955. leto pomeni dograditev lužilnice in čistilnih naprav, strojnice, sanitarij, ter nakup dela nove strojne opreme, 1958. leto nakup novih strojev, 1960. preusmeritev tehnološkega procesa, nato v letu 1963. spet novi najmodernejši stroji...

Kamnik ima staro usnjarsko tradicijo. Ze v srednjem veku je bilo v mestu usnjarsko močno ravstvo. V predmestju Kamnika — Sutni so bile razvrščene usnjarske delavnice druga poleg druge. Tudi na mestu današnje tovarne je bila tedaj usnjarska delavnica. Planinsko govedo je nudilo najboljšo surovino za dobro podplatno in gornje usnje, ovce pa za kožuhe. Kamniški usnjariji so prodajali svoje izdelke daleč v Furlanijo in Benečijo... Žal ne moremo popisati vseh zanimivih dogodkov, ki so se vrstili v naslednjih stoletjih; razvoj je sčasoma strnil delavnice v eno usnjarno. V poznejšem času je posebno pomemben pričetek predelovanja svinjskih kož. V devetnajstem stoletju je bila Anglija že svetovno znan proizvajalec svinjskega usnja — industrijski razvoj strojarstva je bil tam najhitrejši. Na našem ozemlju je prva predelovala svinjske kože Pollakova usnjarna v Ljubljani, tik pred prvo svetovno pa je pričela izdelovati svinjsko usnje tudi usnjarna v Ptujju. Prav njeni izdelki so med obema

vojnama zasloveli v tujini in to je spodbudilo takratnega lastnika kamniške usnjarne, da je 1934. leta uvedel tudi sam tako proizvodnjo, kmalu pa se ji je tej pridružila tudi mokronoška tovarna, Tovarni v Ptujju in Mokronogu sta bili med vojno porušeni in nista bili obnovljeni. Tako danes na Slovenskem proizvajata svinjsko usnje tovarni na Vrhniki in v Kamniku. Pri svojem delu imajo danes kamniški usnjariji pomoč najmodernejših mehanizacij, med tem pa so se že tudi tako — dobesedno specializirali — da je zaščitni znak na njihovih izdelkih res zagotovilo svetovno priznane kakovosti, bodisi da gre za najkvalitetnejše galanterijsko usnje, vse vrste svinjskih podlog, cepilencev ali pa novitet: svinjski boksi in velurji za obutev, oblačilno usnje itd.

»S T O L« PRED ŠESTDESETLETNICO

Leta 1964 bo poteklo 60 let od ustanovitve tovarne upognjenega pohištva »Stol« na Duplici pri Kamniku. Starejši Kamničani se še spominjajo nastanka Bahovčeve tovarne lesnih izdelkov in zagarske obrti, pričetka proizvodnje stolov po Thonetovem sistemu (izdelovanje upognjenega pohištva na industrijski način). Vsekakor je to pomenilo pričetek industrializacije Duplice. Danes, skoraj 60 let pozneje lahko govorimo o dupliškem »Stolu« kot o sodobno urejeni tovarni z več kot 1000 zaposlenimi, ki ustvarjajo letno več kot dve milijardi proizvodov. Dupliško upognjeno pohištvo si je ustvarilo sloves doma in na tujem. Izvažajo v 14 držav; iz Anglije, ZDA in Zahodne Nemčije, kjer imajo najmočnejše kupce, se oglašajo vedno novi. V zadnjih 10 letih se je izvoz »Stolovih« izdelkov (izvažajo že dlje časa samostojno) povečal za petkrat. In tovarna še vedno raste.

Da, tako je danes. Duplica je že skoraj predmestje Kamnika. »Prvi vaški nebotičnik« — kot so vsi jugoslovanski časopisi imenovali pred leti sezidano stanovanjsko stolpnico na Duplici — sicer še vedno dominira nad naseljem, toda dobil je številne sosedje. V zadnjih letih so na Duplici sezidali 123 družinskih stanovanj. V novem bloku, ki bo vseljiv letos, bo spet 16 družinskih in 18 samskih stanovanj. V bližini je kulturni dom, v katerem se odvija živahno kulturno življenje dupliških delavcev. Građe športne naprave, izmed katerih najbolj ne- strpno pričakujejo bazen...

A kako je bilo na začetku in še vrsto let pozneje — vse do zmage ljudske revolucije? Ali lahko pozabimo na napore, na socialne in politične boje tistih generacij, ki so delate tu prej?

Začetki industrije na Slovenskem so si podobni. Pričelo se je z malim, bolj iznajdljiv in bolj sposobnim podjetnikom — pa tudi bolj brezobzirnim — je hitreje razvijal svoje podjetje, »ali bolj rečeno, prizidal delavnico k delavnici,« kot je ob 50-letnici »Stola« zapisal v članku za jubilejno številko »Vestnika tovarne upognjenega pohištva Stol Kamnik« Mavricij Borc, predvojni delavski aktivist, ki je sam delal v Remčevi tovarni (»Remec in Co.«) Mavricij Borc v omenjenem članku (»Od izkoriščanega delavca do gospodarja tovarne je bila dolga in težka pot«) dokumentirano opisuje pričetek organiziranja odpora dupliških delavcev zoper izkoriščanje, delo v sindikalnih organizacijah, uspehe organiziranega nastopa delavcev. Vsaka predvojnava stavka sodi med najbolj presretnje in najpomembnejše mejnike podjetja oziroma njegove zgodovine. Stavka, ki se je pričela 2. maja 1934. leta, je najbolj znana, toda tudi ena največjih na Kamniškem. »Trajala je ves mesec«, piše Borc. »Taktak je Remec dolgoval delavstvu tudi šest obračunskih plač, ki jih ni izplačal v zadnjih dveh letih«. Obenem je plače stalno zniževal, 1. maja 1934 pa jih je spet hotel znižati kar za 50%. O tej stavki nadalje pravi: »Nedvomno je še danes mnogim uganka, kako smo mogli sploh živeti ob taki bedi. Bila je nujnost čudovite skromnosti in bede, ki ji danes ni primere.« Stavka je bila končana z delnim uspehom. Plače in akordi so se znižali za 7% in ne za 50%. Toda premirje je bilo kratkotrajno...

Tudi v narodnoosvobodilni vojni so dali dupliški delavci časten delež. Naj tu ponatisnemo, kar je 1954. leta napisal Mavricij Borc: »Naval fašističnih okupatorjev na Jugoslavijo je dupliške delavce dobil pripravljene. Najaktivnejši so bili komunisti dupliške organizacije, diskusije in sestanki po delavnicah so večini delavcev osvetlili strahote, ki čakajo naš narod in naloge delavskega razreda v tem boju. Kot prvoborci so se od dupliških delavcev uprli okupatorji tovariši Albin Vengust, Stane Zirovnik, Berto Kodrič, Vinko Dobaj, Stane Grilanc, Jože Pirš, Pavle Ulčar, Stane Trobec. Izdajalcev in hlapcev okupatorja med delavstvom skoraj sploh ni bilo.

Odhod prvoborcev proti fašizmu v ilegalo 27. julija 1941 je bil junjski. Ta dan so bile izvršene širokopolte sabotažne akcije. Rušenje mostov, brzojavnih in električnih drogov, tovarniških jezov na Bistrici itd., to je bilo opozorilo okupatorju. Tedaj ustanovljena Kamniška četa je ta dan zažgala tudi dupliški most na Bistrici. Ko je Remec prevzel večja vojaška naročila za vzhodno fronto (izdelovanje smuč), je ta četa 3. IX. 1941 tovarno zažgala...« (V tej akciji so sodelovali tudi Vinko Dobaj, Jože Pirš-Luka, Stane Zirovnik in Ivan Semen).

Res je bila težka in dolga pot od izkoriščanega delavca do upravljalca tovarne.

Po pravici sta vzdani na pročelju tovarne druga poleg druge spominski plošči padlim borcem v

NOB in plošča z napisom: »Po dolgotrajni borbi delavskega razreda v svetu se je prvič v zgodovini uresničilo v Jugoslaviji načelo: Tovarne delavcem! — 26. VII. 1950 je delovni kolektiv tovarne upognjenega pohištva Duplica prevzel vodstvo tovarne.«

Dve leti potem, ko so vzdali to ploščo, je tovarna dobila današn. naziv, pač zaradi tega, ker je glavni izdelek (tudi glavni izvozni proizvod) — stol. Izdelujejo vse vrste sedežnega pohištva sodobnih oblik, stole, stolčke, fotelje iz upognjenega in neupognjenega lesa — predvsem v serijski proizvodnji. Izdelujejo tudi pisarniško pohištvo, znani so njihovi Rex izdelki, vse bolj pa se uveljavljajo tudi »Stolovi« tapcirani izdelki (stoli in fotelji), mize raznih dimenzij. Potrošniki še vedno segajo po kombinaciji les-kovina. Skoraj pravilo je postalo, da standardne in druge fotelje za opremo dvoran naročajo v »Stolu«, ki ima zaradi tega tudi lastno montažno ekipo.

Uporabljajo predvsem bukovo hlodovino (več tisoč kubičnih metrov letno), znatno manj pa hlodovino drugih listavcev in iglavcev. Del bukove hlodovine, ki jo uporabljajo za upognjeno pohištvo in se torej mora dati kriviti, kupujejo v oddaljenih krajih (Novo mesto, Kočevje). Zaradi boljšega izkoriščanja hlodovine, porabijo tisti les, ki jim ostane pri izdelovanju stolov, za drobnejše galanterijsko pohištvo. Tako izkoristijo nekaj več kot 60% hlodovine.

Danes je sestavni del »Stola« tudi nekdanji obrat »Silve« na Stahovici, ki zaposluje okrog 100 delavcev. Razen zabojarne je tam tudi tapetniška delavnica. V samem »Stolu« je nekaj več kot 1000 delavcev, spomnimo pa se, da jih je po vojni pričelo z delom le 196. Leta 1954 pa jih je bilo že 793. Ali lahko pripišemo porast proizvodnje le večjemu številu zaposlenih? Nikakor. Tudi ne samo zares povečanim proizvodnim zmogljivostim, (po vojni so zgradili vrsto objektov in kupili sodobnejše stroje), temveč tudi boljši organizaciji dela, ki jo nenehno izpopolnjujejo. Tudi neposredno prizadevanje vseh zaposlenih je pomemben činitelj za rast proizvodnje in za boljšo kakovost izdelkov. Spodbudna delitev osebnih dohodkov vseh zaposlenih po proizvodnih uspehih posameznih poslovnih enot je tudi ustvarila ugodna tla za povečanje delovne storilnosti, za večjo pozornost pri ravnanju z materialom (prihranki!), zmanjšanje izmeta itd.

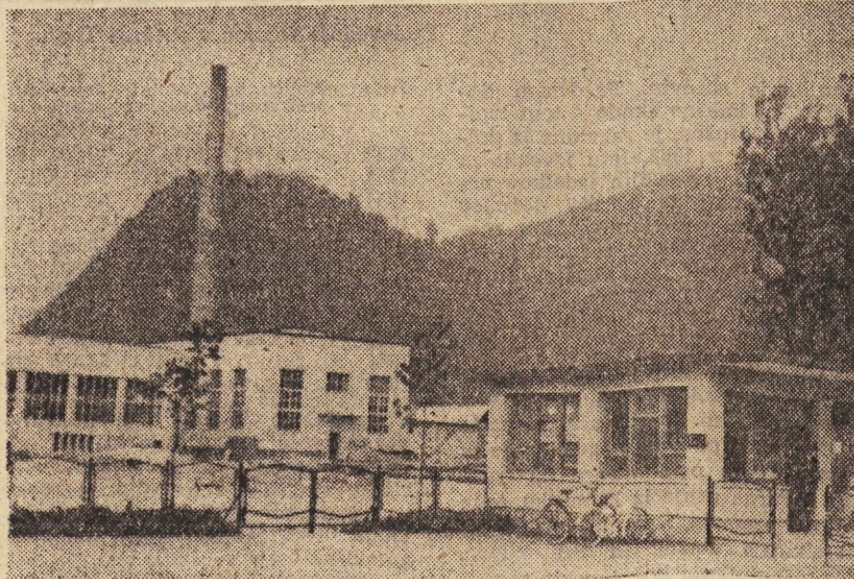
V »Stolu« ugotavljajo storilnost na temelju dejansko opravljenih delovnih ur vseh zaposlenih ter ustvarjene proizvodnje gotovih izdelkov, ocenjenih z normativom potrebnega proizvodnega časa. Po teh podatkih se je storilnost v zadnjih štirih letih, vzemimo za leto 1958 indeks 100, dvignila za 42,8%.

(Glej tabelo!)
Računajo, da bo storilnost v letošnjem letu v primerjavi z minulim letom porasla vsaj za 5%.

V sedanjih fazi rekonstrukcije

»SVILANIT« — SPECIALIZACIJA PROIZVODNJE

O tradiciji tekstilne industrije na Kamniškem ne moremo govoriti, čeprav je bilo na tem področju nekaj majhnih delavnic že pred vojno. Danes pa je v Kamniku velika nova tekstilna tovarna »Svilanit«. Leta 1954 zgrajena nova tkalnica s tiskarno in barvarno ter kotlarna je postala jedro sedanje tovarne. Letos dograjujejo to novo proizvodno halo, ki je sama večja od vseh drugih prej zgrajenih »Svilanitovih« zgradb. S to, prvo fazo rekonstrukcije bodo dobili nove pro-

Pogled na novo tovarno Svilanit

Pogled na tovarno Stol v Duplici

Delavci, zaposleni v tovarni Stol se vozijo iz bližnje in daljne okolice. Parkirni prostor prevoznih sredstev!

podjetja grade skladišče gotovih izdelkov. Gradijo ga na tovarniškem prostoru, ob cesti, dolgo bo 90 m, široko 15 m, imelo pa bo dve nadstropji. Lani so uredili obrat grobega razreza in furnirno, prihodnje leto bo na vrsti gradnja brizgalne kabine v obratu mizarne; »Stol« pač ne zaostaja. Želi obdržati širok krog svojih kupecv in pridobiti še nove. To pa bo dosegel le, če bo šel vtrč v razvojem lesne industrije v svetu, če bo prednjačil z novimi modeli in jih proizvajal čimceneje. Da bi jih tudi vzel prodajal, pa vendar zagotovil primeren dohodek sebi in družbi.

Leto	Opravljenih del. ur na 1 norma uro	Enot. proizvoda na 1 uro	Indeks
1958	1,99	0,49	100,0
1959	1,72	0,58	115,7
1960	1,67	0,60	119,2
1961	1,57	0,64	126,8
1962	1,44	0,70	142,8

store za proizvodnjo frotirja in konfekcije, prepotrebna skladišča gotovih izdelkov in še prostore za prodajno službo in razvojni oddelek. Sem se seli obrat Šmarce (v njene prostore pa se bo preselila tovarna kovanega orodja).

Krivični bi bili do kolektiva »Svilanita«, če bi rekli, da so jih potrošniki najprej spoznali po znanih pesmi (reklamni!) o kravatih »Svilanit«. Res pa je, da so si tudi s tem izdelkom utrli pot na tržišče. Danes, ko na primer uvajajo pro-

izvodnjo novih, modernih vzorcev kravate iz sintetične preje, kupci že povprašujejo po njih, čeprav jih še na trgu ni... Toda kravate še zdaleč niso glavni izdelek »Svilanita«.

Podjetje se odločno specializira na izdelovanje dveh skupin izdelkov: frotirja in svile. »Svilanit« je največji proizvajalec frotirja v državi. Danes je že blizu cilja, ki si ga je zastavil: proizvajati tudi kakovostno najboljše izdelke. V okviru svoje usmeritve k specializaciji bodo v svoji stroki še razširili proizvodni program. Pripravljajo se na proizvodnjo velur frotirja, izbiro vzorcev (tudi tiskanih) pa bodo kar se da popestrili.

Čeprav so »Svilanitovi« izdelki taki, da jih gotovo pozna vsako gospodinjstvo, jih bomo kar naštevati: svilene zavese, posteljna pregrinjala, moški in ženski šali, kravate, frotir (tudi konfekcije iz frotirja), vafel blago, namizni prti in garniture ter preproge »ženil«.

Da pa bo vseh teh izdelkov kmalu še več na trgu, so se že lotili tudi druge faze rekonstrukcije: modernizacije strojne parka. Dosedanje stavbe zamenjujejo z žakardnimi avtomatskimi stroji in tudi oddelek svile bo dosedanje stroje zamenjal z najmodernejšimi.

Ob tem pa naj izkoristimo priložnost in spomnimo bralce na stanje pred dobrimi desetimi leti. Tedaj je imela tovarna »Svilanit« 99 delavcev, 46 stavev — z velikimi napori so zbirali in kupovali po vseh krajih stroje, ki so bili povzročeni stari in jih montirali v svojih obratih — izdelali pa so 104.000 kvadratnih metrov tkanin v vrednosti 62 milijonov dinarjev. Deset let pozneje je v podjetju več kot 400 zaposlenih. Po opisanih ukrepih so v letu 1962 izdelali za 1.240.000.000 dinarjev izdelkov. Podčrtati pa moramo, da je vrednost družbenega bruto produkta porasla največ prav v tem letu, ko je »Svilanit« napravila pravi skok. Lani je bila »Svilanit« na prvem mestu v občini po povečanju družbenega bruto produkta v primerjavi z letom prej: izdelali so za 41,5% več kot 1961. leta. In v letu 1963? Planirali so porast družbenega bruto produkta na 1.486.000.000 dinarjev. Ze v prvih šestih mesecih 1963. leta so ustvarili vrednost 750 milijonov dinarjev. Do konca leta bodo izdelali 1.084.000 dolžinskih metrov (ali 1.282.000 kvadratnih metrov) tkanin. Od tega bodo izvozili za 30 milijonov deviznih dinarjev, to je za 7,5% več glede na minulo leto.

Storilnost dela (glede na proizvedeno količino) se je v prvem polletju 1963 povečala za 5,4%. Večji je tudi čisti dohodek podjetja in to je tudi opravičilo za porast osebnih dohodkov zaposlenih.

Dragocene stroje, večidel uvožene, je treba kar se da izkoristiti. Zato so že 1962. leta uvedli tretjo izmeno. Sproti izpopolnjujejo orga-

nizacijo dela. Dobra priprava dela, notranji transport, kar vse so lahko spriči novih prostorov sodobno uredili, okrepitev razvojne sektorja, efektivna kontrola proizvodov, velika sredstva za izobraževanje delavcev in drugo, pa so tisti činitelji, brez katerih tudi z novimi stroji ne bi dosegli takih uspehov kot so jih.

Na začetku pa smo rekli, da v Kamniku tekstilna industrija ni ma tradicije. Zdej pa smo videli, kako jo »Svilanitovi« delavci pred našimi očmi ustvarjajo. Prekalila jih je kratka zgodovina tovarne, ko je bil njen obstoj in napredek odvisen od slehernega od njih. Premagali so začetne težave, sprejeli tak proizvodni program, ki jim zagotavlja trajno perspektivo ter se s svojimi izdelki uveljavili na trgu. To je njihova preteklost. Sedanjost in prihodnost tovarne pa bo toliko svetlejša, koliko bo kolektiv, v katerem je sleherni član postal med tem časom že toliko izkušenejši upravljalca, vztrajal na začrtani poti in pokazal pri delu tako prizadevanje kot doslej.

KAMNIK IMA TUDI ŽIVILSKO INDUSTRIJO IN SICER PODJETJE »ETA«

70 delavk in delavcev kamniške živilske industrije je 1963. leta dobilo nove prostore. Take, ki povsem ustrezajo vsem higienskim načelom, razen tega pa zaradi smotrne gradnje (kar je še važnejše kot zares lep zunanji videz) in sodobnih strojnih naprav omogoča izvedbo modernega tehnološkega postopka in visoko povečanje proizvodnje.

Glavni proizvod kamniške živilske industrije je gorčica, znana gorčica »Eta«, v zadnjem času pa predelajo vse več povrtnine. Če bi domači pridelek povrtnine bil zadosten, bi podjetje lahko tudi izvozilo letno 50 ton svojih izdelkov, seveda s tem, da bi dalo tudi na domači trg precej večje količine najboljše ustrezno predelane povrtnine. Takorekoč nova, nadvse rentabilna proizvodnja pa bo predelava gob. Za zagotovitev surovine je idejni program pridelovanja gob in ga bodo uresničili že v prihodnjem letu. Z dograditvijo obrata šimpinjonov bodo lahko dnevno proizvajali 1000 kg. Kmalu bodo potrošniki lahko segli po tem, že danes tako iskanem proizvodu.

Razen tega centralnega obrata, sodi v sklop živilske industrije ETA tudi obrat v Mengšu, v katerem proizvajajo kvas.

Kot vsako podjetje, moramo tudi ETO predstaviti s številkami: v 1963. letu bo bruto produkt porasel za 22,8% ali od 284.223.000 na 323.821.000 dinarjev. Če vzamemo 1958. leto v primerjavo in vrednost bruto produkta označimo z indeksom 100, beležimo v 1960. letu indeks 139,97, v 1962. pa indeks 203,88! Storilnost dela raste hitreje kot osebni dohodki; v 1962. letu se je v primerjavi z letom 1960 povečala za 36%. To je toliko vrednejše, saj so delali v res slabih prostorih, s pomanjkljivo strojno opremo in je porast proizvodnje in storilnosti pripisati skoraj izključno prizadevanju članov kolektiva na delovnih mestih, se pravi njihovu fizičnemu naprežanju. Poleg tega pa so si novo tovarno zgradili v glavnem z lastnimi sredstvi. Vsemu so »krivci«, pravijo v Eti, njihovi kakovostni izdelki.

»Svit« osvaja nove proizvode

ČEZ DVE LETI DVE IN POL MILIJARDI!

Iz majhne delavnice, v kateri so pred sto leti pričeli izdelovati gospodinjsko in dekorativno keramiko, iz te majhne delavnice, ki se še pred zadnjo vojno nikakor ni mogla razviti, je pred leti nastal industrijski kombinat »Svit«. Z ustanovitvijo novega podjetja, ki so ga vsa povojna leta pretresale številne organizacijske spremembe, je podjetje zaživelo in se pričelo razvijati v dejanski kombinat (in ne samo po imenu), ki ima pred sabo perspektive, o katerih ne bi mogel sanjati še tako velik optimist.

Kombinat ima tri obrate: kemičnega (proizvodnja tesnilnih, polirnih in brusnih sredstev, praškov za varjenje črnih in barvnih kovin, antikorozijska sredstva, sintetična lepila in drugo); keramičnega (proizvodnja tehnične keramike, elektroporcelana, steatita, le tega po lastni pripravi, dekorativne keramike) in obrat impregnacije (impregniranje papirja, tekstila in drugega elektroinstalacijskega materiala). Tako rekoč nenehno uvajajo nove proizvode, podčrtati pa je treba, da predvsem take, ki smo jih doslej uvažali. Toliko bolj bi bila zato »Svitu« potrebno večje razumevanje pri dodeljevanju deviz za nakup strojnega parka...

Ker smo že prej našli nekatere izdelke, jim dodajamo še nekaj najnovejših: v keramičnem obratu uvajajo proizvode za radio-visokofrekvenčno industrijo na podlagi steatita. Visoko kvalitetni so izdelki oddelka termooizolacijskega materiala na podlagi steatita, predvsem pa so prijetna presenečenja novi izdelki kemičnega obrata: univerzalna sintetična lepila, elastični kiti,

nova antikorozijska sredstva in polirne paste za poliestere lake. In koliko potrebnih izdelkov je še v laboratorijskih preiskavah! Obrat impregnacije ima veliko perspektivo v proizvodnji steklenih bougier cevi, steklene tkanine, kabelske izolirne žice in diagonalnih trakov.

Zares, v asortimentu proizvodov je »Svit« že kombinat. Kaj pa po količini?

Družbeni bruto proizvod »Svita« v letu 1962 je znašal okrog 600 milijonov dinarjev, v 1963. letu pa bo že presegel milijardo dinarjev! Polovico od tega so že dosegli v prvem polletju.

Podjetje pravkar koncentrirata svoje obrate na treh mestih; veliko so doslej investirali v zgradbe, zdaj so na vrsti nova vlaganja v strojno opremo. Vendar pa keramični obrat še čaka na nove prostore, pa katere projektirajo načrte. Tudi obrat impregnacije potrebuje še večje prostore. Vse gradijo z lastnimi sredstvi, le delno si pomagajo s kratkoročnimi krediti. Vsekakor se bodo tehtno premišljene investicije — saj temelje na analizi tržišča — bogato obrestovale. Kombinatu zavzema vse pomembnejše mesto ne le v občini, temveč v državi sploh. Z naštetim izpopolnjevanjem podjetja, s še boljšo organizacijo dela in nazadnje še z večjim prizadevanjem zaposlenih bodo zadržno uresničili svoje načrte. Čez dve leti se bo družbeni bruto produkt povečal na pet milijard, v naslednjih letih pa na 4 milijarde.

»Svit« bo postal gigant, značilen po veliki serijski proizvodnji in po racionalnem ter ekonomičnem poslovanju.

Izdelovanje brusnih in polirnih sredstev v kemičnem obratu »Svita«

»Svit« — odtiskovanje izdelkov v keramičnem obratu

Tovarna kovanega orodja Kamnik

IZ KOVAČIJE V STROJNO OBDELOVALNO INDUSTRIJO

Po 140 letih obstoja se kamniška tovarna kovanega orodja seli v nove prostore v Smarču. Kamničane podnevi ne bodo več motili udarci orjaškega kovaškega kladiva — ponoči zaradi obzira do kamničanov in do turistov tako niso delali, čeprav je zaradi tega trpela proizvodnja — tovarna pa bo na novem kraju lažje zadihala. Ker je selitev povezana z rekonstrukcijo, bodo v novi tovarni razširili asortiment proizvodnje, povečali število zaposlenih in ustvarili za 100 milijonov več izdelkov. Ze letos bodo izvozili na tržišča drugih držav za 20 milijonov deviznih dinarjev. Razen osvajanja novih proizvodov bodo letos pričeli tudi z remontom tekstilnih strojev. Odslej bo kovačija samo en obrat nove tovarne, ki bo zaradi nakupa novih strojev prerasla v strojnoobdelovalno industrijo. V tovarni ne bodo delali le kovači, temveč vse več strugarjev in mehanikov, v veliko pomoč pa bodo kolektivu tudi novi inženirji in tehniki, ki bodo kmalu prišli v tovarno.

Se vedno pa bodo iz te kamniške tovarne prihajali znani kovani izdelki: vsakovrstna kladiva, macele, sekire, mesarske kljuge, razna strgala, odpirali za zaboje in drugi izdelki.

Samo v tej tovarni proizvajajo kovano gasilsko orodje. In novi kovani deli za tekstilno industrijo ter industrijo traktorjev in avtomobilov. Sem moramo prišteti karoserijske komplete, oziroma orodje za popravilo in izdelavo avtomobilskih karoserij. To je bil doslej izključno uvozni izdelek. Ze letošnja proizvodnja tovarne kovanega orodja iz Kamnika bo zato zadovoljila jugoslovanske potrebe. Za te proizvode pa so se pričeli zanimati tudi inozemski kupci. Ni pa

ostalo le pri njihovih željah, temveč so iz Kamnika poslali že prvo pošiljko v tujino (v Sovjetsko zvezo). Kot za te, tudi za svoje druge, rekli bi klasično kovaške izdelke, ima tovarna veliko interesentov v tujini. Zanje se zanimajo predvsem visoko razvite industrijske države. Vse več kovanega orodja izvažajo v Švico, Zahodno Nemčijo in Italijo. Ze letos pa so svoje izvozne obveznosti presegli za 14,1%, kar realno daje možnosti, da bodo že prihodnje leto izvozili za 50 milijonov deviznih dinarjev.

Tovarna kovanega orodja je bila v prvih petih mesecih 1963. leta na prvem mestu v občini (s tem pa tudi na tretjem mestu v Ljubljanskem okraju) v izpolnjevanju plana. V tem času je izvršila 64% letnega plana! In to za 18% večje ga plana, kot ga je imela tovarna v 1962. letu.

V boljših delovnih in proizvodnih pogojih v novi tovarni pa bo ta majhen kolektiv napravil še več, v korist sebi in skupnosti.

Gradbeno podjetje »Novogradnje«

KDO PA GRADI NOVI KAMNIK?

Tako se lahko upravičeno vprašamo potem, ko smo našli rekonstrukcije in novogradnje v kamniških podjetjih. Kdo je zgradil novo Eto, novi Svilanit, bloke na Zapričah, novi Trg talcev, toliko novih drugih stanovanjskih in poslovnih stavb v Kamniku in okolici?

In kdo jih danes gradi, iz katerega podjetja so delavci, ki hite pri gradnji žičnice na Veliko planino, ki danes postavljajo novi žerjav na enem gradbišču, medtem ko so pravkar na strehi nekega bloka spet postavili smrečico?

Iz remontnega podjetja »Remont« je pred 13. leti nastalo podjetje »Graditelj«, ki se je lani lahko ponašalo z realizacijo, večjo kot pol milijarde dinarjev. Letos se je »Graditelj« združil s tržiškim gradbenim podjetjem »Novogradnje«, kranjskim gradbenim podjetjem in gradbenim podjetjem Tržič. Novo združeno podjetje ima sedež v Tr-

žiču, imenuje pa se »Novogradnje«. Do združitve je prišlo po temeljitem premisleku. Združeno, močno podjetje, se lahko še bolje uveljavi pri delu, lahko posluje bolj racionalno. Združena mehanizacija je močnejša, lahko pa jo tudi bolj smotno uporabljajo. Ko je ne potrebujejo več na enem gradbišču — naj bo to žerjav, buldožer ali kamion — jo lahko pošljejo na drugo gradbišče. Saj vsi vemo, da je v gradbeništvu najdražja — neizkoriščena mehanizacija.

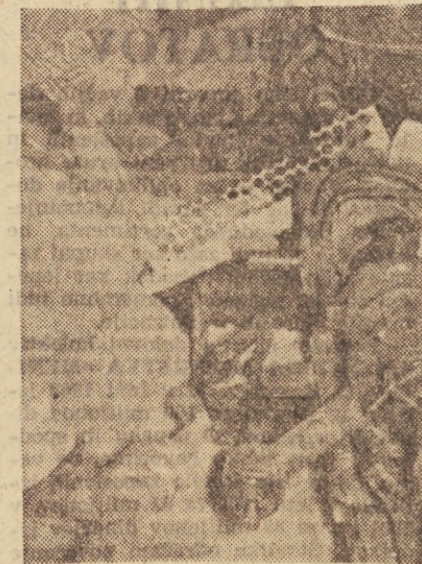
V kamniškem obratu »Novogradnje« so nam povedali, da bodo realizacijo povečali letos na 663 milijonov dinarjev.

PO MODNE GUMBE K »MODELITU«

Tovarna gumbov, embalaže in galanterije iz plastičnih mas »MODELIT« nima industrijske tradicije. Tovarna se je razvila iz majhne invalidske delavnice, ki je poslovala v neurejenih in tehnično neopremljenih prostorih. Strojni park je bil zastarel, proizvodnja pa se je v glavnem razvijala z uporabo lesa, ročevine in rečnih školjk. Kako naporno, nezdravo in počasno je bilo takšno delo, si lahko predstavljamo.

Pródr plastičnih mas pa je tudi temu kolektivu odprl pot k hitrejšemu dvigu in prehod na sodobno industrijsko proizvodnjo. Požrtvalno delo kolektiva je pripomoglo, da so izginile frañsmisije, ki so do tedaj poganjale stroje. Uveden je bil avtomatski strojni park, ki se brez dvoma lahko prišteva k najsodobnejšemu te vrste v državi. Prej neurejeni delovni prostori so danes sodobno opremljeni in se lahko primerjajo z opremljenostjo enakih tovarn izven naših meja. Prav nikakega dvoma pa ni, da je »MODELIT« od vseh tovarn te vrste v državi najmodernejši.

Čeprav vložena sredstva niso visoka, ima tovarna vse pogoje, da z majhnimi dodatnimi sredstvi v razmeroma kratkem času lahko sedanja proizvodnjo poveča na več

Motiv iz tovarne gumbov »MODELIT« Kamnik

kot štirikrat, v primerjavi s proizvodnjo leta 1960 pa celo osemkrat.

Tovarna je specializirana predvsem za proizvodnjo navadnih gumbov in plastične galanterije. Kolektiv, ki zaposluje 120 ljudi, predvsem žene, bo letos ustvaril proizvodnjo v višini 400 milijonov din, kar je za 20% več od preteklega leta. S tem pa se bodo znatno povečala tudi sredstva za rekonstrukcijo.

Vsekakor velja omeniti, da gre preko proizvajalcev konfekcije in trikotaje v zamejstvo preko 55% izdelanih gumbov, kar dokazuje visoko kvaliteto izdelkov tega kolektiva. Kvaliteta teh izdelkov pa je na ravni vodilnih modnih hiš na tujem.

Zaradi boljšega izkoriščanja sredstev, večje in boljše proizvodnje je delavski svet že razpravljal, da gre v integracijo z industrijskim kombinatom v Kamniku.

VZPOREDNO Z NAPREDKOM: »ALPREM« IN NJEGOVI IZDELKI

Odveč je razlagati mnogostransko uporabo aluminija. Ta lahka kovina je osvojila svet. Ni čudno, da si je tudi naša domovina na samem začetku industrializacije zgradila eno največjih tovarn aluminija. To je odprlo pot razvoju drugim panogam, ne na zadnje pa tudi proizvodnji različne opreme iz aluminija. Na tem področju pa se v zadnjem času močno uveljavlja, širši javnosti manj znano, gradbeno-montažno podjetje »Alprem« iz Kamnika.

Kateri potrošnik pa se v samopostrežni trgovini, ko z bogato založenih polic zbira po svoji želji, vpraša po proizvajalcu opreme v tej trgovini? Kdo je izdelal blagajne, police, reklamna stojala? Reči, mimo katerih gremo vsak dan, navadno niti ne vidimo. Zato: ali pomislimo, ko kupujemo cigarete ali časopise, na graditelje aluminijastega kioska? Ali pomislimo na to, od kod so delavci, ki montirajo aluminijske okvire izloženih oken, v katerih pozneje še tolikokrat občudujemo razstavljeno blago? Pa kaj bi naštevali!

Toda številna trgovska podjetja, ki odpirajo nove samopostrežne trgovine ali drugi investitorji, ki grade poslovne stavbe in jih želijo opremiti s kovinsko opremo, vedo, na koga se morajo obrniti. Iz Ulcinja, Dubrovnika, Sibenika, Reke, Opatije, Ljubljane, Jesenic, Kamnika in iz drugih krajev naročajo »Alpremu« kovinsko opremo za klasične in samopostrežne trgovine. Tudi »Alpremovi« kioski za tobak, časopise, sadje in zelenjavo ter montažni trgovski paviljoni so znani po vsej deželi.

Seveda pa »Alprem« ni zaslovel čez noč. Današnji 120-članski kolektiv je prav tako napravil naporno, čeprav kratko razvojno pot. Ob ustanovitvi je podjetje stelo le nekaj delavcev. Nastalo je iz sploš-

Tudi samopostrežna trgovina podjetja »Rožca« na Jesenicah je opremljena z »ALPREMOVO« opremo. Slika kaže večji del opreme, ki jo proizvajajo v »ALPREMU«

NA DALEČ ZNANI LONČARJI

Seveda imamo v mislih na daleč znane lončarje LONČARSKE ZADRUGE KOMENDA. Tradicija izdelovanja lončene posode in keramike v Komendi in okolici je dolga. Ne vemo, če bo v prihodnosti izumrlo ročno izdelovanje lončenih izdelkov, kajti v zadrugi so nam povedali, da za to težko delo (ki zahteva tudi precej naporno priučevanje) nimajo naraščajoča, čeprav je v oddelku, v katerem izdelujejo lonce s pomočjo kalupov in motornih vreten za oblikovanje, precej mladih deklet.

Poslopja zadruga puščajo vtis majhne tovarne, peči za sušenje izdelkov, velike količine glin, ki jo dan za dnem preoblikujejo v cvetlične lonce, vaze ali razne okrase, pa pove, da je opravljeno delo veliko in težko. 28-članski kolektiv je lani izdelal in prodal za 30 milijonov dinarjev izdelkov, letos jih bo morda še več. Povpraševanje po njihovih izdelkih je takšno, da ne zmorejo vseh naročil.

NA VOLJO OBČANOV

Povrnimo se v Kamnik in običajno **OBRTNO PODJETJE »USLUGA«**. Nastalo je 1961. leta po združitvi krojačnice Moda, mestne šivalnice, splošnega čevljarstva in tapetništva. To so danes štiri samostojne ekonomske enote novega podjetja, ki so res na voljo vsem občanom. Dejansko je to storitveno podjetje, tako potrebno vsakemu mestu, še posebno pa industrijsko razvitemu Kamniku. To potrjuje tudi obisk koristnikov njihovih storitev. Kljub temu, da so te storitve cenene, dostopne slehernemu občanu, pa je realizacija tega 35-članskega kolektiva v 1962. letu znašala okrog 44 milijonov dinarjev.

ZA LEPSI VIDEZ MESTA

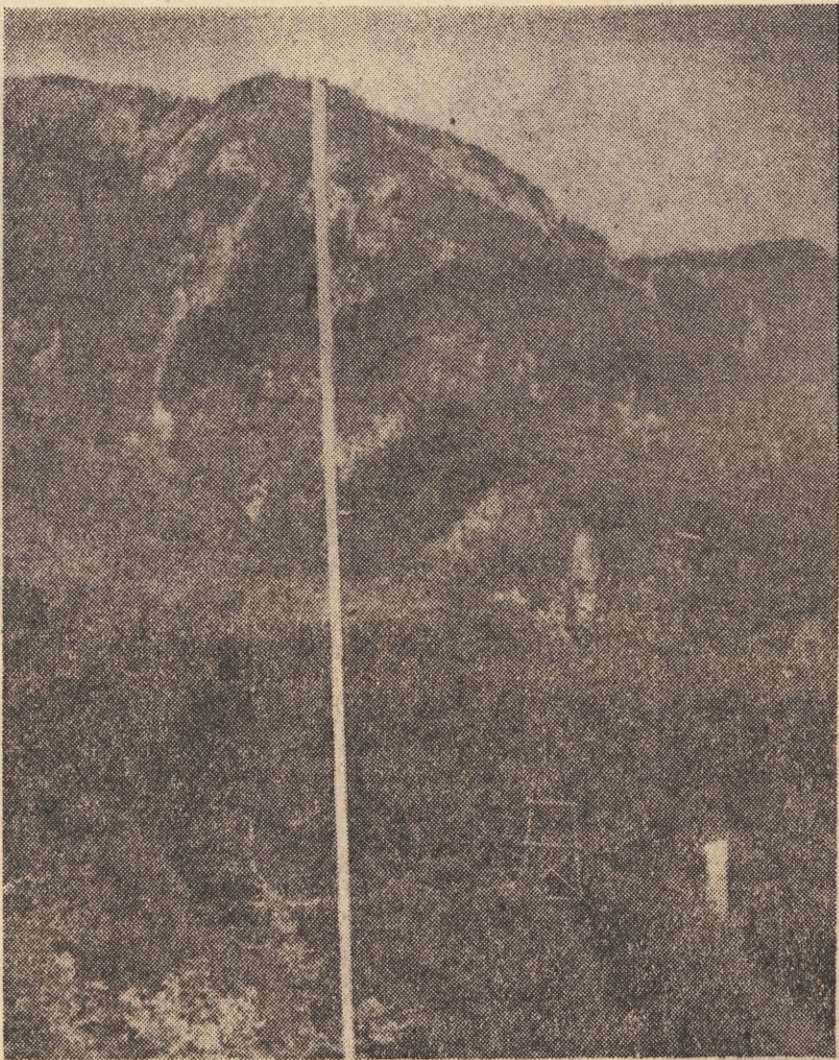
Dejansko ne le za lepši videz mesta, temveč za vsakodnevne potrebe Kamničanov skrbi že prej omenjeno **KOMUNALNO PODJETJE KAMNIK**. Celo časopisno stran bi lahko popisali z dejavnostjo tega podjetja, z delom, ki ga je opravilo in s programom, ki ga ima pred seboj. Na primer o gradnji kanalizacije in vodovoda, te najbolj šibke točke mesta Kamnik, ali o ureditvi javne razsvetljave (Kamnik bo na glavnih ulicah dobil živosrebrne svetilke, v stranskih pa fluorescentne), o popravilu cest IV. reda, v urejevanju parkov in nasadov ali o vzdrževanju športnih naprav. Vsekakor 74-članski kolektiv z 29 vajenci skuša z dobro organizacijo dela kar se da dobro izkoristiti sredstva, ki jih ima občina v te namene in tako zadovoljiti občane, posebno pa prebivalstvo Kamnika.

ŠE TROJE LESNIH OBRATOV

Doslej smo govorili o večjih delovnih organizacijah, o takih, ki imajo precejšnje število zaposlenih in ustvarjajo velik družbeni bruto produkt. Vendar so za oblikovanje dohodka občine ter zaradi izpopolnjevanja proizvodnega sortimenta, ne nazadnje pa tudi zato ker skupaj zagotavljajo osebni dohodek kar lepega številu občanov, pomembne tudi manjše delovne organizacije.

Petdeset članski delovni kolektiv **SPLOŠNEGA MIZARSTVA »MENINA«** iz Kamnika je v letu 1962 izdelal in prodal za 100 milijonov dinarjev izdelkov. O uspehu in spodbudni rasti lahko govorimo, če vemo, da je isto število zaposlenih izdelalo v letu 1960 za 81 milijonov, v 1961 pa za 89 milijonov dinarjev izdelkov. Številke odražajo povečanje produktivnosti, ki opravičujejo povprečno naraščanje osebnih dohodkov (1960: 19.000 dinarjev, 1961: 24.000, 1962: 29.000), še bolj pa dobro proizvodno programiranje. Spričo razvite lesne industrije, ki serijsko izdeluje pohištvo, bi pri takih izdelkih težko vzdržali konkurenco. Zato so se odločili za izdelavo pohištvenih kosov ali pisarniškega pohištva po posebnem naročilu, izdelavo krst in sploh takih izdelkov, katerih »veliki« ne proizvajajo, trg pa jih zahteva. Številke pa vendar ne povedo vse o tem kolektivu: da so z lastnimi sredstvi, na račun osebnih dohodkov in s prostovoljnim delom leto za letom dograjevali svoje delavnice in kupovali potrebne stroje in da je to podjetje eno od redkih v Kamniški komuni, ki se je od časa svojega nastanka leta 1953., ko je delavnica štela le 5 članov, dvignilo z lastnimi močmi na današnji nivo.

V okviru možnosti pa je podjetje

Pogled na Veliko planino, kjer gradijo, 50 metrov vzporedno s sedanjo tovorno žičnico, **OSEBNO GONDOLSKO OD KRALOVEGA HRIBA DO SIMNOVCA** — višina 1650 metrov. Od tu dalje pa bo sedežnica na **ZELENI ROB** — višina 1850 metrov

skrbelo tudi za dvig družbenega standarda kolektiva in mu pomagalo zlasti v stanovanjski izgradnji. V tej luči pa moramo govoriti o zares pomembnih uspehih »MENINE«!

Tudi **OBRTNO PODJETJE »SLOGA«** iz Most pri Komendi sodi k dopolnilni industriji k velikoserijskemu proizvodnji.

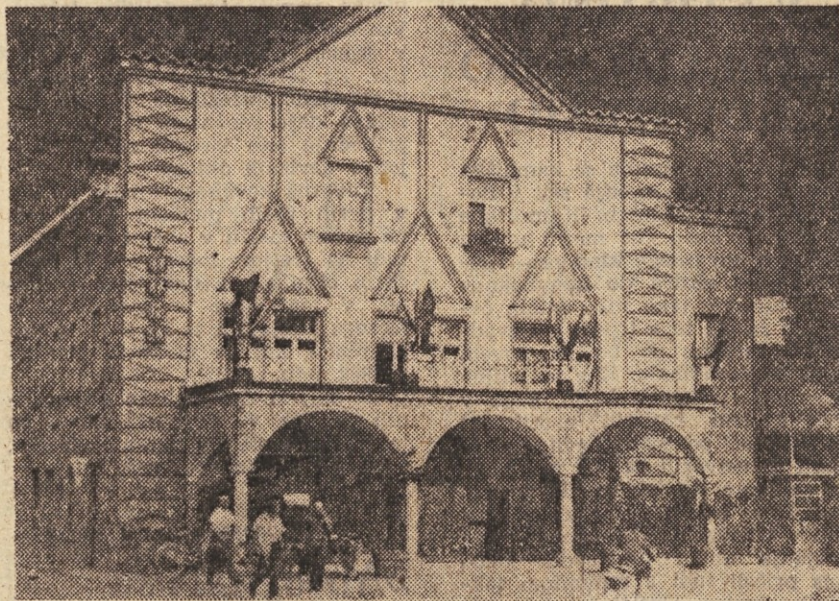
Zaposluje 86 delavk in delavcev, ki so lani ustvarili bruto dohodek v vrednosti 140 milijonov dinarjev, že letos pa ga bodo dvignili na 160 milijonov dinarjev.

Podjetje ima štiri osnovne obrate. Ščetinarski obrat so opremili z avtomatskimi stroji in zanj — kot sicer sploh vse nove delavnice — so zgradili nove prostore. Izdelujejo ščetke vseh vrst.

Tesarski oddelek bo v prihodnjih letih dobil novo montažno dvorano. Velika pridobitev je posebna žaga, pravzaprav je to obdelovalni stroj za razrez specialnega dolžinskega lesa, s katerim dosega znatno večji izkoristek lesa. Drug standardni žagan les kupujejo. Razen klasičnih tesarskih del gradijo tudi weekend hišice, hleve in drugo. V tem obratu so zaposleni specializirani delavci, izmed katerih je vedno polovica izven podjetja — na montažnih delih.

S svojim prispevkom za vodovod Cerklje—Mengeš, ki bo oskrboval s pitno vodo tudi Moste, bodo prispevali skupaj 3,3 milijone, s skrbjo za zidanje stanovanj — pač v okviru manjših možnosti — je »Sloga« tudi pomemben činitelj za naselje v tem delu občine.

Povsem na drugem koncu občine, v Motniku, je **MIZARSKA DELAVNICA MOTNIK**. To je edino — če sploh lahko tako rečemo — industrijsko podjetje v Motniku, zato še toliko ljubo domačinom: 26 od njih daje kruh. Za nekoč živahen kraj je to malo. Toliko bolj moramo razumeti in pohljati majhen kolektiv, ki je dejanski nosilec najnovejših industrializacije kraja. Delavnica je bila ustanovljena leta 1959, ko se je ločila od kmetijske zadruge. Tedaj je štela le pet delavcev. Najprej so opravljali dela po naročilu posameznikov (okna, vrata in drugo pohištvo). Ko pa so se odločili, da najamejo 4 milijone kredita, krepko podprtimi s prostovoljnim delom, so zgradili nove prostore in kupili nekaj mizarskih strojev. Tedaj so pričeli izdelovati razen izdelkov za potrebe kraja zaboje, v najnovejšem času pa še ogrode za kauče. Že letos bo vrednost njihovih izdelkov narasla na 40 milijonov dinarjev.

Najmočnejši je mizarski obrat, ki je opustil proizvodnjo gradbenega pohištva (oken in vrat) in se presusmeril na izdelavo opreme za hotele, gostišča, trgovine, upravne stavbe itd. Na tem področju sodelujejo tudi z »Alpcomom«. Med zadnjimi velikimi naročili moramo omeniti izdelavo opreme za novo veliko kamniško osemletko.

Kot rečeno, imajo nove delavnice. Zgradili so jih večidel v letu 1960, in sicer vse z lastnimi sredstvi. Pomagali so si le z nekaj manjšimi kratkoročnimi krediti. Niso pa zgradili le golih sten, temveč so nove delavnice tudi opremili z novimi stroji. Dejansko so jih tako izpopolnili z mehanizacijo, da danes nimajo več ročnih delavnic. Le-te pa potrebujejo in zato bodo že letos pričeli z gradnjo novih objektov, v katerih bodo združili vso montažo in s tem znatno izboljšali proizvodni postopek.

Preurejena »DELIKATESA« kamniškega trgovskega podjetja Kočna

DOBRO GOSTINSTVO - EDEN TEMELJEV ZA RAZVOJ TURIZMA

Že s samo rastjo mesta in z boljšim standardom občanov, je kamniško gostinstvo dobilo nove naloge. Kamnik pa je tudi močno turistično središče, izhodišče za ture v Kamniške planine. Tudi žičnica na Veliko planino je pred dograditvijo. Zato ni čudno, če bo ob sedanjem najbolj znanem kamniškem gostišču »Planinki« že prihodnje leto zrastel novi hotel. »Planinka« bo s tem postala še močnejše gostinsko pod-

jetje. Najmočnejše pa je že danes. V obeh obratih — »Planinki« in Kavarni je zaposlenih le 20 ljudi, toda leta 1962 so ustvarili za 69 milijonov dinarjev prometa, letos pa računajo na znesek okrog 80 milijonov dinarjev.

Gostišče »Malograjski dvor« letos adaptirajo, dejansko povečujejo. Z njegovo dograditvijo si bo kamniško gostinstvo precej opomoglo. Sedanja gostinska podjetja, poleg omenjenih — gostišče »Pri Ribiču«, »Pod skalco« in »Pri Marjanci« so tako in tako več kot dobro obiskana. Skrb za njihov izgled in prijazna postrežba strokovno usposobljenega osebja so v splošno zadovoljstvo vseh obiskovalcev.

DOBRA PRESKRBA Z MESOM

V Kamniku je dovolj mesa in mesnatih izdelkov, pravzaprav, Kamničani lahko vsak dan kupujejo sveže meso. Za to se morajo zahvaliti okolščini, da ima domače podjetje »Meso« lastno klavnico in dobro organiziran odkup živine. »Meso« ima tudi lastne prodajalne. Večidel prodajo sveže meso, nekaj pa ga predelajo v hrenovke in salame in druge suhomesnate izdelke.

Kamničani pa se očitno ne odrekajo mesni hrani: 22-članski kolektiv podjetja »Meso« je lani ustvaril za okrog 200 milijonov din prometa!

ŠE NEKAJ O KMETIJSKI ZADRUGI KAMNIK

Bolj po naključju govorimo na koncu pregleda gospodarstva kamniške občine o kmetijski zadrugi Kamnik. Njen pomen je izredno velik. Ima že 314 ha lastne obdelovalne površine, do konca leta pa nameravajo pridobiti še 150 ha novih zemljišč.

Odkar deluje v občini le ena zadruga — k njej se je pripojila tudi sadna drevesnica in vrtnarija, Zaprice — Kamnik — se je njena moč in tehnična opremljenost znatno okrepila.

Hkrati s pridobivanjem novih zemljišč gradi zadruga tudi velike hleve s pripadajočimi seniki in silosi. Dva hleva gradijo v Komendi, kjer bo tamkajšnji obrat lahko povečal vzrejo od sedanjih 120 na 400 krav, tretji hlev — v Srednji vasi — pa je namenjen za vzrejo plemenske živine.

V znanem sadjarskem okolišču Tunjčah pri Kamniku zadruga obnavlja plantažni sadovnjak na površini 30 hektarov. Že to pomlad so na urejenih terasah zasadili jable.

Tudi sadjarsko vrtnarski obrat v Kamniku se usmerja v specializirano proizvodnjo. Na okrog 35 ha ima urejene intenzivne sadovnjake, poleg tega pa letno vzgoji okrog 35.000 sadnih dreves ter znatne količine sadik črnega ribeza, lešnikov, jagod, okrasnih rastlin in drugo. Pridelek vrtnin in zelenjave je vse pomembnejši za preskrbo mesta.

Med najvažnejše naloge zadruga pa sodi krepitev proizvodnega sodelovanja med zadrugo in kmeti. To sodelovanje ima gospodarsko osnovo, ki temelji na obojestranskih koristih. Pri sklepanju kooperantske pogodbe se zadruga obvezuje, da bo nudila kooperantom ves potreben reprodukcijski material in opravila vse zahtevane strojne in strokovne storitve na kredit — do spravila določene pridelke. Zadrugnik pa pozneje proda zadrugi določeno količino pridelka po vnaprej dogovorjenih cenah.

Zanimanje kmetov za to sodelovanje je vse večje.

Kot to nalogo tako tudi druge dobro opravlja 146-članski kolektiv kmetijske zadruge. Novi statut pa bo tudi marsikatero pomanjkljivost pri delu še popravil.

V KAMNIKU JE MOČNA TRGOVINA

Kamnik je bil od nekdaj močno trgovsko središče. V novejšem času je funkcijo posrednika med proizvajalcem in potrošnikom prevzelo močno trgovsko podjetje na drobno in debelo »KOČNA«. Takoj naj povemo, da ni v monopolnem položaju, saj v občini in mestu delujejo tudi poslovalnice drugih podjetij. Vendar se je »KOČNA« s svojo politiko cen znala najbolj približati potrošniku. Kamnik ni daleč od Ljubljane; tega se vodstvo in skoraj 200-članski kolektiv dobro zaveda. Zagotoviti mora kar se da pestro izbiro, blago pa prodajati po kar se da dostopnih cenah.

»KOČNA« posluje na drobno v 39 trgovinah z industrijskim blagom in živili. (Lanski promet: poldruha milijarda v trgovinah na drobno.) Na debelo poslujejo z živili. V tem oddelku so lani napravili za pol milijarde dinarjev prometa.

»KOČNA« je v sedanjo organizacijo stopila 1. I. 1962 z združitvijo trgovskih podjetij »KOČNA«, »Zvezda« in »Petrošnik«. Slednje podjetje je imelo številne poslovalnice izven mesta, bivše trgovine zadrug.

Poslovalnic je bilo res veliko, toda niti ena ni bila taka, da ne bi bila potrebna obnove in preureditve. V skladu z razpoložljivimi sredstvi podjetje modernizira svoje lokale, odpira pa tudi nove. Lani je »KOČNA« odprla sodobno trgovino z elektromaterialom na Trgu talcev v Kamniku, letos bodo odprli novi poslovalnici v Srednji vasi in Motniku, kmalu pa bo odprta nova — in prva samopostrežna trgovina »KOČNA« na Zapricah. Le-ta bo imela 100 kvadratnih metrov prodajnega prostora, razen tega pa še bife v velikosti 60 kvadratnih metrov.

Tudi trgovino »Metka« na Titovem trgu bodo povečali za 30 kvadratnih metrov in jo preuredili v samopostrežbo. Tudi prepotrebno trgovino s sadjem in zelenjavo bodo uredili v središču mesta.

Največje investicije pa bodo potrebne za zidanje trgovskega pavilijona na Trgu talcev v obliki treh satovnic. V prvih dveh bo nova trgovina s tehničnimi izdelki (sedanja trgovina »Elektromaterial« bodo preuredili v drogerijo), tretjo »satovnico« pa bodo odstopili brivskemu salonu.

Se in še bi lahko naštevali. V načrtu imajo postavitev modne hiše in ureditev nove knjigarne in papirnice. Ne smemo prezreti pravkar preurejene »Delikatese«, ki je že dolgo med najbolj priljubljenimi trgovskimi lokali v Kamniku. Tudi zaradi svojega majhnega bifeja in prijaznega vrta, na katerem se vsako rad ustavi.

Poročilo o »KOČNI« lahko končamo s priznanjem, da je trgovina v Kamniku že dosegla lep napredek.

KRUHA BO VSE VEČ IN BOLJŠI BO

To, kar pravi naslov, mislimo dobesedno. S pekarnami in tudi prodajalnami kruha so Kamničani precej na slabem. Vendar v Kamniku peko dober kruh. »SLASČICE IN PEKARNE VESNA — KAMNIK«, ki oskrbujejo Kamničane s kruhom in pecivom, imajo zastarele, daleč premajhne pekarne. Tudi skladišče (za moko!) nimajo. Kljub temu je v Kamniku dovolj kruha, pa tudi drugih pekarskih izdelkov, in kot rečeno, dobri so. To je nedvomno zasluga majhnega kolektiva, ki kljub težkim pogojem izpolnjuje svojo nalogo. V prihodnjih letih pa bodo Kamničani postali bogatejši tudi za novo, moderno pekarno.